

12

RODNA GRUDA

december 1968

revija Slovenske izseljske matice

Slika na naslovni strani:
Zima na Voglu. Foto: Joško Dolničar

RODNO GRUDO urejuje uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Zdenko Roter, Ina Slokan, Aca Stanovnik, Franc Sebjanič, Franc Setinc, Zima Vrščaj. Glavna urednica: Zima Vrščaj. Urednika: Jože Prešeren in Ina Slokan. Oblikovalka: Judita Skalar. Uredništvo: Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102. Uprava: Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234. Revijo izdaja Slovenska izseljenska matica.

Izhaja dvanajstkrat na leto. V poletnem času izideta dve številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: Banque de Credit et Caisse d'Epargne, Ljubljana, 501-620-7-32002-10-575; za dinarska plačila 501-8-51. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Ljubljansko tromostje v snegu. Foto: M. Zaplatil

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

December

XV. leto

Št. 12

IZ VSEBINE:

Zima Vrščaj: Ob koncu leta
Drago Košmrlj: Mednarodna dejavnost
Jugoslavije
25-letnica AVNOJ
Stane Lenardič: HBZ bo proslavljala
75-letnico tudi v Jugoslaviji
Slovenci iz Italije pri predsedniku
slovenske vlade
Ob podpisu sporazuma med Jugoslavijo
in ZRN
Dr. Lev Svetek: Trije sporazumi
o socialni varnosti z ZRN
Ernest Petrin: To je košček naše
domovine

Novice iz matice

Ansambel »Janeza Mahkoviča« v Belgiji,
Franciji in Holandiji

Janez Zrnec: Jaz pa pojdem na Gorenjsko
Igor Prešern: Iz Šentilja v Gorico —
dve uri
Ivan Virnik: Dobra stara ljubeljska
spremljevalka

Šport

Ivan Virnik: Cerar spet na »zlatem konju«

Filatelija

Kultura

Nevsakdanji muzej v gradu Goričane
Dr. Bratko Kreft: Ivan Cankar —
Slovenec in Jugoslovan
Jana Milčinski: Knjiga za vse
Iz skrinje naših ljudskih običajev: Ob
praznovanju božiča

NEWS - LES NOUVELLES - NOTICIAS
UČIMO SE SLOVENŠČINE

Naši po svetu

Vprašanja in odgovori

Naši pomenki

Otroci berite

Ervin Fritz: Iz pesmi za Marijo
Ivan Cankar: Gospod stotnik
Tone Skruba: Iz najinega življenja

Humor

Anton Sadar: Zaljubljeni fant

Slovenski izseljenski koledar 1969

Razveselite svoje in prijatelje z lepim novoletnim darilom! Kupite jim zanimivo, vsebinsko in slikovno bogato knjigo SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1969!

Koledar stane 3,00 dolarje ali enakovrednost v drugi valuti, oziroma 37,50 N din.

Izpolnite čimprej naročilnico in jo pošljite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II
Jugoslavija

Opozorilo rojakom

v ZDA

Če želite prejeti koledar čimprej, pišite na naslov:

PROSVETA Publications
Slovene National Benefit Society
2657-58 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, Illinois 60623

ali:

TIVOLI ENTERPRISES, INC.
6407 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103

POHITITE Z NAROČILI!

Odreži
izpolni
pošlji

Naročilnica

Naročam SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR
za leto 1969.

Pošljite en izvod (ali več, vpiši število ..... izvodov)
na naslov:

Pošiljam denar ali ček priloženo, po poštni nakaznici, preko banke. Ali — denar pošljem po prejemu koledarja.

(Neustrezno prečrtaj.)

DOBITE PRI SLOVENSKE IZSELJENSKI MATICI:

KNJIGA — NAJLEPŠE DARILO

Bližajo se božični in novoletni prazniki, ko vaši prijatelji in sorodniki gotovo pričakujejo kako darilo od vas. Eno izmed najlepših daril je brez dvoma lepa slovenska knjiga. Razen Rodne grude in Slovenskega izseljenskega koledarja vam toplo priporočamo še naslednje izmed slovenskih izvirnih knjig, ki so izšle v letu 1968. Rade volje pa vam posredujemo tudi prodajo vseh drugih knjig, ki so izšle v Sloveniji.

ANTON SLODNJAK: NEIZTROHNJENO SRCE

— brez dvoma najboljša knjiga, ki opisuje življenje našega največjega pesnika Franceta Prešerna
Cena: polusnje 51 N din

JOŽE DULAR: UDARI NA GUDALO, JANDRE

— zanimivo in živo napisana povest iz preteklosti Bele krajine

Cena: vezano v platno 46 N din

FRANCE AVČIN: KJER TIŠINA ŠEPETA

— že tretja dopolnjena izdaja planinskih spisov. Eden izmed najlepših popisov lepote slovenske pokrajine

Cena: vezano v platno 60 N din

FRANCE PLANINA: JUGOSLAVIJA

— bogato ilustrirana knjiga, ki opisuje celovito in pisano podobo Jugoslavije

Cena: kart. 54 N din

FRANCE FILIPIČ: POHORSKI BATALJON

— tretja, izpopolnjena izdaja knjige, ki n drobno opisuje vso tragedijo znamenitega Pohorskega bataljona

Cena: vezano v platno 80 N din

PAVLE ZIDAR: BARAKARJI

— eno izmed najboljših del sodobnega slovenskega pisatelja. Prizadeto in živo opisani spomini na mladost

Cena: vezano v platno 28 N din

TOŠE SVETINA: UKANA I, II

— nova izdaja znamenitega romana iz časov narodnoosvobodilne vojne na Gorenjskem

Cena: I. del — 55 N din, II. del — 85 N din

IVAN MATIČIČ: SKOZI PLAMENE PRVE SVETOVNE VOJNE

— spomini na pretresljiva doživetja v I. svetovni vojni, ki jih radi prebirajo predvsem starejši bralci

Cena: polplatno 24 N din

SIMON GREGORČIČ: POEZIJE 1882

— faksimilirana izdaja posneta po originalnem Gregorčičevem rokopisu

Cena: mapa 65 N din

SLOVENSKE NARODNE JEDI

— knjiga, ki bi ne smela manjkati nobeni slovenski gospodinji ne doma in ne po svetu

Cena: 29 N din

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti

Cena: 44 N din

Pravkar je izšla tudi knjiga izseljenca-pesnika

JACK TOMŠIČ: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— knjiga, ki budi spomine na mladost in na vse lepe in težke trenutke življenja

Cena: (predvidoma) 15 N din

K vsem navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša od 12 do 40 novih dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

LEPA SLOVENSKA GLASBA

Nadvse primerno darilo vašim prijateljem in znancem so tudi

GRAMOFONSKE PLOŠČE!

Slovenska izseljenska matica je posebej za vas izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 100,25 N din.

Razen te vam nudimo tudi vse plošče, izdelane v prvi slovenski tovarni gramofonskih plošč HELIDON, založbe Obzorja Maribor:

ANSAMBEL AVSENIK: OTOČEK SREDI JEZERA, stereo in mono	28,50 N din
ANSAMBEL F. KORBARJA: DOMOVINA, mono	28,50 N din
T. in F. MAROLT: IZ SLOVENSKE GLASBENE ZAKLADNICE, mono	28,50 N din
PARTIZANSKE KORAČNICE, godba milice, stereo in mono	28,50 N din
ANSAMBEL M. KUMRA: NA VALOVIH KRKE, mono	28,50 N din
ANSAMBEL T. KMETCA: STARA DOMAČIJA, mono	28,50 N din

Razen Helidonovih pa vam lahko pošljemo tudi katero koli ploščo, ki jo je izdala kaka druga jugoslovanska tovarna gramofonskih plošč: Jugoton, RTB, Diskos.

BARVNI DIAPOZITIVI

Za vas, še posebej pa za vaše otroke bodo zanimivi raznovrstni barvni diapozitivi (slides) v plastičnih okvirčkih, ki vam jih nudimo po izredno ugodnih cenah. Na voljo je več kot 100 različnih serij diapozitivov. Vašim otrokom, ki doslej še niso imeli prilike videti slovenske zemlje, bodo pričarali vse njene lepote in zanimivosti, po snovi pa zajemajo tudi vsa druga področja, ki vas zanimajo: *književnost* (slike iz življenja in dela vseh pomembnejših slovenskih pisateljev), *zgodovina* (posebej opozarjamo na vrsto diapozitivov, ki prikazujejo gradove na Slovenskem), *umetnost*, *zemljepisje*, idr. Vsaka serija diapozitivov ima tudi posebno knjižico s pojasnili k slikam.

1 serija barvnih diapozitivov, s tekstom stane . . . . . 49,50 N din

1 serija črno-belih diapozitivov stane . . . . . 39,50 N din

Vsaka serija obsega od 20 do 40 posnetkov.

STENSKI KOLEDARJI

Lep stenski koledar z barvnimi slikami slovenske pokrajine je ponos in okras vsake slovenske hiše. Izredno lepe koledarje vam nudi Slovenska izseljenska matica!

Stenski koledar z 1 sliko stane . . . . . 13,50 N din

Stenski koledar s 6 slikami . . . . . 24,50 N din

Priporočamo, da pošljate denar po mednarodni poštni nakaznici ali s čekom. Znesek preračunajte v svojo nacionalno valuto po uradnem tečaju (1 am. dolar = 12,50 N din).

Pri večjih naročilih za društva, klube in organizacije lahko preskrbimo popust do 5 odstotkov!

OBRAČAJTE SE NA NASLOV: SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, LJUBLJANA, CANKARJEVA 1/II, JUGOSLAVIJA

OB KONCU LETA

Pošiljamo vam zadnjo, decembrsko številko petnajstega letnika RODNE GRUDE, revije Slovenske izseljenske matice, ki vas je petnajst let obveščala o najvažnejših dogodkih v domovini, hkrati pa, kolikor je bilo mogoče, opisovala vaše življenje in uspehe, ki ste jih dosegli v deželah širom po svetu, pa tudi vaše težave in trpljenje.

Kaj vse se je zvrstilo v teh petnajstih letih na blizu 6000 straneh RODNE GRUDE! Ali smo izpolnili program, ki ga je napravila Slovenska izseljenska matica ob svoji ustanovitvi, ko je sklenila izdajati poseben časopis za naše izseljence? O tem težko izrečemo sodbo sami; to boste pravičneje povedali vi, ki vam je časopis namenjen. Odgovor na to vprašanje pa je zelo pomemben za delo našega uredništva.

Marsikaj se je spremenilo od začetka izhajanja revije. V prvih letih so bili naši naročniki povečini le izseljenci prvega rodu, tako imenovani oldtajmerji, ki so nosili tudi največje breme pri razširjanju revije in imajo največ zaslug za to, da je RODNA GRUDA danes znana tudi drugemu in tretjemu rodu. Z veliko zavzetostjo so ti naši pionirji širili časopis med svojimi prijatelji, sorodniki in znanci, pisali so o reviji v izseljenske časopise in niso štedili ne truda ne finančnih sredstev za to, da bi RODNA GRUDA dobila nove in nove bralce. Slovenska izseljenska matica jim je hvaležna za njihovo veliko prizadevnost.

Sčasoma so naročniki menjali svoj sestav. Za RODNO GRUDO so se začeli zanimati tudi tisti, ki so se rodili v novi domovini, in njihovi prijatelji. Revija se je razširila torej tudi med drugo generacijo izseljencev. V prvih letih izhajanja so bili naročniki skorajda samo v Združenih državah Amerike in v Kanadi ter v nekaterih evropskih državah, danes pa pošiljamo RODNO GRUDO po vsem svetu. Nanjo se naročajo tudi Slovenci, ki so se izselili iz Jugoslavije, v povojnih letih. Počasi, ven-

dar vztrajno se časopis širi povsod tja, kjer živi kakšna slovenska družina. V zadnjem času se je še nekaj spremenilo v sestavu naših naročnikov. RODNO GRUDO berejo tudi naši delavci, ki se zaposlujejo v tujini za nekaj let in se potem vračajo v domovino. Časopis jim je koristna zveza z Jugoslavijo; obvešča jih o dogodkih doma, hkrati pa jih seznanja s pravicami in obveznostmi, ki izhajajo iz njihovega delovnega razmerja na podlagi sporazumov in drugih mednarodnih in naših zakonskih predpisov. Iz tega področja smo zlasti v zadnjih letih v časopisu odgovorili na stotine vprašanj, ki so nam jih poslali naši bralci.

Prostor mi ne dovoljuje, da bi v celoti ocenila, kaj je RODNA GRUDA na svojih straneh v teh 15 letih povedala svojim bralcem. Iz vaših pisem in osebnih stikov z vami sodimo, da smo uspeli prikazati vam del stare domovine; deloma s slikami, deloma z reportažami in z drugimi novicami. Najtehtneje in najzanimivejše poglavje v časopisu je poglavje NAŠI NA TUJEM, kjer se je v 15 letih nanizala zgodovina vaših društev, organizacij, klubov, vašega kulturnega dela z mladimi in starejšimi, kjer smo spoznali najpomembnejše osebnosti našega izseljenstva.

Upamo, da je vsem tistim, ki želite ohraniti znanje materinega jezika, služil naš POUK SLOVENSKEGA JEZIKA, ki smo ga imeli v zadnjih letih v RODNI GRUDI, rubrika OTROCI BERITE ter vse črtice, novele in odlomki daljših književnih del ter pesmi starejše in mlajše generacije slovenskih pesnikov in pisateljev. Seznanjali smo vas o knjigah, ki izhajajo pri nas, o ploščah resne in zabavne glasbe, o novih dramskih delih, ki so jih igrala naša gledališča; seznanjali smo vas z deli naših najboljših slikarjev. Obveščali smo vas o uspehih naših umetnikov doma in po svetu; nekaj smo vam v 15 letih povedali o zgodovini slovenskega naroda, seznanjali

Slovenska izseljenska matica

želi

*Slovenem in njihovim potomcem po vsem svetu
srečno novo leto 1969*

smo vas tudi s slovenskimi ljudskimi običaji. V slikah smo vam govorili o lepotah slovenske dežele in vas vabili na obisk v domovino. Ves čas pa smo skušali biti točni v obveščanju o najvažnejših političnih dogodkih pri nas doma, o razvoju našega gospodarstva, kulture, prosvete, znanosti, socialnega varstva; hkrati smo prikazovali stike Jugoslavije s svetom. Mnogo je bilo nalog, prostora pa malo. Nekaj pa drži. Vseh teh 15 let smo imeli v mislih lepoto slovenske besede. Ko smo pisali v uredništvu, ko smo prebiral sestavke, ki so jih pisali drugi, ko smo jih pošiljali v tiskarno — vselej smo imeli v zavesti: beseda mora le p o z v e n e t i, brali jo bodo naši ljudje po svetu, ki slovenske besede ne slišijo vsak dan.

Sčasoma smo dobivali od naših zastopnikov čedalje več opozoril, da je treba misliti tudi na tiste potomce naših izseljencev, ki ne poznajo slovenskega jezika, pa se zanimajo za domovino svojih prednikov. Zato smo pred nekaj leti uvedli v RODNO GRUDO prilogo v jezikih, ki jih govore vaši potomci.

Na koncu se zahvaljujemo vsem našim naročnikom in bralcem, ki nam večkrat povedo odkrito besedo o našem pisanju, urejanju in tiskanju. Hvala za koristne pobude in tople besede zadovoljstva. Zahvaljujemo se vsem našim požrtvovalnim zastopnikom, brez katerih ne bi naša revija tako lepo uspevala. Zahvaljujemo se našim dopisnikom, brez katerih naša revija ne bi bila tako zanimiva. Hvala tudi vsem drugim in prosimo, da svoje delo nadaljujete tudi v prihodnje. Mi v uredništvu pa obljubljam, da se bomo v bodoče še bolj trudili, da bi ustregli vsem vašim željam.

Vsem bralcem, naročnikom, dopisnikom in zastopnikom želi uredništvo uspešno in srečno novo leto 1969!

Zima Vrščaj

JUGOSLAVIJA IN SVET

DRAGO KOŠMRLJ

Mednarodna dejavnost Jugoslavije

»Vsakomur, kdor količkaj objektivno spremlja mednarodno dejavnost Jugoslavije, mora biti jasno, da si Jugoslavija prizadeva vzdrževati odnose miroljubnega sodelovanja z vsemi državami, ki so pripravljene na tako sodelovanje na enakopravnih temeljih. Mir in dobri odnosi s sosednimi in tudi vsemi drugimi državami so Jugoslaviji potrebni ne samo zaradi zavarovanja njene neodvisnosti, marveč tudi zaradi njenega uspešnega razvoja v prihodnosti.«

S temi besedami je vodja jugoslovanske zunanje politike Marko Nikezić po vrnitvi z zasedanja Združenih narodov v New Yorku označil bistvo in cilje jugoslovanske dejavnosti na mednarodnem področju.

Ta njegova izjava sovпада s časom, ko dežele vzhodnega tabora izvajajo hud pritisk na Jugoslavijo. Izrekel jih je v času, ko so na svetu vidne in občutene mnogotere negativne posledice vojaške intervencije sil Varšavskega pakta na Češkoslovaškem. To intervencijo v Sovjetski zvezi in drugih deželah Varšavske vojaške zveze uradno tolmačijo kot pravico posegati z orožjem v notranje zadeve drugih držav in hkrati malim državam odrekajo pravico do popolne neodvisnosti in suverenosti. »Toda mislim,« tako je dejal predsednik Tito v enem izmed zadnjih govorov, »da morajo načela nevmešavanja, neodvisnosti, nedotakljivosti in suverenosti veljati za vsako deželo na svetu, pa naj bo v enem ali drugem bloku, ali zunaj blokov.«

Prav v sedanjem času, ko je blokovski pritisk na majhne države postal še posebno očiten in ko velike sile vztrajno širijo po svetu misel, da zunaj blokov sploh ni možen stvarni obstoj malih narodov, je poudarjanje načel o neodvisnosti, enakopravnosti, miroljubnosti še posebno važna oblika boja proti politiki nasilja, s katero velike sile skušajo spraviti podse male države, kot je to v zadnjem obdobju zlasti nazorno pokazal češkoslovaški primer. Prav zato je poskus Jugoslavijo osamiti v svetu, ji oddaljiti njene prijatelje in jo tako osamljeno podrediti svojim ciljem, še posebno poudarjen namen protijugoslovanske gonje, ki jo vodijo dežele vzhodnega socialističnega tabora. To počenja v očit-

nem spoznanju, da je prav neodvisen položaj, ki si ga je priborila Jugoslavija v zadnjih dveh desetletjih, Jugoslaviji ustvaril v svetu ugled in priznanja neuvrščene, miroljubne države.

Značilnost jugoslovanske zunanje politične dejavnosti je še posebej v njeni načelnosti, ko ob vsakem mednarodnem dogodku jasno in nezavito izpove svoje stališče, ki pa je vselej in ob vsakem primeru miroljubno; značilnost pa je tudi v tem, da Jugoslavija vedno skuša čimbolj dejavno poseči v razreševanje obstoječih ali nastalih mednarodnih sporov, da bi tako prispevala k zavarovanju svetovnega miru.

Taka njena značilnost se kaže tudi v sedanjem času spričo posledic, ki jih je povzročila vojaška intervencija na Češkoslovaškem in spričo ponovljenih napadov na celotno jugoslovansko notranjo in zunanjo politiko s strani dežel vzhodne Evrope.

V tej zvezi velja zlasti omeniti dejavnost, ki jo je razvila jugoslovanska delegacija v Združenih narodih na letošnjem zasedanju. Samo po sebi se razume, da je obstoječe stanje na svetu, ki daje vrsto primerov ogroženosti neodvisnosti malih narodov povzročilo, da je bila dejavnost malih držav, z njimi pa tudi Jugoslavije osredotočena prav na vprašanja, kako zaščititi pravice malih narodov do neodvisnega življenja. Poleg tega je bila dejavnost jugoslovanske delegacije na zasedanju usmerjena k temu, da bi s predstavniki drugih držav ugotovili potrebe in možnosti za sklicanje nove tretje konference neuvrščenih držav, ki bi kot poglavitno nalogo prevzela boj za odpravo obstoječe mednarodne napetosti in za okrepitev zaščite svetovnega miru, ki ga ogroža politika sile. Vodja jugoslovanske delegacije na zasedanju Marko Nikezić pa je poleg tega imel na zasedanju in na poti v domovino tudi osebne stike z zunanjimi ministri mnogih držav, med njimi tudi z mnogimi predstavniki zahodnih evropskih držav.

Prav v istem obdobju je Jugoslavija tudi doma razvila še posebno živo zunanjepolitično aktivnost, ki se kaže v vrsti raznih državnih obiskov tako tujih v Jugoslaviji kot jugoslovanskih v tujini. Naj v tej zvezi omenimo obisk avstrijskega državne-poglavarja Franza Jonasa. Ta obisk je

potrdil visoko stopnjo prijateljskih odnosov med sosednima državama in je odprl široke možnosti za okrepitev sodelovanja na temelju medsebojnega spoštovanja in nevmešavanja. Kar je za avstrijsko-jugoslovanske — podobno kot jugoslovansko-italijanske — odnose še posebej značilno, pa je dejstvo, da se ne omejujejo zgolj na državne in vladne predstavnike, marveč se širijo na celotno prebivalstvo zlasti z obmejnih območij. To je očitno zlasti za razne oblike obmejnega sodelovanja.

Veliko pozornost svetovnega tiska je vzbudil obisk ameriškega državnega podtajnika za zunanje zadeve Katzenbacha v Jugoslaviji. Ta obisk je bil neposredna posledica razvoja dogodkov po češkoslovaški krizi, ko so se kazali obrisi nevarnosti novih prodorov sovjetske hegemonistične politike. Obisk je bil sad spoznanja, da bi morebitni napad na neodvisno, neuvrščeno Jugoslavijo utegnil pomeniti uvod v požar širokih obsežnosti. Pokazalo se je, da je obstoj neodvisne Jugoslavije dragocen steber miru in ustaljenosti tako na Balkanu kot v širših evropskih in svetovnih okvirih.

Med tujimi visokimi gosti, ki jih je v obdobju zadnjih mesecev sprejela Jugoslavija na svojih tleh, bi kazalo omeniti prihod indonezijskega zunanjega ministra Malika, ki je pomenil zopetno obnovitev tesnejšega gospodarskega in drugega sodelovanja med državama. Konec septembra meseca pa je obiskal Jugoslavijo minister francoske vlade Henri Divilar, ki je ob svojem prihodu dejal, da Francija in Jugoslavija sodita, da morajo vse države imeti pravico do svobodnega odločanja in da obe obsojata razdelitev sveta na bloke.

Dne 8. novembra je prispel na uradni obisk v Jugoslavijo avstralski zunanji minister Paul Hasluck na povabilo državnega sekretarja za zunanje zadeve Marka Nikezića. Skupaj z avstralskim gostom je prispel v Beograd tudi sekretar zunanje ministrstva James Pimsoll. Marko Nikezić in Paul Hasluck sta izmenjala mnenja o aktualnih mednarodnih vprašanjih in o dvostranskem sodelovanju med Jugoslavijo in Avstralijo. Ob tej priliki so bili med obema deželama sklenjeni tudi manjši sporazumi.

Seveda pa medsebojni politični stiki ne segajo zgolj na področje meddržavnih od-

nosov, pač pa zajemajo širok krog raznih političnih, strokovnih in drugih organizacij. Vsa široko posejana mednarodna dejavnost Jugoslavije pa teži k enemu samemu cilju: prispevati k medsebojnemu zblizanju med narodi, utrditi težnje po miru, vplivati na pomiritev v svetu, odpirati pota h krepitvi sodelovanja med narodi in odpravljati vzroke za napetost v svetu. Taka je bila, taka je in taka bo ostala zunanja politika Jugoslavije. Samo taka politika koristi načelom neodvisnosti vsakega naroda in le taka politika tudi omogoča narodom Jugoslavije, da se posvečajo vprašanjem svojega notranjega gospodarskega in splošnega razvoja. To pa je hkrati dokaz globoke zasidranosti Jugoslavije v mednarodnem življenju.

Jugoslovani so dobri delavci

Poleg Beograda je minister Hasluck, ki se je mudil v Jugoslaviji do 12. novembra, obiskal tudi Dubrovnik. Pred svojim obiskom je avstralski zunanji minister Hasluck v intervjuju za beograjski časopis »Mednarodna politika« med drugim izjavil, da »Avstralija želi mir in upa, da bo v bodočih prizadevanjih za ublažitev mednarodne napetosti tudi igrala svojo vlogo. Čeprav Avstralija ne izvaja politike neuvrščanja, pa z zanimanjem opazuje razvoj ideje o neuvrščenosti in to tem prej, ker so številne neuvrščene azijske države sosedo Avstralije ali pa skupaj z njo članice Commonwealtha.«

Hasluck se je posebej dotaknil dvostranskih odnosov z Jugoslavijo. O teh odnosih sodi, da bi se »kljub geografski pregraji lahko okrepili na več načinov.« »Upamo,« je dejal, »da se bo trgovinska izmenjava razširila, za to pa je predvsem treba, da Jugoslavija poveča izvoz v Avstralijo.«

Za avstralsko-jugoslovanske odnose je po Hasluckovem mnenju posebej pomemben dotok jugoslovanskih izseljencev v Avstralijo. Zdaj živi v Avstraliji nad 70 tisoč ljudi po rodu iz Jugoslavije (okrog 40.000 je avstralskih državljanov, kar so postali v zadnjih trinajstih letih). »Avstraliji je do tega, da bi se ta dotok nadaljeval,« je dejal g. Hasluck in dodal, da se je »velika večina priseljencev iz Jugoslavije lepo vživela v Avstraliji in da slovijo kot dobri delavci.«

25-letnica AVNOJ

V nadvse slavnostnem ozračju so v zgodovinskem Jajcu v Bosni proslavili 25-letnico ustanovitve AVNOJ. 29. november 1943 je rojstni dan nove Jugoslavije, pomeni pa tudi začetek pravega preporoda vseh jugoslovanskih narodov, ki so se že ob tej priložnosti skupno odločili za socializem, za federativno ureditev, in v času, ko še ni bilo moč predvidevati konca II. svetovne vojne, postavili temelje močne jugoslovanske države.

Proslave tega pomembnega jubileja so bile v vsej državi. Jubilej so počastili tudi s pomembnimi delovnimi zmagami. Osrednja slovesnost pa je bila v Jajcu, kjer so se v slavnostnih dneh zbrali delegati zgodovinskega zasedanja AVNOJ, politični in javni delavci, predstavniki mladine, delavcev in gostje iz tujih dežel. V Jajcu so odprli nov dom kulture, novo osnovno šolo, prometno so izročili nov most na Vrbasu itd.

V novem domu kulture je na slovesni seji govoril predsednik Tito, ki je v svojem govoru med drugim ponovno opozoril, da je bratstvo in enotnost naših narodov ena največjih pridobitev naše revolucije in da je naša federativna socialistična domovina enakopravna skupnost prostovoljno združenih narodov. Dne 30. novembra je bila v Jajcu tiskovna konferenca, katera se je udeležilo 114 tujih in 107 domačih predstavnikov tiska, radia in televizije. Predsednik Tito je poldrugo uro odgovarjal na vprašanja in med drugim poudaril: »Naj pride napad od koderkoli, na pomoč ne bomo klicali nikogar. Imamo sredstva in ljudstvo, ki je enotno v volji, da brani svojo neodvisnost.«

Četrti obisk majorja Jonesa

Letos je major William M. Jones iz Kanade že četrtič po vojni obiskal Jugoslavijo. Major Jones je pri nas znana osebnost. Njegovo ime je neločljivo povezano z našo narodnoosvobodilno borbo, saj je bila misija majorja Jonesa prva tuja vojaška misija pri jugoslovanski partizanski vojski.

Letos je major Jones obiskal Jugoslavijo, da bi se po petindvajsetih letih spet srečal s svojimi prijatelji in tovariši iz vojnih dni, pa tudi zato, da bi zbral dokumente in zapiske, ki jih je med ustaškimi napadi skrnil v gorah Like. Napisati namerava vojne spomine iz Jugoslavije.

Ob petindvajsetletnici ustanovitve SFRJ ga je predsednik Tito odlikoval z visokim odlikovanjem — medaljo jugoslovanske zastave z zlatim vencem.

HBZ bo proslavljala 75-letnico tudi v Jugoslaviji

Ena izmed najstarejših podpornih in bratskih ustanov v ZDA in Kanadi, Hrvatska bratska zajednica, bo prihodnje leto slavila 75-letnico svojega obstoja. Za to veliko obletnico se HBZ sedaj intenzivno in vsestransko pripravlja. Veliko pozornost so posvetili akciji za vpis novih članov ter razpisali veliko nagradno tekmovanje, ki se bo zaključilo ob koncu letošnjega leta.

HBZ pa ima v načrtu, da bodo proslavili 75-letnico tudi v Jugoslaviji, kjer bo glavna prireditev v Zagrebu. V ta namen sta bila na obisku v Jugoslaviji predsednik HBZ John Badovinac in blagajnik Bernard Luketić. Med obiskom ju je na Brionih sprejel tudi predsednik Tito, katerega sta seznanila z načrti in s programom HBZ.

Glavne nagrade za zmagovalce v sedanjih kampaniji za pridobivanje novih članov pa bodo plačana potovanja na proslavo HBZ v Jugoslavijo. Računajo, da bi prišlo prihodnje leto med drugimi tudi nad sto nagrajencev — častnih gostov. Mnogi med temi nagrajenci pa bodo tudi novi mladi člani HBZ, ki bodo prišli tako prvič na obisk v rojstno deželo svojih prednikov.

Stane Lenardič

SLOVENCİ İZ İTALİJE PŘI PŘEDSEDNIKU SLOVENSKE VLADÉ

V oktobru je obiskala Slovenijo delegacija slovenske narodne skupnosti iz Italije. V delegaciji je bilo dvaindvajset predstavnikov različnih političnih opredelitev ter različnih slovenskih organizacij in ustanov vseh treh pokrajin dežele Furlanija — Julijska krajina. V ponedeljek 21. oktobra je delegacijo uradno sprejel predsednik slovenske vlade Stane Kavčič. To je bilo prvič po osvoboditvi, da je obiskala matično Slovenijo in njeno vlado delegacija slovenske manjšine iz Italije.

Deželni svetovalec Drago Štoka je delegacijo predstavil in sporočil glavni namen njenega obiska: seznaniti slovensko vlado s položajem slovenske manjšine v Italiji. Predsednik Slovenske kulturne gospodarske zveze Boris Racé je dejal, da so se za Slovence razmere v Italiji danes v marsičem spremenile. Nanje so odločilno vplivali notranji odnosi v državi in tesnejše sodelovanje med SFRJ in Italijo. Boris Racé je podčrtal aktivno vlogo pripadnikov slovenske manjšine in procesu spreminjanja notranjega razvoja, demokracije in napredka ter pri zblíževanju obeh držav. Kljub vsemu pa slovenski človek še vedno ni ena-

kopraven državlján, ker ne uživa nekaterih najosnovnejših narodnostnih pravic. Slovincem v Benečiji še ni priznan status narodne manjšine, slovenski jezik na Goriškem ne uživa nobenih pravic, prav tako pa so pravice slovenskega jezika v Trstu skrajno omejene. Nezadovoljiva je dalje sestava slovenskega šolstva in udeležba Slovencev v javnih službah. Tajnik Slovenske skupnosti iz Trsta Dušan Černe je nato navedel troje značilnosti sedanjega položaja Slovencev: nevarnost novih oblik potujčevanja, razlaščanje zemlje Slovencev ter z izjemo šolskega zakona pomanjkanje sleherne pravne ureditve pravic slovenske manjšine.

V razpravi so nato še sodelovali: Izidor Predan, ki je govoril o položaju Beneških Slovencev, Peter Sancin in Ivan Prinčič sta govorila o položaju Slovencev na Goriškem, Simon Prešeren pa je spregovoril o položaju slovenske manjšine v Kanalski dolini. O gospodarskih vprašanjih slovenske manjšine je govoril Stanislav Bole, o kulturnih vprašanjih pa Marjan Bajc. Med drugim so tudi poudarili, da lahko slovensko in jugoslovansko gospodarstvo v po-

gojih vse boljših gospodarskih odnosov med sosedoma odigra pomembno vlogo tudi v utrjevanju materialnega položaja na mejnem področju živečih Slovencev.

Predsednik slovenske vlade Stane Kavčič je izrazil zadovoljstvo, da lahko v ime nu slovenske vlade in slovenske javnosti pozdravi predstavništvo Slovencev v Italiji ob njihovem obisku matičnemu narodu. Dejal je, da pomeni ta obisk potrditev našega zanimanja in prizadetosti za življenjske razmere slovenske narodne manjšine v Italiji. Nato je izrazil prepričanje, da je vsestransko razvijanje dobrih sosedskih odnosov med obema deželama in državama, politika odprtih meja, ki omogoča vsakodnevne gospodarske, kulturne in politične stike prebivalstva v obmejnem področju, najboljše jamstvo tudi za uspešno reševanje manjšinskih vprašanj. Pozdravil je vse pobude in konkretne predloge za nadaljnje poglobljanje stikov med matičnim narodom in slovensko manjšino ter njenimi organizacijami v Italiji ter za nadaljnje razvijanje obmejnega sodelovanja in prijateljskih odnosov med obema državama. Zagotovil je delegaciji, da bomo v matični domovini s temi prizadevanji nadaljevali in dajali slovenski narodnostni skupini v Italiji vso možno podporo.

Naslednji dan je delegacija slovenske narodne skupnosti v Italiji dopoldne obiskala Slovensko akademijo znanosti in umetnosti, kjer ji je izrekel dobrodošlico njen predsednik Josip Vidmar. Člani delegacije so izrazili predsedniku predvsem dve želji: da bi znanstveni inštituti pri svojem raziskovalnem delu in v publikacijah dosledno upoštevali celotni slovenski kulturni prostor, in da bi znanstveniki, ki se udeležujejo različnih mednarodnih znanstvenih konferenc v Trstu, oziroma v deželi Furlaniji—Julijski krajini, obiskali in spregovorili tudi Slovincem v tej deželi.

Predstavniki Slovencev iz Italije so obiskali tudi Kranj, kjer so se v tovarni Sava seznanili z delom te tovarne in delavskim samoupravljanjem, nato pa so v Prešernovem gaju položili venec k Prešernovemu spomeniku.

Med dvodnevним bivanjem v Sloveniji je del delegacije obiskal na republiški konferenci Socialistične zveze Franceta Kimovca in Toneta Fajfarja, drugi del pa ljubljanskega pomožnega škofa dr. Leniča.

OB PODPISU SPORAZUMA MED JUGOSLAVIJO IN ZRN

Nedavno je obiskala Jugoslavijo delegacija Zveze sindikatov ZR Nemčije (DGB), ki je imela izčrpne razgovore s predstavniki Zveze sindikatov Jugoslavije. Nanašali so se predvsem na dejstvo, da je v ZR Nemčiji zaposlenih veliko naših delavcev. Le nekaj dni po teh razgovorih je bil v Beogradu podpisan sporazum med našo državo in ZR Nemčijo o socialnem zavarovanju, o zavarovanju za primer brezposelnosti ter sporazum o ureditvi zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji. Po poročilih sodimo, da so bili razgovori med sindikalnima delegacijama izredno koristni. Ker bo to prav gotovo zelo zanimalo bralce Rodne grude, je glavna urednica Rodne grude Zima Vrščajeva v zvezi s temi razgovori stavila nekaj vprašanj predsedniku komisije za mednarodne stike pri republiškem svetu Zveze sindikatov **Branku Babiču**.

Rodna gruda:

Ali so kaka zagotovila in realne možnosti, da bodo vsi naši delavci, ki so že zaposleni v ZR Nemčiji, ki pa ne znajo nemškega jezika, do potankosti obveščeni o sporazumu in seveda tudi o pravicah in dolžnostih, ki iz teh sporazumov izhajajo?

Branko Babič:

Nedvomno obstajajo vse možnosti, da naše delavce, ki so že zaposleni v ZR Nemčiji, kakor tudi tiste, ki nameravajo šele oditi tja na delo, obvestimo o vsem, kar morajo vedeti v zvezi z nedavno sklenjenimi sporazumi med Jugoslavijo in ZR Nemčijo. Vas seveda zanima, kako bomo znali te možnosti izkoristiti in organizirati obveščanje.

V pripravi je že prvi priročnik za naše delavce v ZR Nemčiji, ki bo izšel v vseh jugoslovanskih jezikih, in ki bo vseboval najbolj bistvene določbe iz teh sporazumov. Priročnik bo poskušal te določbe posredovati našim delavcem na čimbolj jasn in razumljiv način, delili pa ga bomo delavcem, ki so že na delu v ZR Nemčiji, kakor tudi tistim, ki bodo še odhajali prek zavodov za zaposlovanje. S sindikati ZR Nemčije smo se dogovorili, da bodo oni prek svojih organizacij razdeljevali priročnik našim delavcem, kakor tudi vsa podobna tiskana obvestila, ki jih bomo mi ali pa skupaj izdajali v prihodnje.

Ravno tako smo se dogovorili, da bodo pomagali pri razširjanju naših časopisov, namenjenih jugoslovanskim delavcem v ZR Nemčiji, kot so Novosti, Vjesnik u srijedu, Večer, glasila izseljenskih matic (Rodna gruda itd.), ki stalno in tekoče obravnavajo vprašanja s področja delovnih odnosov, mednarodnih sporazumov (socialne konvencije, sporazumi o zaposlovanju) in pravice ter dolžnosti, ki iz tega izhajajo za naše delavce, zaposlene v ZR Nemčiji. V teh časopisih bodo sodelovali s svojimi članki tudi predstavniki sindikatov ZR Nemčije.

Oddaje na radiu in televiziji, namenjene našim delavcem v tujini, bo treba izpopolniti in obogatiti z novim področjem in problematiko, ki nam jo odpira sedanja situacija in sklenjeni sporazumi z ZR Nemčijo. V teh oddajah naj bi občasno sodelovali tudi predstavniki sindikatov ZR Nemčije. Sindikati ZR Nemčije so se tudi obvezali, da bodo poskrbeli za posebne informativne oddaje v nemškem radiu in televiziji za jugoslovanske delavce.

Po dogovoru naj bi sindikati ZR Nemčije organizirali v okviru svojih organizacij posebne tečaje za jugoslovanske delavce. Poleg učenja nemščine in usposabljanja jugoslovanskih sindikalnih delavcev za delo v nemških sindikatih naj bi bili ti seminarji namenjeni tudi seznanjanju jugoslovanskih delavcev z nemško socialno in delovno zakonodajo, z vsebino omenjenih mednarodnih sporazumov in njihovim uresničevanjem, skratka o vseh pravicah in dolžnostih, ki jih jugoslovanski delavci imajo iz delovnega odnosa v ZR Nemčiji.

Dogovorili smo se tudi, da bodo predstavniki jugoslovanskih sindikatov skupaj s predstavniki sindikatov ZR Nemčije občasno obiskovali jugoslovanske delavce v ZR Nemčiji in v razgovoru z njimi ugotavljali probleme, jih pojasnjevali in pomagali reševati v skladu s pravicami in dolžnostmi, ki jih imajo. Pri deželnih vodstvih in večjih centrih naj bi se v okviru sindikatov ZR Nemčije ustanovili informativni centri za jugoslovanske delavce (tako kot imamo že v Avstriji), kjer bi dobivali v svojem jeziku potrebna obvestila in neposredno pomoč od sindikatov, kadarkoli bi bilo potrebno.

Že samo teh nekaj zastavljenih in dogovorjenih oblik obveščanja priča, koliko

prizadevnosti bo potrebno, da jih razvijemo tako, da bo obveščanje delavcev čimbolj široko in učinkovito. Praksa bo verjetno pokazala še na druge možnosti in potrebe, ki jih bo treba vključiti v sistem obveščanja, tako da bodo vsi naši delavci, ki so že v ZR Nemčiji ali pa bodo šele odhajali, do potankosti obveščeni o sporazumih in seveda tudi o vseh svojih pravicah in dolžnostih, ki izhajajo iz delovnega razmerja v ZR Nemčiji.

Rodna gruda:

Kakšna so zagotovila, da bodo sporazumi po ratifikaciji tudi v praksi izvajani, kar pomeni, da bodo vsi delavci tudi dejansko prišli do svojih pravic, ker se dogaja, da nekateri delodajalci skušajo obiti razne določbe sporazumov in prikrajšati delavce pri njihovih pravicah?

Branko Babič:

Že podpis sporazumov in obveznosti, ki jih s tem sprejema ZR Nemčija do naših delavcev, daje mednarodno zakonsko osnovo, da se pravice, ki jih določajo ti sporazumi, tudi uveljavijo. Vendar pa se pri konkretnem uresničevanju teh pravic tudi dogaja, da posamezni delodajalci skušajo obiti razne določbe sporazumov in tako prikrajšati delavce pri njihovih pravicah. Če ne poznaš dovolj svojih pravic, če se proti vsakokratnem kršenju teh pravic ne boriš, ostaneš prikrajšan. Zato je bistveno važno, da vsakdo pozna vse svoje pravice in seveda tudi dolžnosti. Zato je tudi tako pomembna informativna dejavnost, o kateri je že bilo govora. Najbolj učinkovito sredstvo zaščite delavcev pa je njihova sindikalna organizacija. Če so delavci organizirani in če se organizirano borijo za svoje pravice in za njihovo dosledno uresničevanje, potem je delodajalec prisiljen te pravice spoštovati in izvajati. Zato na osnovi že znanega našega stališča priporočamo vsem našim delavcem, ki gredo na delo v tujino, da se včlanijo v sindikalne organizacije tiste dežele, kjer delajo.

Na osnovi tega stališča smo se s sindikati ZR Nemčije dogovorili, da se naši delavci včlanjujejo v njihove sindikalne organizacije, s tem, da te prevzemajo vse obveznosti zaščite njihovih pravic kot za domače delavce. Tu ne gre samo za pravice, ki izhajajo iz sklenjenih sporazumov, temveč tudi za vse pravice, ki so jih sin-

TRIJE SPORAZUMI O SOCIALNI VARNOSTI Z ZRN

DR. LEV SVETER

dikati ZR Nemčije priborili za svoje delavce. To se pravi, vse tiste pravice, ki jih vsebuje pozitivna delovna zakonodaja ZR Nemčije. To pomeni za enako delo, enako plačilo, uveljavitev kolektivnih pogodb za vse, enake delovne pogoje in delovne odnose, nastanitve itd.

Moram reči, da so predstavniki sindikatov ZR Nemčije v teh prvih konkretnih razgovorih pokazali veliko pripravljenost za sodelovanje pri urejanju položaja naših delavcev v ZR Nemčiji. Pogoji seveda je, da se naši delavci včlanijo v njihove sindikate. Dogovorili smo se, da se v podjetjih, kjer je večje število jugoslovanskih delavcev, ali pa na določenem področju lahko ustanovijo posebne jezikovne skupine jugoslovanskih delavcev kot sestavni del sindikatov ZR Nemčije. Te skupine volijo svoje zaupnike, ki bodo v sindikatih zastopali njihove interese. Naši delavci bodo lahko voljeni v njihove delavske svete in v vse forume strokovnih sindikatov. Za te zaupnike in zastopnike jugoslovanskih delavcev v sindikatih ZR Nemčije bodo organizirani tečajji za učenje nemškega jezika, usposabljanje pri sindikalnem delu itd. Vsem jugoslovanskim delavcem bo priznan sindikalni staž iz Jugoslavije. Dolžina sindikalnega staža daje namreč določene pravice delavcem. Daljši kot je staž, večja je pomoč v primeru brezposelnosti, sindikalnih akcijah (stavkah), pomoč družini ob delavčevi nesreči itd.

Članstvo in aktivnost naših delavcev v sindikatih ZR Nemčije daje torej učinkovito in neposredno jamstvo, da bodo zagotovljene ne samo tiste pravice, ki izhajajo iz mednarodnih sporazumov, temveč tudi vse tiste, ki so rezultat boja nemških delavcev in njihove sindikalne organizacije.

Rodna gruda:

Kakšne so v današnjih pogojih v ZR Nemčiji možnosti za razvoj nacionalne kulturno-prosvetne dejavnosti in sploh organiziranega preživljanja prostega časa naših delavcev?

Branko Babič:

Vprašanje prostega časa je zelo boleče za naše delavce v tujini. Tuje okolje, neznanje jezika, oddaljenost od svojcev in družine, pomanjkanje lastnih kulturno-zabavnih, športnih in drugih oblik rekreacije otežuje življenjske pogoje naših delav-

cev v tujini. Zato si želijo obiskov iz domovine, naših časopisov, filmov in raznih kulturno-zabavnih prireditev. Dolžnost domovine pa nedvomno je, da jim to v največji možni meri omogoči.

Tudi o teh vprašanjih je bilo govora ob zadnjem srečanju s predstavniki sindikatov ZR Nemčije. Ti so izrazili pripravljenost sindikatov ZR Nemčije, da pomagajo pri organiziranju vseh oblik rekreativne dejavnosti za naše delavce v prostem času. Pripravljene so organizirati gostovanja naših kulturno-zabavnih skupin, filmske predstave, razširjati naše knjige, časopise itd. Za to nudijo tudi prostore v svojih sindikalnih in kulturnih domovih in pripravljene so tudi prispevati tretjino stroškov za gostovanja. Zlasti so izrazili pripravljenost pomagati ustanavljati kulturno-zabavne in druge organizacije jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji — klube, ki bi vsestransko razvijali lastno rekreativno dejavnost. Za to nudijo pomoč svojih organizacij, prostore in možnosti udeležbe naših delavcev na njihovih prireditvah, ki jih prirejajo za svoje delavce. Mi sami pa moramo te pogoje v največji meri izkoristiti za organizirano kulturno-zabavno in rekreativno dejavnost naših delavcev v ZR Nemčiji.

Normalizacija državnih odnosov med Jugoslavijo in ZR Nemčijo, sklenitev sporazumov v zvezi z zaposlovanjem naših delavcev v ZR Nemčiji in dogovori med sindikati Jugoslavije in ZR Nemčije o sodelovanju pri reševanju njihovih problemov, vse to nam odpira široke in zahtevne naloge, ki se jih morajo lotiti vsi naši poklicani družbeni dejavniki, da bodo pogoji naših delavcev v ZR Nemčiji čim boljši. To smo tudi dolžni storiti.

Stefka Kotnik (prva od leve) iz Avstralije, poleg Tončka Erdeck in Stefkina sestra

Po ponovni vzpostavitvi diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo so se odprle tudi možnosti za sklenitev nekaterih sporazumov med obema državama, ki bodo bistveno izboljšali položaj jugoslovanskih delavcev v Zvezni republici Nemčiji. Tu gre predvsem za enakopraven položaj jugoslovanskih delavcev v Zvezni republici Nemčiji z drugimi delavci v tej državi, predvsem iz držav Evropske gospodarske skupnosti, nadalje za pravice iz socialnega zavarovanja, do otroških dodatkov in ne nazadnje tudi za varstvo tistih jugoslovanskih delavcev, ki ostanejo v tej državi brez posla in se morajo vrniti domov v Jugoslavijo.

Razgovori o sklenitvi sporazumov so se pričeli v letošnjem marcu in so bili uspešno končani v oktobru s sklenitvijo treh meddržavnih sporazumov o socialni varnosti: sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republici Nemčiji, sporazuma o socialnem zavarovanju med obema državama in sporazuma o varstvu jugoslovanskih delavcev, ki ostanejo v Zvezni republici Nemčiji brez dela.

Zaposlovanje

Sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republici Nemčiji daje jugoslovanskim delavcem pri zaposlovanju in urejanju delovnih razmerij enak pravni položaj, kakor ga imajo nemški delavci oziroma drugi delavci, katerih pravni položaj je že urejen bodisi prek Evropske gospodarske skupnosti, bodisi s specialnimi meddržavnimi sporazumi. S tem sporazumom so pridobili jugoslovanski delavci v Zvezni republici Nemčiji enake pravice, kakor so jih imeli že poprej v Franciji, Švedski in Avstriji. Njihov pravni položaj bo zdaj povsem drugačen od dosedanjega, saj bo stala za njimi moč meddržavnega sporazuma, ki enako zavezuje obe državi podpisnici.

Zaradi nihanja konjunktura v Zvezni republici Nemčiji se bo lahko zgodilo, da bodo ostali nekateri jugoslovanski delavci v tej državi naenkrat brez dela, hkrati pa tudi brez izgledov, da bi takoj dobili delo doma v Jugoslaviji. Za take primere se je Zvezna republika Nemčija s posebnim sporazumom o varstvu jugoslovanskih delavcev v primeru brezposelnosti zavezala, da bo prek nemške posredovalnice za delo

poskušala najprej najti jugoslovanskemu delavcu drugo ustrežno delo v ZR Nemčiji. Če pa bi se tako delo ne moglo najti in bi moral jugoslovanski delavec odpotovati domov v Jugoslavijo, se je Zvezna republika Nemčija zavezala, da bo njeno zavarovanje za nezaposlenost nosilo za takšnega jugoslovanskega delavca povratnika dajatve še polnih šest mesecev po njegovi vrnitvi v Jugoslavijo. Te dajatve in seveda tudi pogoji za njihovo uveljavitev se bodo ravnali po jugoslovanskih predpisih, prav tako tudi premoženjsko stanje, ki vpliva v Jugoslaviji na pravico do varstva brezposelnih oseb. Obe strani sta ob podpisu tega sporazuma pač upoštevali, da si bo tak jugoslovanski delavec v šestih mesecih po vrnitvi uredil svoj položaj oziroma si našel drugo zaposlitev, sicer pa je rok šestih mesecev tudi po notranji jugoslovanski zakonodaji tisti rok, v teku katerega imajo pravico do dajatev iz varstva brezposelnih najbolj številni nezaposleni delavci, to je tisti z najkrajšo delovno dobo.

Zdravstveno zavarovanje

Kot vse novejšje konvencije, tako ima tudi konvencija med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo določbo, da se za ugotavljanje pravic iz zdravstvenega zavarovanja seštevajo zavarovalna obdobja, prebita v obeh državah, ter čas prejemanja dajatev v obeh državah. Po konvenciji nosi breme zdravstvenega zavarovanja tako za zavarovanca samega kakor tudi za njegove družinske člane — ne glede na to, ali živijo z njim v drugi državi, ali pa so ostali doma — tisto zavarovanje, kjer je delavec zavarovan. To se pravi, da bo odslej nosilo nemško zavarovanje breme dajatev tudi za družine naših delavcev, zaposlenih v ZR Nemčiji, ki ostanejo doma v Jugoslaviji, medtem ko je moral jugoslovanski delavec do sedaj plačevati za zdravstveno varstvo svojih družin poseben prispevek jugoslovanskemu zavarovanju.

Konvencija tudi določa, da se lahko delavec ali njegov družinski član, ki že prejema dajatve iz zdravstvenega zavarovanja, preseli v tem času domov v Jugoslavijo, če dobi poprej — ali tudi naknadno — pristanek pristojnega nemškega organa zavarovanja. Le-ta sme pristanek odreči le v primeru, če bi preselitev poslabšala

zdravstveno stanje zavarovanca ali njegovega družinskega člana. Vendar moramo pripomniti, da vse to ne velja za dajatve iz materinskega zavarovanja (nosečnost in porod).

Za zdravstveno varstvo uživalcev pokojnin in rent velja v konvenciji načelo, da ga zagotavlja zavarovanje tiste države, kjer uživalec živi. Vendar velja to načelo le v primerih, ko uživa upravičenec dajatev iz rentnega ali pokojninskega zavarovanja obeh držav podpisnic (torej sorazmerna dela dajatev v obeh državah); če pa prejema dajatev iz zavarovanja samo ene od obeh držav podpisnic konvencije, mora zagotoviti zdravstveno varstvo tista država, ki mu je priznala dajatev.

Nezgodno zavarovanje

Nezgodno zavarovanje obsega zavarovanje za primer nesreče na delu in za poklicno bolezen. Po določbah konvencije se morajo tu upoštevati tudi prejšnje nesreče na delu, ki so se pripetile zavarovancu na območju druge države podpisnice. Nosilec zavarovanja, ki odmerja zavarovancu dajatev v teh primerih, mora upoštevati zmanjšanje zmožnosti za delo po svojih notranjih predpisih, seveda z upoštevanjem tudi prejšnjih nesreč na delu v tej ali v drugi državi podpisnici.

Vprašanje rente za poklicno bolezen je urejeno v tej konvenciji nekoliko drugače, kakor v drugih konvencijah (npr. s Francijo, Avstrijo itd.). Konvencija z Zvezno republiko Nemčijo sloni na načelu t. im. delnih (sorazmernih) rent za poklicno bolezen: vsak nosilec zavarovanja obeh držav podpisnic izplačuje le tisti del rente, ki odpade na zaposlitve obolelega zavarovanca na njegovem območju.

Pokojninsko zavarovanje

Tudi v tem zavarovanju pride do veljave splošno načelo konvencije, da se morajo za ugotovitev pravic iz konvencije seštevati obdobja zavarovanja, prebita v obeh državah podpisnicah, kot povsem enakovredna obdobja. Vendar pride to v poštev le za jugoslovansko stran spričo posebne ureditve nemškega rentnega zavarovanja, ki zdaj upošteva — podobno kot švicarsko rentno zavarovanje — že tudi eno samo leto zavarovanja za priznanje pravice do

nemške rente (ob izpolnitvi predpisanega starostnega pogoja). Zato nemško rentno zavarovanje ne bo prištevalo k tej minimalno potrebni dobi še obdobja zavarovanja po jugoslovanskih predpisih. Pač pa bo nasprotno jugoslovansko zavarovanje prištevilo v tistih primerih, ko zavarovanec ne bo imel dovolj jugoslovanske dobe (20 let zavarovanja v jugoslovanskem pokojninskem zavarovanju), za ugotovitev pravice — in samo za ugotovitev! — tudi obdobja, prebita v nemškem pokojninskem zavarovanju. Če bo jugoslovansko zavarovanje na ta način ugotovilo, da glede na skupno dobo zavarovanja izpolnjuje zavarovanec pogoje za jugoslovansko pokojnino ali invalidnino, mu bo odmeril dajatev iz jugoslovanskega zavarovanja, vendar samo po pokojninski dobi, prebiti v jugoslovanskem zavarovanju. Jugoslovanski nosilec zavarovanja namreč ne more nositi tudi del dajatev, ki jo bo zavarovancu izplačalo nemško zavarovanje.

Glede izplačevanja dajatev iz ene države v drugo velja načelo prostega izplačevanja vseh dajatev socialnega zavarovanja. Vendar si je Jugoslavija vseeno pridržala pravico, da ustavi izplačevanje svojih dajatev tistim jugoslovanskim državljanom v Zvezni republici Nemčiji, ki dokazano sovražno delujejo proti novi Jugoslaviji. O vsakem takem primeru bo Jugoslavija obvestila pristojni nemški organ.

Otroški dodatki

Zvezna republika Nemčija se je s to konvencijo tudi zavezala, da bo izplačevala otroške dodatke po nemških predpisih jugoslovanskim delavcem tudi za otroke, ki živijo v Jugoslaviji. Izjema bodo primeri, ko dobiva za iste otroke v Jugoslaviji otroške dodatke neka druga oseba (mati ali kdo drug): v takih primerih ostane pri pravici do jugoslovanskih otroških dodatkov, dejstvo, da je oče otrok v Zvezni republici, pa se v jugoslovanski zakonodaji spregleda oziroma ne upošteva.

Konvencija je predvidela tudi ukrepe za primer, da bi upravičenec ne pošiljal otroških dodatkov otrokom v Jugoslavijo. V takem primeru bo jugoslovanski nosilec varstva otrok sporočil, komu naj se otroški dodatki nakazujejo v Jugoslaviji: materi ali skrbniku ali nekemu drugemu. Šele, če

dobi nemški izplačevalec zagotovilo, da se bodo otroški dodatki tudi dejansko uporabljali za otroke, lahko izplačuje dodatke upravičencu neposredno.

Ker predvideva jugoslovanska zakonodaja o otroških dodatkih kot pogoj za prejemanje dodatka določeno premoženjsko stanje upravičenca, je dogovorjen premoženjski pogoj tudi za pravico otroških dodatkov po konvenciji za jugoslovanske delavce v Zvezni republiki Nemčiji. Meja (cenzus), ki je dohodek delavca ne sme preseči, je 650 nemških mark. Tako bodo otroške dodatke po tej konvenciji prejeli tisti delavci, ki imajo manjše dohodke in so torej dodatkov najbolj potrebni.

Pričakovati je, da bo sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev uveljavljen v najkrajšem času, obe ostali konvenciji (o socialnem zavarovanju in o varstvu brezposelnih) pa nekoliko pozneje.

To je košček naše domovine

Lani je bilo v ZR Nemčiji zaposlenih okrog 98.000 jugoslovanskih delavcev, skupno z družinskimi člani pa okrog 140 tisoč. V pokrajini Baden-Württemberg jih je 40.000, Stuttgart in okolica pa jih imata 14.000. Podobno je tudi na Bavarskem, kjer samo v Münchnu dela okrog 9.000 Jugoslovancev. Letos se je število naših delavcev v ZR Nemčiji gotovo še povečalo, saj je povpraševanje po njih precejšnje. Po narodnosti so na tem področju na prvem mestu delavci iz Hrvaške, za njimi pa iz Srbije, Slovenije ter Bosne in Hercegovine. Moški so zaposleni predvsem v industriji in gradbeništvu, ženske pa v bolnišnicah, tovarnah, kot gospodinjske pomočnice in podobno.

Slovenskih delavcev je na Baden-Württenberškem nekaj tisoč, samo v Stuttgartu pa približno tisoč. Medtem ko pri ostalih Jugoslovanih v glavnem prevladujejo ne-kvalificirani delavci, pa so delavci iz Slovenije pretežno kvalificirani. Zanimiv je tudi podatek: precej Jugoslovancev se ukvarja z gostinstvom, saj je na primer v Stuttgartu okrog 40, v Münchnu pa celo 110 jugoslovanskih gostiln in restavracij. Zato nad lokali v teh mestih ni nič nenavadna napisna tabla z imeni kot »Opatija«, »Dubrovnik«, in druga.«

Tako so pripovedovali naši konzularni predstavniki v Stuttgartu in Münchnu o naših delavcih, ki so se začasno zaposlili na tem področju ZR Nemčije. Vsi ali skoraj vsi so odšli v tujino s trdnim namenom, da tam ostanejo nekaj let, si prihranijo za to in ono in se potem vrnejo domov. Vendar pa se tudi tu že kaže proces, ki je tako značilen nemara za vso emigracijo na svetu. Mnogi naši delavci so se odločili, da bodo za vedno ostali v tujini in se tako iz začasno zaposlenih delavcev spreminjajo v ekonomske izseljence. Pravijo, da se je doslej že okrog 20 odstotkov naših delavcev na Württenberškem in Bavarskem odločilo za to. Vzrok je v veliki večini enak: poroče se z domačinkami oziroma z domačini, ustvarijo si družino, uredijo svoj gospodarski položaj in podobno.

Naši delavci odhajajo na tuje predvsem zato, da bi si tam čim več prihranili in si nato doma s prihranki izboljšali osebni standard.

Mlado dekletko, doma iz Novega mesta, dela vsako popoldne in pozno v večer v neki jugoslovanski restavraciji v Münchnu, vsako dopoldne pa še pospravlja sobe v nekem pensionu. Na vprašanje, če to le ni preveč naporno pravi: »Bom že vzdržala to leto ali dve, številka v hranilni knjižici je pa le iz meseca v mesec višja!« In tako meni marsikdo. So tudi primeri, da nekatera podjetja vsak dan prispevajo svojim delavcem po eno nemško marko za vožnjo z avtobusom; stanujejo namreč daleč od delovnega mesta. Vendar je dosti takih, ki raje hodijo peš v obeh smereh po dve uri in več, samo da lahko tudi to marko prihranijo. Pa še to: velikanska večina naših delavcev v tem delu Nemčije nam je lahko samo v čast: pridni so, disciplinirani in sploh delavci, kakršne bi si vsakdo želel. Res je sicer, da se med to množico pridnih najdejo tudi taki, za katere bi bilo bolje, če bi ostali doma, vendar ti posamezni primeri ne mečejo slabe luči na vse druge.

Eno izmed vprašanj, o katerem je vredno razmišljati, je vprašanje prostega časa naših delavcev. Če ne drugače, so vsaj ob sobotah in nedeljah prosti in takrat marsikdo ne ve, kaj bi. Morda bi kazalo s pomočjo pristojnih ustanov in organizacij v domovini, kot so zavodi za zaposlovanje, sindikat, izseljenske matice in druge, začeti še bolj intenzivno urejati to vpraša-

nje. Saj je res, da je bilo marsikaj že storjeno, vendar vsaj na Bavarskem in deloma tudi na Württenberškem, še premalo. Naši delavci bi primerno podporo v tem pogledu gotovo hvaležno sprejeli.

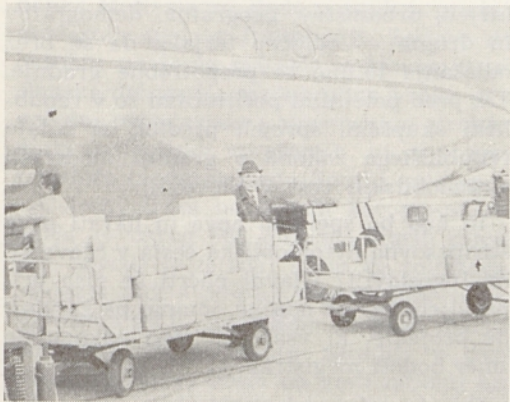
V Stuttgartu so glede tega na dobrem. 6. julija so namreč v mestnem središču slovesno odprli Klub jugoslovanskih državljanov, ki našim ljudem veliko pomeni. V njem lahko prebirajo jugoslovanske časnike, na voljo so jim knjige, televizijski in radijski sprejemnik, domače gramofonske plošče in ne nazadnje tudi domača kuhinja z vsemi jugoslovanskimi kuhinjskimi posebnostmi. V klubu se delavci med seboj spoznavajo, sklepajo nova prijateljstva in sploh vlada v njem tovariško ozračje. Prav je imel predsednik kluba dr. Andrija Taškovič, ko je v govoru ob otvoritvi kluba poudaril: »Od danes naprej so ti prostori košček naše domovine, v njih se bomo počutili, kot bi bili doma!«

Za zdaj je Klub jugoslovanskih državljanov v Stuttgartu edini te vrste v Nemčiji. Želeti pa bi bilo, da ne bi ostalo samo pri njem, ampak da bi dobil svoje vrstnike tudi v drugih krajih, koder živi in dela veliko jugoslovanskih delavcev. In prav pri ustanavljanju kluba v Stuttgartu se je v polni meri uveljavila pomoč iz domovine. Njegovo ustanovitev in nadaljnje delovanje je namreč podprla skupina jugoslovanskih gospodarskih organizacij, v kateri so Jugobanka, Elektroindustrija Niš, list Novosti, Turistična zveza Jugoslavije in druge.

In še to: slovenskih delavcev je bilo vsaj sprva, v Klubu jugoslovanskih državljanov v Stuttgartu včlanjenih zelo malo, čeprav jih na tem področju živi veliko. Vodstvo kluba pa bi jih rado pritegnilo. Zato so tudi izrekli želje za pomoč iz domovine, ki naj bi se pokazala v slovenskih časnikih, knjigah, reviji Rodna gruda, filmih, gramofonskih ploščah, posnetih magnetofonskih trakovih in podobnem. Delno jim je bila ta želja že izpolnjena.

Ernest Petrin

Juan in Kristina Kuharjeva iz Urugvaja sta letos po dolgih štirih desetletjih prišla na obisk. Doma v Puconcih je Kristina po dolgem času objela svojo 90-letno mamico

Letošnji Slovenski izseljenski koledar je odpotoval k svojim naročnikom v Ameriko kar z letalom. Na sliki: naš France je na Brniku poskrbel, da je bila pošiljka točno odpremljena

»Veselo srečanje« in drugi filmi

Letos je Slovenska izseljenska matica za izseljenske organizacije, društva in klube pripravila nekaj kopij kratkih kulturno dokumentarnih filmov in en celovečerni film. Filmi so kopirani na 16 mm filmski trak s svetlobnim zapisom tona.

Izbranih filmov boste prav gotovo veseli. Barvni film »Veselo srečanje«, ki ga je na pobudo Matice lani posnel Stane Lenardič, prikazuje lanska srečanja z našimi izseljenci na domačih tleh. Poleg srečanj z našimi rojaki ob prihodih, na pikniku, na izletih, ob odhodih itd., je ves film pretkan z lepimi prizori iz naših domačih krajev in slovensko glasbo, ki sta jo prispevala Boris Kovačič in Andrej Blumauer, izvaja pa jo znani ansambel Borisa Kova-

čiča. Eno pesem zapoje vmes tudi pittsburski Slovenski oktet, ki je bil lani na koncertni turneji po Sloveniji. V film so posrečeno vpleteni tudi posnetki z lanske kmečke ohceti. Mnogi rojaki bodo na filmu srečali sami sebe. Med posnetki z izseljenske prireditve v Radencih pa vas bo zadnjikrat pozdravil tudi nasmejan obraz med rojaki v ZDA dobro znanega urednika Prosvete Franka Zaitza, ki je nekaj dni zatem zadet od kapi težko zbolel in kmalu nato tudi umrl.

Med kratkimi filmi naj še omenimo barvni film o slikarju Maksimu Gaspariju, ki je letos spomladi slavil 85-letnico. Film je bil posnet pred tremi leti. Vse tiste, ki so jim pri srcu naši stari ljudski običaji, bo pritegnil barvni film Koledniki. Film je bil posnet na Gorenjskem, v Kropi in njeni okolici. Zanimiv je tudi črno-bel film, ki pripoveduje o znamenitem skladatelju iz 16. stoletja Jakobu Gallusu, ki je napisal številne nabožne in posvetne skladbe, ki jih še danes izvajajo zbori po vsem svetu. Film ugotavlja, da je bil ta veliki skladatelj najbrž rojen v Ribnici na Dolenjskem. Film je posnel oktet Ğallus iz Ljubljane s sodelovanjem Viba filma.

Dela našega pisatelja Finžgarja so med našimi ljudmi po svetu tako znana in priljubljena, da ni treba o tem posebej govoriti. Po Finžgarjevi povesti Strici so lani pri nas posneli celovečerni film Lucija, ki je bil pri kritiki in gledalcih toplo sprejet. Prav gotovo ga bodo enako toplo pozdravili tudi naši ljudje po svetu, saj jim bo prinesel košček domače dežele in obudil spomine na čas pred desetletji, ko so se na našem podeželju prepletale usode grunhtarjev in kajzarjev.

Ansambel »Janeza Mahkovič« iz Zagorja med našimi v Franciji, Belgiji in Holandiji

V novembru je na povabilo izseljenskih društev in Slovenske izseljenske matice obiskal naše naselbine v Franciji, Belgiji in Holandiji naš znani narodno zabavni ansambel DPD Svobode iz Zagorja »Janez Mahkovič«. Gostovanje je delno podprla tudi Kreditna banka in hranilnica iz Ljubljane.

Prvi nastop je bil v Merlebachu v petek 8. novembra. Organizator je bilo Jugoslo-

vansko rudarsko pevsko in podporno društvo Jadran. Med udeleženci pa so bili tudi člani naših društev »Triglav« in »Sv. Barbare«. V soboto 9. novembra je ansambel nastopil v Aumetzu na tradicionalni vinski trgatvi Slovenskega delavskega društva. Na Martinovo, v nedeljo 10. novembra, so Zagorjani igrali in peeli na Martinovanju v Heerlenu. Prireditve je pripravil slovenski pevski zbor »Zvon«. Naslednja nastopa je imel ansambel »Janez Mahkovič« 11. novembra v Charleroi v Belgiji, kjer je nastop pripravil Slovenski pevski zbor Jadran, v soboto 16. novembra pa so nastopili na prireditvi društva Sv. Barbare v Eisdeniu.

V nedeljo 17. novembra je ansambel nastopil na proslavi dneva republike v Sallauminesu, katero je organiziralo Udruženje Jugoslovanov v Severni Franciji iz Sallauminesa. Proslava je bila v občinski dvorani Epinette v Sallauminesu.

Skupina je imela s seboj tudi kinoprojektor. Predstavniki matice Stane Česarek, ki je ansambel spremljal, je rojakom predvajal kratke slovenske kulturno dokumentarne filme in celovečerni film Lucija. Več o tem gostovanju bomo povedali prihodnjič.

Ob dnevu republike Akademska folklorna skupina »France Marolt« med našimi v Švici

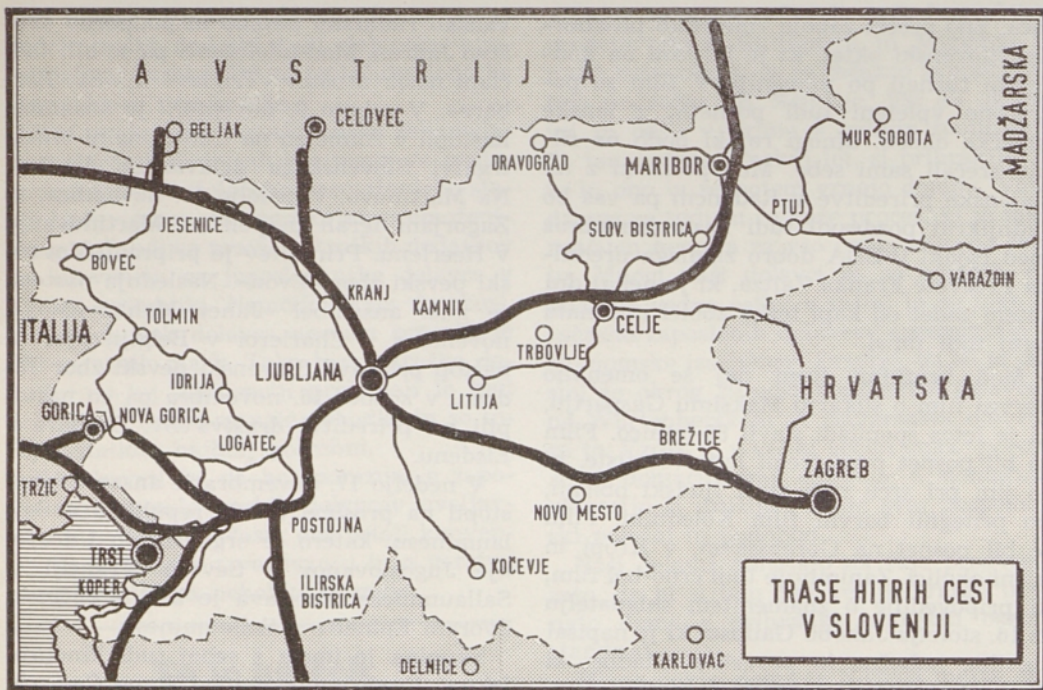
Ena izmed najboljših jugoslovanskih folklornih skupin »France Marolt« iz Ljubljane, je konec novembra, prav v dnevih, ko se je tiskala ta številka Rodne grude, obiskala naše državljane, ki so zaposleni v Švici. Gostovanje je organiziral Klub Jugoslovanov v Zürichu s sodelovanjem Slovenske izseljenske matice.

V sredo 27. novembra je skupina nastopila v Yverdonu ob Ženevskem jezeru kot gost novoustavljene Društva slovenskih izseljencev. Naslednji večer so Maroltovci zaplesali na prireditvi v Bierhuebeli Dancing v Bernu. V petek 29. novembra so gostovali v Baslu, v soboto so obiskali naše ljudi v Zürichu, v nedeljo 1. decembra pa so zaključili svoje gostovanje v Amriswilu.

Prepričani smo, da so ta gostovanja prinesla našim ljudem mnogo umetniškega užitka ter prijetnega domačega razvedrila. Več o turneji bomo povedali prihodnjič.

IZ ŠENTILJA V GORICO — DVE URI

IGOR PREŠERN

Resne priprave za gradnjo prve moderne štiripasovne avtomobilske ceste v Sloveniji od Šentilja prek Maribora, Celja in Ljubljane do Gorice

Ko so leta 1960 strokovnjaki planirali razvoj motorizacije v Jugoslaviji, so se krepko zmotili. Niti največji optimisti niso računali s tako hitrim razvojem avtomobilskega prometa, zlasti še v Sloveniji. Medtem ko je Jugoslavija sicer še vedno precej na repu evropske »avtomobilske lestvice«, saj pride v SFRJ po en avto komaj na 42 prebivalcev, pa je Slovenija z enim avtomobilom na 15 prebivalcev že precej blizu nekaterim zahodnoevropskim državam (evropsko povprečje je en avto na 6 prebivalcev, v ZDA avto na dva prebivalca). Od leta 1956 do lani se je v Sloveniji povečalo število avtomobilov za osemkrat in tako je ta jugoslovanska republika z več kot 100.000 avtomobili glede prometa že precej podobna sosednji Avstriji. Tako so slovenske ceste, ki so v prejšnjem desetletju še kar za silo ustrezale svojemu namenu, skoraj čez noč postale resna ovira in ozko grlo.

Seveda pa skokovit razvoj motorizacije v Sloveniji ni edini znak, ki opozarja na nujnost graditve modernejših in sodobnih štiripasovnih cest. Že pred leti so urbani-

sti, demografi, ekonomisti in drugi strokovnjaki začeli opozarjati na resno nevarnost, da bi Slovenija — če bi seveda kar čakali križem rok — postala prometno izoliran otok. V sosednji Avstriji že grade moderno cesto od Dunaja čez Gradec in Celovec proti Italiji, prav tako bodo Italijani speljali moderne ceste s severa proti jugu tik ob jugoslovansko-italijanski meji. Tudi v sosednji Hrvaški so že davno spoznali pomen modernih cest in pripravili načrte za moderno cesto, ki bo povezovala Dunaj in Avstrijo mimo Zagreba in Knina s Splitom.

Razmere na slovenskih cestah so postale še posebno nevzdržne v zadnjih letih, ko v turistični sezoni milijoni motoriziranih tujcev še bolj zatrpajo prometne žile. Lani je prišlo v Jugoslavijo več kot 10 milijonov tujcev z avtomobili, od teh jih kar 90 odstotkov prispe v našo deželo čez slovenske obmejne prehode.

Glavna prometna žila, ki povezuje Padsko nižino z Balkanom in Panonsko kotlino teče prek Šentilja, Maribora, Celja, Ljubljane, Postojne in Razdrtega do Gorice. Žal pa je ta komunikacija ne samo preozka za sedanji promet, marveč tudi zastarela. Cesta Šentilj—Gorica ima kar 250 preostrih zavojev, v dolžini 35 odstotkov teče

skozi 73 naselij in ima 79 prestrmih vzponov. Približno tri četrtine te ceste je ožje od 7 m in nič ni čudnega, da je spričo tako zastarelih elementov računski hitrost le 62 kilometrov na uro, čeprav bi bila normalna vsaj 100 km na uro. Seveda tako zastarela trasa ob vedno večjem številu avtomobilov komaj še »požira« promet.

Kje bo stekla nova cesta?

Po dolgotrajnih pripravah, opozorilih in razpravah je dvodnevni strokovni simpozij, ki je bil v začetku tega leta v Mariboru, bržkone izbil sodu dno, saj je več kot 200 strokovnjakov — ekonomistov, inženirjev, urbanistov, geografov, demografov in drugih — odločno terjalo, da se brez odlašanja lotimo te prepotrebne gradnje. Tik pred poletnimi počitnicami so v republiški skupščini sprejeli predlog za izdajo republiškega zakona o gradnji modernih avtomobilskih cest v Sloveniji.

In kod bo speljana nova in hkrati prva štiripasovna avtomobilska cesta v Sloveniji in Jugoslaviji? Glavni načrti še niso pripravljeni za vse odseke, imamo pa že idejne projekte, ki vsaj približno nakazujejo smer bodoči magistrali.

Od jugoslovansko-avstrijske meje pri Šentilju bo speljana cesta do Pesnice in vzhodno od Maribora do Hoč in Spodnje Polskave. Od tu pa do Celja se bo nova cesta močno držala smeri, ki jo ubira železniška proga Maribor—Celje (čez Križni vrh—Spodnje Laže—Ponikva—Proseniško—Hudinja). Malo pred Celjem obide to mesto s severa in se mimo Levca ter Ločice pri Vranskem v glavnem drži sedanje trase čez Trojane. Od Ljubljane gre cesta prek Barja do Vrhnike, nato pa se mimo Logatca rahlo vzpenja skozi gozdove, obide Planinsko polje in mimo Unca pripelje do bližine Postojne. Od tu gre čez Hrašče in Hruševje do Razdrtega, nato pa se počasi po obronkih spušča mimo Hrašč v Vipavsko dolino, obide Ajdovščino in čez Sv. Križ ter Črniče blizu Šempetra pri Gorici doseže jugoslovansko-italijansko mejo.

Nova cesta bo sicer res samo 12 km krajša od stare, zato pa bo tako moderna, da bomo zlahka prevozili razdaljo od Šentilja do Gorice v dveh urah. Približno 76 odstotkov trase poteka po ravninskem ozemlju, kjer bo možna brzina okrog 140

kilometrov na uro, 15 odstotkov po gričevnatem terenu in le 9 odstotkov ceste bo speljane po hribovitih tleh, kjer pa bomo še vedno lahko vozili z brzino 100 km na uro. Najvišjo točko doseže trasa pri Postojnskih vratih (609 m nadm. višine), sicer pa od Maribora do Ljubljane in vse do Gorice ni bistvenih višinskih razlik.

V drugi polovici letošnjega leta so šle priprave za gradnjo te ceste v zaključno fazo. Podpredsednik jugoslovanske vlade Kiro Gligorov se je ob svojem obisku v ZDA, kjer je prisostvoval jesenskemu zasedanju mednarodne banke za obnovo in razvoj, pogovarjal tudi z direktorjem te banke McNamarro glede posojil za gradnjo modernih cest v Jugoslaviji. Zadnje dni oktobra pa je že prispela v Slovenijo tričlanska delegacija mednarodne banke in se več dni pogovarjala s slovenskimi strokovnjaki o številnih vprašanjih, ki so v zvezi z bodočo moderno cesto Šentilj—Gorica.

Celotna trasa bo terjala kar precej denarja — okrog 366 milijard starih dinarjev. Seveda je že zdaj jasno, da tolikšnega zaloga tudi s posojili mednarodne banke Slovenija ne bi zmogla na en mah, marveč bo treba štiripasovnico zgraditi v dveh etapah. Najprej bosta na vrsti najbolj kritična odseka — na Štajerskem sektor Levec pri Celju — Slivnica pri Mariboru, tako da se bomo čim prej ognili znanim klancem in vijugam med Slov. Konjicami in Slov. Bistrico, in pa sektor Vrhnika—Postojna, ki izloči zloglasne »kačje ride« ter »ravbarkomando«.

Torej — vse kaže, da gre z novo cesto »zares«. In če smo še nekoliko optimisti, potem morda ni neosnovana trditev, da bodo na trasi prve slovenske in jugoslovanske štiripasovnice že prihodnje leto zargmeli težki gradbeni stroji.

Brez naših izstopnih viz v svet

Z odločbo zveznega izvršnega sveta lahko vsi lastniki jugoslovanskega potnega lista potujejo v inozemstvo brez naše izstopne vize. Ta odločba velja za potovanje naših državljanov v vse države, s katerimi ima Jugoslavija diplomatske oziroma konzularne odnose. Za potovanje v katerokoli izmed teh držav nam je zdaj potreben samo še potni list in viza države, kamor potujemo, če ni Jugoslavija s to deželo že dvostransko ukinila vize.

Jugoslavija se je pred nedavnim sporazumela tudi z ZR Nemčijo o ukinitvi viz, vendar pa ta sporazum še ne velja, ker ga še ni ratificirala nemška vlada. 1. novembra preteklega leta je tudi prenehal veljati zakon o ukinitvi jugoslovanskih viz za tujce. V preteklih dveh letih, ko je bil v veljavi omenjeni zakon, je Jugoslavijo obiskalo več milijonov ljudi z vsega sveta, istočasno pa je Jugoslavija pozvala vse države, s katerimi ima diplomatske odnose, da z dvostranskimi razgovori popolnoma ukinejo vize. Z vrsto držav so bili sporazumi v resnici sklenjeni, jugoslovansko stališče pa vendar ni povsod naletelo na razumevanje, zato so se jugoslovanski državljani marsikje znašli v neenakopravnem položaju, ko so morali drago plačevati celo vize nekaterih držav, katerih državljani so lahko prišli v Jugoslavijo brez viz.

Kot je znano, izdajajo vize za obisk Jugoslavije naša diplomatska in konzularna predstavništva v inozemstvu. Novo v predpisih pa je zdaj tudi to, da lahko tuji državljani dobijo jugoslovanske vize tudi ob samem vstopu v Jugoslavijo, na mejnih prehodih oziroma na letališčih. To velja za državljane vseh držav, s katerimi ima Jugoslavija diplomatske oziroma konzularne odnose, ne velja pa za lastnike pot-

nih dokumentov, ki jih nekatere države izdajajo tujcem (fremdenpass, IRO ipd.); le-ti si bodo morali tudi odslej preskrbeti jugoslovansko vizo na naših diplomatsko-konzularnih predstavništvi.

Odprt nov obmejni prehod

Dne 25. oktobra je slovenska vladna delegacija s predsednikom Stanetom Kavčičem zaključila tridnevni uradni obisk na Gradiščanskem v Avstriji. V spremstvu deželnega glavarja Theodorja Kerbyja in članov njegove vlade je prispela naša delegacija tudi na mejni prehod pri Kuzmi, kjer so v prisotnosti številnih domačinov in predstavnikov Pomurja slovesno odprli nov mednarodni mejni prehod. Delegaciji je sprejela na meji naša in avstrijska mladina s cvetjem.

Glavar okraja Jennersdorf dr. Anton Štifter je poudaril pomen tega mednarodnega mejnega prehoda, ki je bil dolgoletna želja prebivalcev obeh obmejnih področij. Ta odločitev je po njegovih besedah tudi sad naglega večanja prometa čez to najkrajšo pot iz vzhodnih predelov Avstrije v Jugoslavijo.

Oktobra je bil predsednik Tito s soprogo na zasebnem obisku med Dolenjci. Obiskal je Mirno, Mokronog in dolino Radulje. Udeležil se je tudi lova na polhe

JAZ PA POJDEM NA GORENJSKO...

JANEZ ZRNEC

Na dve strani nas bo vodila današnja pot, vendar sta obe na Gorenjsko. Ob obeh Savah pojdemo, ob Bohinjki in Dolinki prav do njenih izvirov. Začeli pa bomo tam na ravnici pod Stolom, tam, kjer se odcepi cesta v Bohinj in kjer prideta obe Savi skupaj.

Smo v Lescah, majhnem mestu ali veliki vasi, ki stoji sredi ravnine. Z ravnine se nam ob jasnih, zlasti mrzlih zimskih dneh odpira prelep pogled na Alpe in na Karavanke, včasih ob večerih lepo zažari Triglav nad svojimi alpskimi sosedi. Kot znamenitost si lahko ogledamo staro cerkev iz dvanajstega stoletja, v njej pa Layerjeve in Jelovškove slikarije. Na bližnjem travniku je letališče, precej znano, saj z njega vzletajo majhna letala, aerotaksi imenovana, ki prevažajo turiste nad pokrajino. Izmed industrije pa naj omenim tovarno verig in podobnih elementov ter tovarno športne opreme v Begunjah, ki slovi tudi daleč prek meja.

V bližini je Vrba, kjer je bil rojen Francje Prešeren, naš največji pesnik. Poromajmo nazaj v njegove čase. Takrat še ni bilo železnice pa tudi tovornjakov ne. Po široki cesarski cesti so škripali težko naloženi vozovi, parizarji, s katerimi so vozili tovor iz Trsta na Koroško. Vsi premožnejši kmetje so se ukvarjali s prevozništvom, imeli so celo po več vozov, ki so jih vozili hlapci in seveda tudi gospodar, s polji pa so se ukvarjali manj premožni in seveda žene ter otroci. Tiste čase nam lepo opisuje pisatelj Janez Jalen; krajem pod Stolom in takratnim prebivalcem je posvetil kar tri knjige, napisane v gorenjskem jeziku, saj je bil od tam doma.

Napravimo še kratek skok v Begunje, kjer so bili med vojno zloglasni nemški zapori in naprej v dolino Drago, kjer so streljali talce. Na te čase spominja v Dragi spomenik. Iz sive preteklosti pa so tu razvaline gradiča Kamna, kjer je baje domoval legendarni junak Lambergar, ki naj bi porazil celjskega vojskovodjo Vitovca — Pegama. Saj se spomnite ljudske pesmi o Pegamu in Lambergarju.

Bližamo se Jesenicam, največjemu železarskemu centru v Sloveniji. O tem nam pričajo dimniki, ki se duše v dimu in ga noč in dan bruhajo. Na Slovenskem Javorniku, od Jesenic dober kilometer oddaljenem kraju, stoji daleč viden obrat železar-

ne, valjarna, zgrajena pred nekaj leti. Jeseniške železarne pa imajo svoj začetek daleč nazaj, ko so pod Karavankami še kopali rudo. No, rude je zmanjkalo, železarna se je preusmerila na predelavo starega železa, kolikor pa rude še potrebujejo, pa jo dobijo iz bosanskih rudnikov.

Takole okrog šestnajst tisoč prebivalcev štejejo Jesenice, stisnjene so med Mežakljo in Karavanke. Mesto je pomembno železniško križišče, saj se tu odcepi mednarodna proga v Avstrijo.

Nad Jesenicami na karavanški strani je Golica, planinski in pozimi smučarski center, najbolj znan je Črni vrh, kamor je speljana žičnica. Golica je znana spomladi, ko se travniki odenejo s cvetočimi narcisami.

Najprej se dolina spet malo razširi, oziroma dobi bolj prijazen videz. Kmalu smo v Mojstrani, ki je združena s krajem Dovje. Iz Mojstrane se odpre dolina Vrata, ki vodi prav pod severno steno Triglava. Ob poti je znameniti slap Peričnik, ob koncu ceste pa Aljažev dom v Vratih, zbirališče domačih in tujih alpinistov, ki potem prizkušajo svoje sposobnosti v severni triglavski steni.

Triglav je pravzaprav že romarska pot, saj nanj kot na najvišjo goro Jugoslavije, 2863 metrov visoko, romajo cele procesije. Nasploh so Julijske Alpe poleti dobro obiskovane, planinci pa najdejo v njih množico koč in bivačev.

Ko se že mudimo pri gorah, skočimo mimo Martuljka, od koder se lepo vidi Špikova skupina vrhov nad 2000 metrov, še v Kranjsko goro, naše največje zimskošportno središče. Tu kar mrgoli hotelov in zasebnih gostišč s prenočišči, na pobočjih Vitranca pozimi od jutra pa pozno v noč škripljejo smučarske vlečnice; turistov tujih in domačih je toliko, da težko najdeš kako prenočišče. Sem se prihajajo smučati celo smučarji iz Združenih držav Amerike.

Tu se odcepi cesta na Vršič, prelaz v Trento in naprej na Bovško in Goriško, obenem pa je to tudi znan planinski center, saj je ob poti in na samem sedlu kar pet planinskih domov. Morda, vsaj tako predvidevajo, bodo poleg dvanajst kilometrov dolge serpentinaste ceste, ki doseže višino 1611 metrov, speljali na sedlo še žičnico.

Še kratek skok naprej iz Kranjske gore

v Rateče in Planico. Tu je razcep cest, ena pelje čez Korensko sedlo v Avstrijo, druga pa v Trbiž v Italijo. V Alpe se odpira še ena dolina, Tamar imenovana, v njej je tudi znamenita Planica, znana po smučarskih skokih. Preden se dolina Tamar dvigne v melišče pod 2643 metrov visoki Jalovec, stoji prijeten planinski dom. Pa še to: pri Ratečah izvira Sava Dolinka v majhnih tolmunih Zelenci imenovanih.

No, pa skočimo na hitro še v Bohinjski kot. Na Bledu se ne bomo ustavljali, saj je že tako dovolj znan, pomudimo se na kratko le na otoku, kamor vas pripeljejo s čolnom. Tam je cerkvica in pravijo, da če si katera želi moža, naj le potegne za zvon. In menda ga takoj dobi, če ne na otoku pa potlej na kopnem. Pred kratkim so na otoku odkrili nova slovanska grobišča iz 11. stoletja, to pa nima nobene zveze z možmi in z zvonom.

Bohinjska cesta je še nekaj časa taka, kot je bila, ozka, naprej pa so pravkar končali novo, asfaltirano, brez ostrih ovinkov in dovolj široko. Bohinj je bil res potreben nove ceste, precejšen del je že zgrajene, nekaj pa jo bodo še prihodnje leto, ali pa kdaj kasneje.

V Bohinjski Bistrici je železniška postaja, zadnja na tej strani. Le nekaj deset metrov proč se odpre predor in pogoltna vlake. ki vozijo proti Gorici. Predor je dolg okrog šest kilometrov in skrajša pot prek bohinjskih hribov. Marsikak turist da raje avto na vlak, kar ni drago, kot pa da bi vozil 30 kilometrov po ozkih ovinkastih cestah čez bohinjske hribe. Iz Bohinjske Bistrice se odcepi tudi cesta v Selško dolino, od te pa pri Sorici tista, ki nas prek Petrovega brda privede tja, kamor bohinjski predor.

Šest kilometrov od tu je do daleč znane-ga Bohinjskega jezera, ki je največje v Sloveniji, kar nekaj kilometrov dolgo. Marsikje, zlasti ob zgornjem koncu, Ukan-cu, je nekaj počitniških hišic in hotel Zlatorog. Še naprej se vzpenja pot in nekaj časa tudi cesta proti Komni, nato pa skrene do slapa Savica, izvira Save Bohinjke, ki nato na enem koncu priteče v jezero, na drugem pa zopet odteka prav pod mostom pri Svetem Janezu. Visoko nad jezerom, na strmi skali ždi gornja postaja žičnice na Vogel, kjer so smučarski tereni, hotel in dve brunarici.

ANATOLIA
ANDREA
ARAVIA
K. P. ...

Pozimi in poleti je lepo na Gorenjskem. Domači in tuji turisti radi obiskujejo te kraje. V poletnih mesecih hodijo v gore planinci, pozimi pa jih zamenjajo smučarji. Stara cerkvena svetega Janeza ob Bohinjskem jezeru pa se vsa zasanjana v preteklost, leto za letom enaka ogleduje v gladini Bohinjskega jezera, ki je največje jezero v Sloveniji

DOBRA, STARA LJUBELJSKA SPREMLJEVALKA

IVAN VIRNIK

Na sto tisoče bi jih naštel, ki ustavljajo svoje, danes že skoraj nepogrešljive spremlevalce, na obmejnem jugoslovansko-avstrijskem prelazu na Ljubelju. Različnih narodnosti so, da bi jih še tako ostro oko statistike komajda ujelo v svoj »precep«. Seveda smo veseli teh množičnih turističnih obiskov, pa vseh naših, dobrih starih znancev, ki komaj čakajo poletja, da se naužijejo blagodatni počitniških dnevov v brezskrbnem razpoloženju ob morju in v planinah naše dežele. Pripoved o stari ljubeljski cesti, ki čuti vse bolj in bolj težo naraščajočega utripa turističnega prometa, sega dobrih dvesto let nazaj.

In o čem pripoveduje ljubeljska cesta? O starih, nepozabnih časih, o nekdanjih voznikih, o gorskem možu, o »žark« ženah. Spomini nanjo so vtakani v kosu naše bogate zgodovine, o kateri le redkokdaj spregovori kronistovo pero.

Kronist se takole spominja prvih dni ob rojstvu ljubeljske ceste:

»Že dvesto let je odšlo mimo nas, odkar so si kranjski in koroški deželni stanovi podali na vrh Ljubelja roke, ob tedaj novopostavljenih piramidah. Svečana otvoritev popravljene ceste, ki je bila v tistih časih na glasu daleč po svetu, je predstavljala pravi čudež tehnike. Že tedaj sta bila namreč slava ceste in promet preko nje že prav na višku. Pomislite torej, kaj se je dogajalo na ljubeljski cesti že pred dvesto leti!«

Svet onkraj Ljubelja je znan pod imenom Rute in med domačini se je do dandanes ohranilo usno izročilo, da pred davnimi leti preko Ljubelja ni bilo ceste. Vodila je samo steza, po kateri so ljudje z živino prenašali najrazličnejše tovore. Po tem izročilu je vodila ena steza čez vrh k stari cerkvi sv. Lenarta, ki je ni več, vse tja do Bovčana v Rutah, druga pa čez Zelenico k Močniku in Ljubeljnjaku. Ljudje, ki so morali s trebuhom za kruhom vsak dan zdoma, so morali večkrat prebroditi Ljubeljsko Borovnico. Steza se je hip za tem naglo vzpela na breg, kjer so bile na vrhu Pošine domačije Tepejevih, Pekecovih, Plesnovčevih in na robu še kmetija umnega gospodarja Pošnikarja. Vrh Pošine je bila znana gostilna, ki je slovela po svoji dobri kapljici daleč po vsej dolini. Po napisnem kamnu, vzida-

nem v kamnitem križu pod cerkvijo sv. Lenarta je moč sklepati, da je že v rimskih časih vodila preko Ljubelja steza, saj se je težko izogniti imena nekega Tauponiusa, ki se je znašel celo v hišnem imenu pri Tepeju.

Ljudje okrog ljubeljskih strmin vedo še danes povedati, da so tihotapci ali kot so jih radi imenovali tudi »kontrabantarji«, na veliko tihotapili tobak preko Vrtače in Albinka. Tisti, ki je uspel prenesti na hrbtu po stari stezi do Bleda star cent tobaka — bilo ga je za okroglih 56 kg — je dobil v Trnjah ob Dravi na roko kar cel goldinar. Bogastvo za tiste čase. In »kontrabantarjev«, ki so se za vsako ceno sukali okrog ljubeljske steze, je bilo takrat veliko. Prehod prek Ljubelja pa je bil kar pravšnji za promet, ki se je odvijal med Kranjsko in Koroško. Morda še toliko bolj, saj so si možje omislili že davno poprej mejni prehod na slehernem grebenu Karavank. Tako je že tedaj vse bolj in bolj pridobival ob ljubeljski stezi na svojem pomenu tudi prehod preko Jezerskega vrha na Železno Kaplo.

Pa vendar so vse te skromne prometne žile veliko koristile gospodarskemu razvoju teh krajev. Pod Jezerskim vrhom se je čez noč razvila Železna Kapla in številne fužine ob Beli, ob Ljubelju pa Tržič na tej in nekdanji Podljubelj na drugi strani, vse dotlej, dokler jih ni uničil katastrofalen potres leta 1348.

Stari Podljubelj je doživel pravo opustošenje. Rutarjani so pripovedovali, da sta se noč pred potresom pogovarjala celo bližnja vrhova Žingarca in Grlovec. Premišljevala sta, kako naj zasujeta do vratu dolino pod seboj. Žingarca je nagovarjala Grlovca: »Pogrezni se najprej ti!« Grlovca ji je v hipu odvrnil: »Pogrezni se ti, jaz ne sežem tako daleč. Zasuj že enkrat to gnezdo pod seboj!« In res se je ponoči Žingarca stresla, da se je odtrgal cel rob in pokopal hiše in ljudi. Rešil se je samo nek fant, ki je tisto noč vasoval v Trnjah.

Na koroški strani Ljubelja so že pred več kot 800 leti kopali svinec, zato so kraju naredili ime Bleiberg in se z razliko od vasi pod Dobračem, ki so ji prisodili isto ime imenuje danes Slovenji Plajberg. Prvo najdbo svinca so okrasili v teh krajih s pravljico, ki ji še dandanes radi prisluhnemo.

Na ljubeljskem mejnem prehodu danes

Mejni prehod na Ljubelju pred leti

Stara ljubeljska cesta

Nevsakdanji muzej v gradu Goričane

Le dober streljaj od Medvod, tam, kjer se cesta ob Sori kar sama ukrivi, da bi našla pred motoriziranim svetom svoje zatišje, stoji eden izmed najpomembnejših kulturnozgodovinskih spomenikov na Slovenskem — grad Goričane. V njem je nenavaden muzej, ki ga zlepa ne srečamo daleč naokoli. V njegovih prostranih dvoranah je skrbno urejen muzej kultur Azije, Afrike, Amerike in Oceanije.

Še posebej zanimiva pa je notranja grajska ureditev. Krasijo jo nenavadne »štukature«, freske in slike v kapeli, ki dajejo muzeju še veličastnejše obeležje. V drugi polovici 18. stoletja je notranjost gradu uredil knezoškof Ernest Amadej grof Attems.

Danes je v goričanskem gradu vse drugače, kot je bilo še pred poldrugim stoletjem. V grajskih dvoranah je razstavljena kitajsko-japonska zbirka, ki predstavlja kulturnozgodovinske in etnološke predmete od 16. do 20. stoletja. Razstavljenno pohištvo je večji del iz 19. stoletja, uporabljali pa so ga visoki krogi kitajske družbe. Zanimivo je, da izvirajo razstavljeni oblačila iz 18. in 19. stoletja, vsa oblačila, pa naj si bodo moška ali ženska, so ohlapna z zelo širokimi rokavi. Budiistična plastika ponazarja razne predstave Bude, posebna pozornost obiskovalcev pa velja ogledu okrasne keramike, ki je predavnimi časi krasila robove streh na nekdanji cesarski palači v Pekingju.

Ljubljanski Etnografski muzej, ki skrbi za muzejske zbirke v gradu Goričane, ima še veliko načrtov. V spletu najrazličnejših privlačnih kulturnih prireditev nameravajo urediti v muzeju indonezijsko lutkovno gledališče, na grajskem vrtu pa bodo postavili originalno japonsko hišico, v kateri bodo obiskovalce postregli s čajem iz »dežele vzhajajočega sonca«.

Glas o gradu Goričane je segel tudi prek naših meja. Zato vas bodo prav radi popeljali po razstavnih paviljonih kadar koli vas bo le pot zanesla na ta konec slovenske dežele. Dobrodošli boste ob vsakem času.

Ivan Virnik

Jugoslovanska umetnost skozi stoletja

Za letošnje priložnostne poštne znamke o jugoslovanski umetnosti skozi stoletja je naša poštna uprava izbrala likovne stvaritve jugoslovanskih slikarjev iz XIX. stoletja. Vtem ko so bile lani v tej seriji zastopane razne smeri v našem slikarstvu, so letošnje znamke enotnejše. Na petih znamkah so namreč dela s pokrajinskimi prikazi.

Znamke so izšle 3. oktobra in je njihova skupna vrednost 12,50 dinarjev.

Na prvi znamki v tej seriji za 1 din je delo slovenskega slikarja Marka Pernharta z njegovega platna »Klanško (Belopeško) jezero«. Marko Pernhart je bil rojen 6. julija 1824 v Srednjem Medgorju na Koroškem, umrl pa je 30. marca 1875 v Šentrupertu pri Celovcu. Likovno udejstvovanje je začel Pernhart kot samouk, nato pa se je povsem posvetil slikarstvu. Šolal se je v Celovcu in pozneje na likovnih akademijah na Dunaju in Münchnu.

Na drugi znamki za 1,50 din je slika malo znanega srbskega slikarja Milana Popovića (1850—1875), ki se je šolal v Münchnu in pripada generaciji srbskih realistov. Slika predstavlja »Bavarsko pokrajino«.

Na tretji znamki za 2 din je stvaritev hrvatskega slikarja Ferda Quiquereza (1845—1893) z njegovega platna »Mestna vrata Terraferma v Zadru«.

Na znamki za 3 din je umetnina, ki jo je naslikal slovenski slikar Anton Karinger. Rodil se je 29. novembra 1829 v Ljubljani in tudi tam umrl 14. novembra 1870. S šestnajstimi leti je že odšel na dunajsko akademijo in potem v München. Kot slikar se je odlikoval z zelo živahnimi barvami. Slikal je večinoma olja, vendar so njegovi akvareli veliko bolj sveži.

Na znamki za 5 din je samostan Studenica po sliki, ki jo je napravil srbski umetnik Đorđe Krstić (1851—1907). Kot sin revnega delavca se je začel učiti za čevljarja, a je kmalu odšel z doma in v Beogradu nadaljeval šole. Zaradi svojih domorodnih risb je dobil državno štipendijo in odšel na šolanje v München.

Znamke so tiskane v heliogravuri in globokem črnem tisku v dunajski državni tiskarni v polah po 50 znamk. Celih serij je 200.000.

Tito odlikoval izseljenca povratnika

Predsednik Izseljenske matice BiH Čedo Kapor je izročil odlikovanja izseljencema povratnikoma Štanku Kordiču in Dušanu Višnjevcu, katera je odlikoval predsednik republike Tito za zasluge v izseljeništvu in domovini. Kordič je bil odlikovan z Redom bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, Višnjevac pa z Redom zasluge za narod s srebrnim vencem.

Dušan Višnjevac se je odlikoval v mnogih akcijah. 1940. leta se je kot izseljenec vpisal med člane KP Kanade. Še posebne zasluge si je pridobil pri zbiranju pomoči za domovino in prizadevanju, da se izve resnica o naši borbi proti fašističnim okupatorjem. Na povabilo naše vlade se je vrnil v domovino 1947. leta in ob tej priložnosti dal 11.000 dolarjev kot pomoč za obnovo rojstne dežele.

Louis Mentoni

V oktobru letos je v Krašnji umrl Louis Mentoni, ki je živel med nami od l. 1955, ko se je po več kot petdesetih letih za stalno vrnil iz Amerike. Čeprav je živel samoten in odmaknjen v svoji majhni hišici v Krašnji, je bil zelo znan posebej še med ameriškimi povratniki. Rad je prihajal na prireditve za izseljence; vselej je bil tudi z nami, če smo na zadnji poti spremljali katerega od njegovih prijateljev in znancev, povratnika iz Amerike.

V novem stanovanjskem naselju v Zgornji Šiški v Ljubljani so odprli moderno urejen otroški vrtec, ki nosi ime danskega pisatelja pravljic H. C. Andersena. Otvoritve se je udeležil tudi župan danskega mesta København Berge Jensen

Pokojni je bil doma iz Krašnje. V Ljubljani se je izučil za kolarja, nato pa l. 1905 odšel v Ameriko. Z bratoma se je zaposlil pri General Motors v Detroitu Mich., kjer je s svojo marljivostjo in vztrajnostjo lepo napredoval in postal konstruktor za avtomobilske karoserije. Kot sin preprostih staršev ni nikoli pozabil na svoje poreklo in se je zgodaj priključil k naprednemu gibanju ameriških Slovencev. Bil je tudi član slovenskega socialističnega kluba Svoboda. Med drugo svetovno vojno je sodeloval pri akcijah za zbiranje pomoči v okviru SANS v korist domovini, ki je trpela pod okupatorji. Leta 1915 se je oženil, obe njegovi hčerki živita v Ljubljani.

Bil je mož poštenjak, bister in delaven, pa preprost in skromen, ki ni nikoli silil v ospredje, pravi lik nadarjenega slovenskega delavca. Naj mu bo lahka zemljica domača!

Na Voglu novi žičnici

Vogel nad Bohinjem, kjer so idealna smučišča, se vse bolj razvija v naše pomembno zimsko športno središče, ki je zelo znano med domačimi in tujimi turisti. Moderen Ski hotel in nekaj brunaric so v zimskih mesecih polni smučarjev. Znane podjetje Transturist iz Škofje Loke, ki je lastnik velike nihalne žičnice na Vogel, ima velike načrte za izpopolnitev žičnic in vlečnic za smučarje na Voglu. Za dograditev celotnega kompleksa bo potrebnih nad 600 milijonov starih dinarjev. Ko bo to središče dograjeno, bo zmogljivost vseh žičnic in vlečnic na Voglu v zimski sezoni znašala 4910 potnikov na uro, v letni sezoni pa 1340 potnikov. Zmogljivost nihalne žičnice na Vogel pa se bo povečala od dosedanjih 190 potnikov na 360 potnikov na uro.

Že v letošnji zimski sezoni bodo dobili smučarji na Voglu dve novi vlečnici, in sicer vlečnico Konta, ki bo omogočala smučanje na južnem pobočju Orlovih glav v smeri proti Kratkemu plazu, kakor tudi proti prvemu, kasneje pa tudi proti zadnjemu Voglu. Vlečnica bo dolga 240 metrov in bo imela 77 m višinske razlike, prepeljala pa bo lahko 500 smučarjev na uro. Druga vlečnica, imenovana Storeč, bo dolga 121 metrov. Zajela bo predvsem najkvalitetnejša smučišča na območju prvega Vogla, vodila bo po lepih travnatih poboč-

jih, kjer je mogoča smuka že ob najmanjših količinah snega in bo zato privlačna tako za smučarje začetnike, kakor tudi za izkušene smučarje. Z ureditvijo teh dveh vlečnic se bo zelo povečala zmogljivost celotnega sistema žičnic na Vogel v zimski sezoni 1968/69, od 2610 na 3950 oseb na uro.

Mariborčani gradijo na Korziki

Mariborsko gradbeno podjetje Konstruktor gradi že v ZR Nemčiji in Avstriji, išče pa gradbišča tudi drugod po Evropi. Podjetje je včlanjeno v poslovno združenje IMOS, ki skrbno raziskuje domača in tuja tržišča in posreduje svojim članom stike s tujimi investitorji. Prav v tem času so investitorju v Parizu dali ponudbo za izgradnjo moderne turistične naselja blizu mesta Ajaccio na Korziki. Naselje bi imelo 340 apartmajev, dva velika hotela, športno pristanišče in vse kar sodi poleg. Predstavniki mariborskega podjetja so si že ogledali gradbišče na Korziki. Skupna vrednost del bi v treh letih znašala več kot deset milijonov dolarjev.

Podjetje Konstruktor si želi predvsem zagotoviti gradbeno sezono vse leto. V letih po gospodarski reformi pa so bili primorani razširiti svoje tržišče tudi zunaj domačih meja. Tako zdaj zelo intenzivno gradijo v Avstriji, svoje podjetje imajo v ZR Nemčiji, s prevzemom del na Korziki pa bi se uveljavili tudi v Franciji. Na Korziki bi lahko že ob začetku gradbenih del zaposlili okrog 150 delavcev.

Terorist Jelić ustreljen

V soboto 2. novembra je bila izvršena smrtna obsodba z ustrelitvijo nad ustaškim teroristom Ivanom Jelićem, ki je letos v maju podtaknil plastičnomino z eksplozivom na železniški postaji v Beogradu. Pri eksploziji je bilo ranjenih več ljudi. Okrožno sodišče v Beogradu je terorista Jelića obsodilo na smrt z ustrelitvijo. Obsodbo je kasneje potrdilo tudi Vrhovno sodišče SR Srbije in Vrhovno sodišče Jugoslavije.

Cerar spet na »zlatem konju«

Na največji letošnji športni manifestaciji na svetu — na XIX. olimpijskih igrah v mehiškem glavnem mestu Ciudad Mexico so jugoslovanski športniki zabeležili doslej največji uspeh, odkar tekmujejo pod olimpijsko zastavo. Žetev njihovih uspehov je bila zares nepričakovana. Osvojili so kar 3 zlate, 3 srebrne in 2 bronasti kolajni. Resnici na ljubo — Jugoslovani še nikoli v zgodovini olimpijskih iger nismo imeli tako plodne »žetve«. In med »zlatimi« junaki, tistimi, ki so se vrnili v domovino z najvišjimi olimpijskimi priznanji, je bil poleg odlične plavalke Djurdje Bjedov iz Splita in vaterpolske reprezentance tudi 29-letni ljubljanski pravnik Miroslav Cerar, ki je v daljni Mehiki že drugič segel po zlatem odličju v tekmovanju najboljših orodnih telovadcev sveta. Tudi to pot, kot pred štirimi leti v Tokiu, je Cerar spet potrdil svojo premoč na konju z ročaji in že drugič v svoji bogati športni karieri stopil na najvišjo stopnico olimpijskega zmagovalnega odra. Kljub sijajnemu Cerarjevemu uspehu pa ne smemo pozabiti tudi ostalih dveh Slovencev, na čigar grudih sta se v Mehiki zasvetili srebrni olimpijski kolajni. Pripadli sta namreč članoma ljubljanske košarkarske ekipe Olimpije Ivu Daneu in Aljoši Žorgi, ki sta nastopila v izbrani jugoslovanski reprezentanci, ki je omagala šele v finalu v tekmi z ZDA.

Že drugi dan pestrega olimpijskega programa je naš predstavnik v teku na 10.000 metrov Nedo Farčič v izredno močni konkurenci osvojil odlično 9. mesto. To je bil vsekakor dober znak za prodor Jugoslovancev med svetovno olimpijsko elito. Nedolgo potem, ko je Celjanka Nataša Urbančič vrgla svoje kopje toliko daleč, da je zasedla presenetljivo 6. mesto, je njena klubska kolegica Marjana Lubej nastopila v peteroboju in se uvrstila za 10. mestom. Ker pa jo je med posameznimi nastopi precej motila nepričakovana bolezen, je tudi njena uvrstitev prav lep uspeh za jugoslovansko žensko atletiko. Razočaranje ob nepričakanem odstopu svetovne rekorderke v teku na 800 metrov Vere Nikolić v njenem nastopu v polfinalu, pa je kmalu popravila z neponovljivim uspehom mlada, komaj 21-letna študentka defektologije Djurdja Bjedov, ki je prvič v zgodovini jugoslovanskega plavalnega športa in sploh kot prva

ženska predstavnica pri nas stopila na zmagovalni olimpijski oder. Z Djurdjo Bjedov smo slednjič tudi Jugoslovani dobili prvo žensko predstavnico — dobitnico olimpijskega »zlata«. Čeprav je bila konkurenca med plavalkami prsnega sloga v tekmovanju na 100 metrov več kot izredna, pa je Bjedova prva med svojimi tekmicami udarila ob ciljni kamen, ki ji je pripravil prav gotovo najprijetnejše presenečenje v njenem življenju. Dobila je zlato olimpijsko kolajno, dan kasneje pa je v tekmovanju na 200 metrov prsno pridala »zlatu« še srebrno odličje in s tem postala najuspešnejša jugoslovanska predstavnica na letošnjih olimpijskih igrah.

V senci njenih uspehov pa niso prav nič manj zaostajali tudi ostali naši športniki. Dosegli so namreč nekaj prav lepih rezultatov. Orodni telovadci so zasedli v ekipnem tekmovanju odlično šesto mesto, nič manj pa nista zaostajala tudi jadralca na vodi Grego in Nikolić, ki jima je uspela uvrstitev med najboljšo desetorico.

Zadnje dneve olimpijskih iger so naši športniki kar tekmovali med seboj, kdo in katero moštvo bo pokazalo več na elitnem olimpijskem prizorišču. Če so imeli kole sarji smolo in so v ekipni vožnji zasedli šele 16. mesto in če sta med njimi Bilić in Valenčić »obtičala« šele na 25. oziroma 39. mestu v tekmovanju posameznikov, so slabo razpoloženje v jugoslovanskem taboru hitro popravili košarkarji, ki jim ni bila do finala pretežka še tako visoka ovira. Klonili so šele v finalnem srečanju z reprezentanco ZDA in če vemo, da Američani do danes še niso položili orožja na olimpijskih košarkarskih turnirjih, tedaj je uspeh jugoslovanskega moštva pod vodstvom njegovega nepogrešljivega kapetana in enega najboljših košarkarjev-amaterjev na svetu Iva Daneua še toliko večji. Srebrna kolajna naših košarkarjev je obenem tudi doslej največji uspeh v zgodovini jugoslovanske košarke. In ko smo že skoraj pri koncu našega olimpijskega kramljanja, ne smemo pozabiti tudi na naše vaterpoliste. Ko sta bili pred močnimi možmi le še dve veliki oviri — reprezentanci Madžarske in Sovjetske zveze — se junaki v »modrih« kapicah niso ustrašili svojih večnih tekmecev. In slednjič se je tudi njim po tolikih letih prismejalo olimpijsko »zlato«. Da pa bi bila mera zares polna, sta poskrbela tudi

Trije naši »zlati« olimpijci ob povratku na letališče Brnik: plavalka Djurdja Bjedov, telovadec Miro Cerar in kapetan vaterpolistov Ivo Trumbić

Družina Mira Cerarja ob srečanju na Brniku

veterana jugoslovanskega rokoborskega športa Stevan Horvat in Branislav Simić, ki sta v lahki in srednji kategoriji osvojila povrh vsega še srebrno in bronasto medaljo.

Ivan Virnik

Naša pesem in naše petje osvajata tujino

Na Flandrijskem festivalu, mednarodnem srečanju najodličnejših glasbenih izvajalcev, ki ga vsako leto prireja belgijska radiotelevizija, je letos prvič nastopal slovenski ansambel — komorni zbor radiotelevizije iz Ljubljane pod vodstvom Lojzeta Lebiča. Koncert v bruseljski mestni hiši je potekal pred razprodano dvorano. Kritično in v začetku zadržano občinstvo se je navdušilo že ob izvajanju prvih Galusovih pesmi, pozneje pa se je navdušenje še stopnjevalo. Tudi na drugem belgijskem koncertu v Mechelemu je komorni zbor ljubljanskega radia požel zavirljiv uspeh. Oba koncerta sta bila posneta za belgijske in druge radijske postaje in pomenita uspešen prodor naše zborovske ustvarjalnosti med svetovno glasbeno elito.

Lep uspeh je dosegel tudi moški komorni zbor iz Celja, ki se je udeležil mednarodnega glasbenega tekmovanja v Arezzu. Najbolj se je izkazal v tekmovanju narodnih pesmi, kjer se je med tridesetimi zbori kot edini moški zbor uvrstil v finale. Sodelovanje celjskih pevcev v glavnem mestu italijanske pokrajine Toscanne pa je sprožilo pobudo, ki prav tako zasluži največjo pozornost. Župan mesta Arezza je zaprosil predstavnike celjskega zbora, naj bodo posredniki pri navezavi prijateljskih stikov med Arezzom in Celjem.

Nič manjšo mednarodno uveljavitev naše pesmi in našega petja je dosegel akademski zbor »Tone Tomšič«, ko je sodeloval na mednarodnem tednu zborovske glasbe v Gradcu. V prvem delu so mladi pevci zapeli skladbe slovenskih skladateljev, v drugem pa koroške narodne pesmi. Izredno kritična in izbirčna publika, nasičena s koncerti profesionalnih ansamblov, ni mogla dolgo vzdržati v svoji hladni, neprizadeti zadržanosti. V drugem delu je navdušenje poslušalcev prekipelo v prave ovacije in naši pevci so morali dodajati nove in nove slovenske narodne pesmi.

Ob koncu naj zabeležimo še uspehe dveh naših umetnic — solistk: pianistke Dubravke Tomšič-Srebotnjakove in violinistke Nevenke Rovana. Dubravka Tomšič je odpotovala na turnejo po Nizozemskem, kjer je nastopala kot solistka s tamkajšnjimi orkestri. Svojo turnejo je zaključila

v Utrechtu z izvedbo Mozartovega koncerta. Nato je odpotovala v Stockholm, kjer je za švedski radio posnela daljši solistični program.

Nevenka Rovana pa je nastopila na letnem Festivalu umetnosti v kanadskem mestu Wolfvillu. The Chronicle-Herald je priobčil kritiko: Jugoslovanska violinistka Nevenka Rovana je s svojim recitalom odprla Festival umetnosti. Svoj program je izvajala izvrstno, še posebno je osvetlila svojo mojstrsko gro v Bachovi solo sonati št. 3. Mlada umetnica je sprejela vabilo Atlantic symphony society za nadaljnja koncertiranja.

Ljubljanska drama v Rimu

Rim. Otvoritvena predstava letošnje rimske gledališke sezone. Na lepakih, ki vabijo na svečano otvoritev, je z velikimi črkami napisano: Gostuje slovensko gledališče iz Ljubljane.

Povabilo na to gostovanje ob sami otvoritvi gledališke sezone v Rimu je najlepše priznanje, ki si ga je slovensko gledališče prislužilo po sto letih svojega umetniškega delovanja.

Slovenski igralci so odšli v Rim na povabilo znanega italijanskega režiserja in igralca Peppina de Filipa, ki vodi rimsko gledališče Teatro delle arti. Na njegovo željo so za to gostovanje pripravili dramo Petra Weissa »Zasledovanje Jeana Paula Marata«.

Predstava, ki je v Rimu doživela kar štiri ponovitve, je vzbudila mnogo zanimanja med gledalci in kritiki. Premier-sko občinstvo je bilo z uprizoritvijo tako zadovoljno, da je igralce na koncu predstave s ploskanjem kar enajstkrat poklicalo pred zastor.

Spričo tega uspeha si ljubljanska Drama lahko obeta novih povabil, saj je očitno, da je prešla ozke slovenske meje in se lahko že vzporeja z evropsko gledališko umetnostjo. Za letošnjo sezono ima v načrtu še dve gostovanji v tujini, na Madžarskem in v Trstu v Italiji.

Vsekakor si bo ljubljanska Drama prizadevala, da bo v bodoče za svoja gostovanja pripravila predvsem slovenska, zlasti novejša odrska dela, saj ni mogoče ločiti gledališke odrske ustvarjalnosti od gledališkega pisateljstva.

Prihodnje leto — tisočdevetsto let mesta Ptuja

Prihodnje leto bo eno najstarejših slovenskih mest Ptuj slavilo tisočdevetsto letnico. Jubilejne prireditve se bodo začele že spomladi. Med drugim bodo slavili stoletnico ptujske gimnazije. Dne 19. aprila bodo na pročelju te šole odkrili spominsko ploščo dijakom gimnazije, ki so padli med narodnoosvobodilno borbo. Od 23. do konca aprila bo teden prijateljstva in bratstva, ki ga pripravlja občinski sindikalni svet Ptuja s sindikalnimi organizacijami petih slovenskih in hrvaških občin. V času proslav bodo gostovala v Ptujju slovenska dramska gledališča iz Celja, Ljubljane in Maribora. Prirejenih bo tudi več kvalitetnih likovnih razstav, med temi razstava slikarskih del Franceta Miheliča. Prirejena bo tudi arheološka razstava, ki bo prikazala Ptuj v prvem stoletju našega štetja. Jeseni se bodo v Ptujju zbrali na mednarodnem simpoziju zgodovinarji, arheologi in etnologi. Glavna jubilejna svečanost pa bo konec septembra ali v začetku oktobra na Titovem trgu v Ptujju. Ptuj se že pripravlja na svoje jubilejno leto: Ptujčani posvečajo veliko pozornost ureditvi starega mestnega dela, predvsem ptujskega gradu z okolico.

Prešernove knjige 1969

Že v prvih dneh novembra so bile vsem naročnikom na voljo letošnje knjige Prešernove družbe, ki vsako leto razveselijo številne bralce v slovenskih domovih doma in na tujem. Letošnja zbirka obsega skupaj s koledarjem sedem knjig, za katere lahko rečemo, da so bolj bogato opremljene kot prejšnja leta. Obširneje bomo o Prešernovih knjigah napisali prihodnjič, ob tej priliki naj le na kratko naštejemo, kaj zbirka obsega. Razen pestrega koledarja so tu še: roman Josipa Jurčiča Doktor Zober, izbor pesmi Simona Gregorčiča pod naslovom Moja srčno kri škropite, povest Karla Grabeljška Ti drobni otroški koraki, Ivana Olbrachta Haneline žalostne oči, poljudnoznanstveno snov zastopata knjigi dr. Avguština Laha Naše sosedne države in knjiga dr. Antona Polenca Pogovori z živalmi.

THE 50th ANNIVERSARY OF DEATH OF THE WRITER IVAN CANKAR

On the first of December this year it will be 50 years since the writer and the dramatist Ivan Cankar died. He is still today one of our best writers and dramatists. On this most important cultural jubilee for Slovenes anniversaries and memorial performances will be organized all over Slovenia.

The central anniversary will take place on the 10th of December in Ljubljana and on the next day the anniversary will be continued in Vrhnika, the birthplace of the writer. Anniversary celebrations will also take place in schools and other cultural institutions. The organization "Zveza mladine Slovenije" too has prepared a programme for the anniversary. Slovenska matica will organize a symposium about Ivan Cankar, and the Društvo slovenskih književnikov is going to give a number of literary evenings, dedicated to the great writer. A special committee has also been organized whose task is to see to it that there will be a statute of Cankar placed in one of the nicest places in Ljubljana in near future.

Ivan Cankar is not only one of the greatest writers in Slovene literature; he is also one of the most important Yugoslav writers in the political field of his time, and has foreseen many things that have later become true. He devoted all his attention to the future development of the Slovene Nation as well as to the Union of the Yugoslav Nations in an independent federal republic, in which every nation will have its right to live and develop and have the same rights with other Yugoslav Nations. The Socialist Federal Republic of Yugoslavia about many things which Cankar had foreseen in 1913 when he made a public speech "Slovenci in Jugoslovani" in Trieste. Recently the writer Dr. Bratko Kreft wrote a short study on Cankar's attitude to Slovenia and Yugoslavia. In the present number we are going to issue some parts of his study to pay our sympathies to the memor of this great writer, whose work is a manifestation of his deep humanity, which knows no limits.

VRZDENEC
by Ivan Cankar

My mother's old home was at Vrzdeneč. That village, they say, is somewhere in the valley of Horjul; I do not know if this is true, for I have never seen it nor is it marked on any map. But that it does exist and even that it is quite near there can be no doubt. It may be that I have been no more than an hour's walk away from it, unknowing, but have not recognized the name and it has remained as strange and silent to me as any other village. I really have the feeling that there was a time once when my mother and I stood on the hill looking at it. Early in the morning it was, I think. White mists still hung in the valley, above the mists rose a little hill, on the hill stood a church with a high surrounding wall and on that church shore the blazing sun. On my mother's face too shone that heavenly glow. She started out her hand and pointed to the church. "Look, there's Vrzdeneč," Her voice was deep, soft and thoughtful; it was like a child saying "There's Heaven!" like a prisoner gazing through the bars: "There's the plain." But perhaps the village is in some other place and quite different and all this was only a dream.

Never have I been at Vrzdeneč and I know that I shall never go. Not even if it were no more than one step away. I think of that village when I am very much depressed or very ill. Then it draws near to me, as the suffering and frightened soul is approached by death. Once I was pierced by the thought, calling out of the dark depths, out of pain, that at the hour of preparation for the last journey I should behold that thatched cottage where my mother was born, behold also her cradle painted over with red hearts, and see a tiny baby in a green frock too long for her, taking her first wobbling steps, hear her small chuckle, her babbling, half-intelligible words... and that all around, like flowers in the field, would blossom the pure thoughts of a heart not yet wounded by disillusion. I was pierced by that thought and had not the slightest doubt so it will be. For the thought which comes to a man from those other worlds never lies.

The day before her death my mother got up and moved. It was already dusk and I was tired. My mother was breathing peacefully and it seemed to me that she was asleep; so I tiptoed out of her room to go to the neighbour's and take some rest over a glass of wine. There I stayed until it was quite dark. When I came back and lifted the lamp a strange terror seized me by the throat. My mother's bed was empty. I stood trembling, unable to move. I do not know how and I do not know when I first made a move and went about with the lamp in my hand, through the room, through the passage; and all as though someone else was walking, an utter stranger, and myself standing, watching and waiting for him to finish. And so I came through the passage and up the two wooden steps into the little room where we had lodged the old woman. On the bed lay my mother. When I saw her my heart was gripped, squeezed to the last drop by something so strange that there is nowhere any name for it; pain and love, both of them and more besides. My mother was young, her cheeks healthy, her eyes bright and gay and on her lips there was a smile. She looked with a kind of quiet, subdued gaiety at me, the foolish child, trembling without knowing why.

"How did you get into this bed, mother?"

"I came by myself. You don't need to think I'm that ill. We'll soon be at Vrzdeneč, God willing. We've been talking about it for years, after all. When I got up I quite felt as though I'd go straight there, but I couldn't find my dress. Have you put it away somewhere?"

At these words, at that look and smile, I felt that I would like to go off somewhere alone into darkness and there lament to heaven. For I felt that in the room there was a third presence bending over us, pale and tall, and listening to us.

"That bed there isn't properly made; it burns me as is you had put hot coals under the sheet. Out here it's better, only it's a bit far. I could almost have got to Vrzdeneč, I walked so much. I would take a step and the wall would move aside; it was like children chasing each other. I think we two had order a wagon for Vrzdeneč or we'll never get there. How they'll all stare when we drive up. Mrovec would let us have his wagon, don't you think?"

"Why shouldn't he?"

"Certainly, why shouldn't he. We'll set off early in the morning, it'll be Sunday and the sun will be shining. Everything will be beautiful, I know, just as if it was in the holy scriptures. And it will be soon; not to-night, though, it's dark already, but to-morrow, most likely... just step over to Mrovec's and ask for the wagon... What are you crying for?"

Something hot welled up in my eyes and was burning my cheeks. My mother met me with a deep, restless and strangely timid look; she turned her head to the wall and once again her face was ill, pitiful, hollowed with suffering and bitterness.

He who has tasted wormwood both morn and eve, who has sown love wherever he has been but for whom not one blade has grown, creates bright dreams of his own in the quiet, in the hidden recesses of his soul; without these he would wither away under all the suffering. First there shines for him from somewhere some humble little light, a memory of something gentle, a yearning for something beautiful, soft, something which

perhaps has never been and cannot be found. But the light grows ever brighter and more beautiful the greater the bitterness and the nearer salvation. Until the light at length pours its splendour into that which is last and everlasting; and so is fulfilled the promise made to the heart and the reward for faith and trust received.

It is to Vrzdeneč that my mind turns when my soul chills, when I feel on my cheek the cold touch of that clutching fear which is a reminder of death. Is it really near, that time, that sunny Sunday? Mrovec, hurry up, get the wagon ready, Mother and I are going to drive to Vrzdeneč!!...

Translated by Elza Jereb and Alasdair McKinnon

A HALF CENTURY OF THE NARODNA GALERIJA IN LJUBLJANA

The Narodna galerija in Ljubljana was founded on the 18th of September 1918; in those turbulent times, when the thousand years old ties, with which the Habsburg monarchy impeded the Slovene political and cultural consciousness, began to loose. The soundation of the Slovene gallery fulfilled the one hundred years old wish of the Slovene nation to express its

own cultural character. The anniversary of this important Slovene cultural institution was celebrated with an exhibition called "Umetnost XVII. stoletja na Slovenskem" (Art-paintings of the 17th Century in Slovenia). At the anniversary, to which were invited a great number of our public workers, the Slovene art historians, Dr. France Stele and Dr. Emilian Cevc gave talks. Dr. Stele, the senior of the Slovene art historians, talked about the foundation and the work of the Slovenska narodna galerija and about its importance for the Slovene nation. The first exhibition in the gallery took place in 1919. An important date for the gallery is also the year 1928 when the whole institution moved to the site of the present Narodni dom. Here the possibilities for its continued development were much better owing to more space being available. From 1933 on, the gallery had no opportunity to get still more rooms, and nothing has been changed up to present day. After the Second War, in the year 1946 the Narodna galerija came completely under the protectorate of the Socialist Republic of Slovenia and with that it became completely Slovene in character. Important also is the year 1951 when Modern gallery (Moderna galerija) was annexed to the Slovenska narodna galerija.

The Slovenska narodna galerija made a great step from the former "kranjski" character to the present all-Slovene cultural institution — it became an important science institution for our art history.

FROM ŠENTILJ TO GORICA IN TWO HOURS

Whereas Yugoslavia as a whole is among the last European countries according to the car scale (one car to every 42 inhabitants), Slovenia approaches some of the west European countries very closely — one car to every 15 inhabitants. The roads in Slovenia which were sufficient for their purpose in the last ten years, became a dangerous obstacle and a bottleneck overnight. The situation on our roads became chaotic in the last few years, especially in summer when million of foreign tourists drive through our country on their way to holidays.

In neighbouring Austria works to build an ultra-modern high-way from Vienna

via Graz and Klagenfurt to Italy have long been started. In Italy too, a modern highway all along the Yugoslav—Italian border is being built — from the North to the South. It was an urgent need for Slovenia to make the connections between the West and the East with a modern and fast road, and not to be left as an isolated island surrounded by most up-to-date highways.

The present road is not only too narrow for today's traffic but also out of date. The road has 250 curves which are too sharp, about one third of the road runs through 73 settlements, and also the road has 79 gradients which are too steep. Almost three quarters of the road is less than 7 meters wide. Because of all these deficiencies drivers cannot travel at more than 62 km per hour.

In consequence of all this, proposals were adopted to issue a republican law for building modern highways in Slovenia in a conference in the Republic's parliament shortly before the holidays. The plans for the first four-lane highway in Slovenia and Yugoslavia are not yet finished for all the sections, but there are provisional plans which display the course of the future highway in Slovenia as well as in other parts of Yugoslavia.

The new highway will have the following course: it will begin at the Yugoslav border town of Šentilj, continue its way over Pesnica, westward of Maribor to Hoče. From Hoče to Celje its course will keep close to the Maribor—Celje railway. The road will not go directly through Celje but will be built to the north of the town continue its way to Levec and Ločica near Vransko. From here onwards the road will keep to the course of the old road, passing Trojane and go to Ljubljana. From Ljubljana the course of the road will pass over Barje via Vrhnika to Logatec making a little rise through the forests, avoid the Planinsko polje, passing Unec and coming near Postojna. From Postojna the road makes its way via Hrašče and Hruševje to Razdrto and then slowly descends into the Vipavska dolina; avoids Ajdovščina, Sv. Križ and Črnič near Šempeter, and at Gorica reaches the Italian border.

It is true that the new highway will be only 12 kilometres shorter than the old one

but it will be built in such a manner that drivers will easily go from Šentilj to Gorica in two hours. Approximately two thirds of the road's course will run in the lowland where one can drive at a speed of about 140 kilometres per hour.

The building of the whole of the road will cost a lot of money — about 366 milliard old dinars. It is understandable that Slovenia will not be able to bring together all this sum at once — and also not without borrowing from the International Bank. Therefore the highway will be built in two stages. The most critical sections of the road, — in Štajerska the part Levec near Celje and Slivnica near Maribor, will be built to avoid the slopes and curves between Slovenske Konjice and Slovenska Bistrica. The second part will be the section Vrhnika—Postojna, where the dangerous slopes known as "kačje ride" must be avoided as soon as possible.

All preparation work and the talks in connection with the building of the highway will be finished at the end of this year. The vice-president, Kiro Gligorov on his visit to USA, where he was present at the autumn conference of the general session of UN, had talk with the director of the International Bank, Mr. Mc Namarra, about the renewal and the development of the loan for building modern roads in Yugoslavia. In the last days of October the delegation of the International Bank arrived in Slovenia and had talks lasting many days with our experts and engineers about the great number of questions and problems connected with the future modern highway — Šentilj—Gorica.

RECORD SUCCESS OF YUGOSLAV SPORTSMEN IN MEXICO

The athletic feats of the Yugoslav sportsmen at the XIXth Olympic Games in Mexico were the most successful in the Olympic Games up to now, in spite of some unexpected slips like the withdrawal of the athletic champion, Vera Nikolič. While our Yugoslav representatives got five medals — two gold, one silver and two brass medals, in Tokio, our champions got eight medals in Mexico. The united success of Yugoslav sportsmen is especially praiseworthy, as they got medals and recognition in sport events where

the competition was very strong. This is especially important for swimming and gymnastics.

We were a little disappointed with the performances of our wrestlers and of course with the withdrawal of Vera Nikolič, a world's recognized favorite. It is very interesting that our sportsmen gained an unexpected success in the events where we did not anticipate much from them. Here we should like to mention our superb swimmer, Djurdja Bjedov from Split, who was the real surprise of our Olympic party. In the thrilling final of the 100 meters breast-stroke for women, Bjedova defeated all her competitors and set up a new Olympic and Yugoslav record. She was awarded with the most precious trophy in the history of Yugoslav swimming. Djurdja came first in spite of an extremely strong entry from the best swimmers in the world.

An outstanding success was also attained by our basket-ball players, who were awarded a silver medal. Yugoslav gymnasts were placed an enviable sixth. Our famous champion, Miro Cerar, who celebrated his 29th birthday in Mexico, was the only Yugoslav gymnast awarded with a gold medal in Mexico. He got his gold medal for his excellent and unexcelled performances on the horse with handles. Like our basket-ball players, Yugoslav water-polo players have been victorious for years and are counted among the world's elite. In spite of their many enviable successes and victories, up to now they have not yet been awarded the precious trophy — the gold Olympic medal, but at the XIX Olympic Games they got their long deserved award — the gold medal.

"The Yugoslav sportsmen returned home with more medals than they have ever before. They got them honestly and respectfully", was written in the Mexican newspaper "Esto". The newspaper, "Excelsior" says: "It is rarely that such a little country with such a small representation as that from Yugoslavia, got so many medals. We must also point out that the Yugoslav sportsmen were real sportsmen also in the events where they did not get any medals. With their success, their combativeness, sporting appearance they won an enormous sympathy from the public."

**Druga polovica 19. stoletja — Boj za razvojno smer
in podobo knjižne slovenščine**

Potem ko je domenek o skupnem slovenskem knjižnem jeziku oziroma natančneje domenek o skupnem pisanju nekaterih oblik zmagal v Bleiweisovih Novicah, je bila slovenska knjižna beseda kar precej dolgo odprta številnim zunanjim vplivom, ki so jo poskušali na najbolj različne načine preoblikovati oziroma preusmeriti.

Najmočnejši je bil prav gotovo poskus ustvariti tak slovenski knjižni jezik, ki bi bil blizu srbohrvaščini, da bi se z njegovo pomočjo južnoslovanski narodi vsaj v jeziku združili. Seveda se je pozneje pokazalo, da je ta navidez »veličastna« ideja, porojena ne toliko v glavah razgretih mladeničev, ampak predvsem zrelih mož, ki so mislili na vse strani, niso pa znali videti notranje moči lastnega naroda, v svojih temeljih kar se da plitva. Prevzeti tujo besedo za izražanje svojih misli, svojih čustev in hotenj — se pravi sprejeti tudi tujega duha in se odreči lastnemu.

Če razgrnemo slovenske časopise iz tega časa, vidimo, da so poskušali govoriti v tujem izrazu celo trezni slovenski časnikarji, verjetno pač zaradi tega, ker je bilo to »sodobno«, nemara tudi zaradi tega, ker se jim je zdelo, da slovenska beseda — kolikor so jo poznali — v tem času tem ljudem nekako ni zadoščala za poimenovanje stvari, dogajanj in dognanj. Iz časopisov se je takšna tuja beseda izolirano selila tudi v leposlovje, vendar je ostala tam bodisi kot beseda z manjšo močjo od domače, ker pač ni bila vsem takoj razumljiva, ali pa je bila le nalepek, ki naj bi kazal usmerjenost pisatelja. Nekaj takih primerov sem izbrala v Jurčičevem romanu Dr. Zober (1876): — *valjda ga je kolera pokosila — morava biti zahvalna — Sedaj idem v Arabijo, to je istina, — se mu je bližala v vsej istinitosti —, dakle tudi za slovo.* Nabrala sem jih kar počez, bili so razsejani v besedilu, z njimi pa nekatere neslovenske zveze, a samo razsejane med slovensko besedje. Prav zaradi tega je razumljivo, da se nova smer ni mogla razmahniti: tujost čutimo in v drugačnem nazorskem razpoloženju so pisatelji preprosto začeli tudi drugače pisati.

Proti koncu tega obdobja so zadobile te na silo sprejete tujke, in vendar »sorodnice« iz bližnjega jezika, posebno slogovno vrednost. V Kernikovih esejih je pogosto te vrste izrazje porabljeno za tista mesta, ki naj bi bila izraz pisateljevega posmeha, pritajenega humorja in podobno, kakor: *Ali Vam je žal, da grofa Aleša usoda ni taka; da ta energični mož suče pero namesto da bi branil domovino ljutih sovragov?* Podobno vlogo imajo tudi druge tujke — in to že kaže, da pisatelji pač vse bolj razširjajo svoje jezikovno gradivo, tem novim izposojenkam pa je ob tem odmerjenega vse manj prostora. — In še eno vlogo imajo v umetniški prozi novi izrazi: pokazati življenje v meščanski in aristokratski družbi. V Tavčarjevem Ivanu Slavlju npr. beremo: *In Ivanu se je napolnilo srce z neizrečeno boleščjo, ali hočeš, da ti zblaznim tu pred vsem svetom, gorko ji poljubi roko* (beseda gorak ima v slovenščini drug pomen kakor v srbohrvaščini, pogosto je prihajalo do menjave teh pomenov, kakor se to dogaja tudi danes npr. pri prevzemanju ameriških besed v francoščino: novi pomen se čuti kot tujek, kot barbarizem ob zakoreninjenem starem), *luč je svetlo obsevala krasno ji lice*, in še mnogo podobnih primerov. Naši ustvarjalci so prihajali po večini s kmetov — z meščanskim svetom so se seznanili med študijem, največ na tujem, na Dunaju in drugod, pa jim je ostala potreba, da tudi z besedjem poudarijo razloček med kmečkim svetom, ki so ga bili vajeni, in med meščanskim, še tujim in novim in malce odmaknjenim.

Vsa ta jezikovna pestrost — seveda vtepa v večplastnost umetniškega besedila v obdobju slovenskega realizma, pa je postala nad vse občutljiva izrazna paleta in naslednjem slogovnem obdobju, v času slovenske moderne. Poskus, preusmeriti knjižno slovenščino proti srbohrvaščini, je bil premagan. Izposojeno besedje je ali odpadlo ali pa se je obdržalo zaradi svojih posebnih nalog. Tudi te naloge so kasnejša slogovna obdobja do danes po večini že docela zaupala tudi po izvoru slovenskemu besednemu zakladu. Žal ni prostora, da bi s primeri pokazali, kakšna je bila pot — zato naj zadošča, da še enkrat naglasimo težnjo sodobnega slovenskega knjižnega jezika, kakor se je izoblikovala do danes: razvijati se sicer kakor vsi drugi kulturni jeziki iz kulturnega okolja in predvsem iz sebe, težnjo, ki jo je med prvimi naglasil že Francè Prešeren. *Breda Pogorelec*

SLOVO IN ODHOD

»Nič ne pomaga, dedek, odpraviti se bova morala. Dvakrat sva že preložila dan odhoda, zdaj pa ga ne smeva več. Saj veš da sem v šoli že precej zamudila.«

»Res,« zamišljeno pokima dedek. »Pa premisliva, kaj vse bo treba ukreniti.«

»Sem že premislila. Najprej morava pripraviti prtljago. Potem se morava posloviti od znancev in prijateljev. Nato si bova oskrbela vozovnici za brzovlak.«

»Veš, česa sem se zdajle spomnila? Vrniva se z letalom, ko sva že tako pozna! Vožnja bo hitro pri kraju in dosti prijetnejša bo kot na vlaku. Kaj praviš?«

»Na stara leta, pa da bi po zraku letal, babica me že ne bi pustila, če bi to vedela!«

»No, premisli še malo. Saj ni treba, da se odločiš takoj. Vseeno bi šla vprašat, kdaj bi lahko letela in koliko bi to stalo. Če se ne boš mogel ogreti za polet, imava še zmeraj vlak na razpolago.«

»Dobro, da te imam,« je zavzdihnil dedek.

»Ne bodi no tako potr, dedek,« je menila Helene. »Kaj pa je treba pobešati glavo, če se morava posloviti? Ti si korenina, jaz pa hudo navdušena za potovanja v staro domovino. Prihodnje leto se vrneva, pa konec besedi.«

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Nada Viktorovič

FAREWELL AND DEPARTURE

"It can't be helped, grandfather, we have to leave. We've put off the day of our departure twice already, but now, we simply mustn't do it any more. You know, I've already missed quite a lot at school."

"It's true," nodded grandfather pensively. "Let's see what we should do."

"I've already thought it over. First we have to get our baggage ready. Then we have to take leave of our acquaintances and friends. And then we'll get the tickets for the express train to Genova where we are going to embark."

"Yes, and then?"

"You know, what an idea I've come upon right now. Let's go back by plane, we are late enough as it is. The travel will be soon over and, besides, it'll be far pleasanter than on a train and ship. What do you think?"

"To fly at my age! Granny wouldn't let me if she knew."

"Well, think it over. It isn't necessary for you to make up your mind at once. Nevertheless, we should ask when we could fly and how much it would cost. If you can't warm to the flight, we could still decide on a train and ship."

"I'm certainly glad I have you," grandfather sighed.

"Don't be so depressed, grampa," Ellen said. "There is no need to be downcast if we have to take leave. You are still in fine shape and I am looking forward to coming back to the old country. We are going to come here next year, and that is final."

Survey of Verb Forms (End)

Class IV: Verbs of the type li-je-m: li-ti and ču-jem: ču-ti:

lijem	lij	lijóč	líti	líl	(na)lít
čújem	čúj	čujóč	čúti	čúl	(pre)čút

Also verbs: bíjem, bríjem, víjem, gńíjem, klíjem, krijem, (u)míjem, píjem, ríjem, (za)šíjem, vpíjem, spočíjem se; plújem (plúti), sezújem, obújem, (na)sújem.

Class V: Verbs that show larger or smaller irregularities (only a few of these verbs could be joined in smaller groups, some are completely isolated: (See the next column!)

The following four verbs are usually dealt with separately:

dám, vém, jém, sèm;
dám, dáš, dá, dáva, dásta, dásta, dámo, dáste, dájo (dadó);
dàj, dáti, dál, dán;
vém, vés, vé, véva, vésta, vésta, vémo, véste, véjo (vedó); védi,

vedóč, védeti, védel(éla);
jém, jés, jé, jéva, jésta, jésta, jémo, jéste, jéjo (jedó); jèj, jedóč,

jésti, jédel (jédla), (po)jéden;
sèm, bódi, bodóč, bíti, bíl.

The majority of verbs forms verbal nouns in *-je*; the most reliable help in forming verbal nouns is the passive past participle in *-(e)n*, *-t* (*strižen-je*, *pit-je*). Verbal noun however often occurs in cases where past participles are not used, e. g. *imétje*.

Se with reflexive verbs remains unchanged for all persons: *čudim se*, *čudi se*, *čuditi se*, etc.

Our survey of verb forms is in no way thorough. There are many things we have had to leave out and many an item has had to be simplified. The classification of verbs has therefore first of all a practical character.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

Adapté par Viktor Jesenik

LES ADIEUX ET LE DÉPART

«On n'y peut rien, grand-père, nous allons devoir partir. Deux fois nous avons déjà remis le jour du départ, mais maintenant nous ne devons plus le faire. Tu sais bien qu'à l'école je suis déjà passablement en retard.»

«C'est vrai,» acquiesce le grand-père pensivement. «Alors réfléchissons à tout ce qu'il faudra décider.»

«J'ai déjà réfléchi. D'abord nous devons préparer nos bagages. Ensuite nous devons prendre congé de nos connaissances et amis. Puis nous nous procurerons nos billets pour l'express.»

«Tu sais de quoi je me suis souvenue à l'instant? Retournons par l'avion, puisque nous sommes déjà tellement en retard! Le voyage sera vite terminé et beaucoup plus agréable que par le train. Qu'en dis-tu?»

«Sur mes vieux ans, et je volerais dans les airs, grand-mère ne me laisserait sûrement pas si elle le savait!»

«Allons! Réfléchis encore un peu! Il n'est pas nécessaire que tu te décides tout de suite. J'irais quand même demander quand nous pourrions décoller et combien cela coûterait. Si tu ne peux pas t'enthousiasmer pour le vol, nous avons toujours le train à notre disposition.»

«C'est bon pour moi de t'avoir,» dit le grand-père en soupirant.

«Ne sois donc pas si abattu, grand-père,» dit Hélène. «Est-ce qu'il te faut baisser la tête si nous devons faire nos adieux? Tu

es une forte souche et moi fort enthousiaste pour les voyages dans la vieille patrie. L'année prochaine nous reviendrons, et mettons fin à ce discours.»

Revue des formes verbales (Fin)

IVe groupe: les verbes du type li-je-m: li-ti et ču-jem: ču-ti:

lijem	lij	lijóč	líti	líl	(na)lít
čújem	čúj	čujóč	čúti	čúl	(pre)čút

De même les verbes: bíjem, bríjem, víjem, gńíjem, klíjem, krijem, (u)míjem, píjem, ríjem, (za)šíjem, vpíjem, spočíjem se; plújem (plúti), sezújem, obújem, (na)sújem.

V^e groupe: les verbes avec des «irrégularités» plus ou moins grandes (dans le cadre de ce groupe nous ne pourrions lier que quelques verbes en de très petits groupes; certains verbes sont tout à fait isolés):

pójem	pój	pojóč	péti	pél	(za)pét
kóljem	kólji	—	kláti	klál	(za)klán
póljem	pólji	—	pláti	plál	(o)plán
méljem	mélji	—	mléti	mlèl	(za)mlét
bèrem	bèri	beróč	bráti	brál	brán
pèrem	pèri	peróč	práti	prál	prán
tkèm	tki	—	tkáti	tkál	tkán
žgèm	žgi	žgójč	žgáti	žgál	žgán
(u)mrèm	umri	umrjójč	(u)mréti	umfl	—
trèm (tárem)	tri	—	tréti	tríl	(s)trít
zrèm	(u)zri	zróč	zréti	zrl	(u)zrlt
vzámem	vzèmi	—	vzéti	vzél	vzét

De même: snámem, najámem, verjámem.

(o)žmèm	ožmi	—	ožéti	ožél	ožét
prímem	prími	—	prijéti	prijél	prijét
žánjem	žánji	—	žéti	žél	(po)žét
začnèm	začni	—	začéti	začél	začét
za/pnèm	zapni	—	zapéti	zapél	zapét
žènem	žèni	—	gnáti	gnál	gnán
grém	pójdi	gredóč	íti	šèl (šlà)	—
prídem	prídi	—	príti	prišèl (šlà)	—
nájdem	nájdi	—	nájti	nášel (nášla)	nájden
povém	pověj	—	povédati	povédal	povédan
stánem	stáni	—	státi	stál	—
stojím	stój	stojéč	státi	stál	(pre)stán
bojím se	bój se	bojéč se	báti se	bál se je	—
spím	spí	spéč	spáti	spál	(pre)spán
glédam	gléj	gledajóč	glédati	glédal	glédan
imám	iměj	imajóč	iméti	imèl	—
hóčem	hóti	hotéč	hotéti	hótel (hotéla)	hotèn(éna)
smém	—	—	sméti	smèl	—
(raz)úmëm	razúmi	—	razuméti	razúmel(uméla)	—

On traite ordinairement à part les quatre verbes suivants:
dám, vém, jém, sèm;
dám, dáš, dá, dáva, dásta, dásta, dámo, dáste, dájo (dadó);
dàj, dáti, dál, dán;
vém, vés, vé, véva, vésta, vésta, vémo, véste, véjo (vedó); védi,
vedóč, védeti, védel(éla);
jém, jés, jé, jéva, jésta, jésta, jémo, jéste, jéjo (jedó); jèj, jedóč,
jésti, jédel (jédla), (po)jéden;
sèm, bódi, bodóč, bíti, bíl.

A partir de la plupart des verbes on forme aussi le substantif verbal en *-je*; le point d'appui le plus sûr pour la formation de celui-ci est le participe passé passif en *-(e)n*, *-t* (*strižen-je*, *pit-je*), nous avons cependant bien des fois le substantif verbal aussi lorsque le part. passé passif n'est pas employé, par ex. *imétje*. Pour les verbes réfléchis, se reste pour toutes les personnes inchange (*čudim se*, *čudi se*, *čudite se*, etc.).

LES NOUVELLES

UN DEMI-SIÈCLE D'EXISTENCE DU MUSÉE D'ART NATIONAL A LJUBLJANA

La naissance du Musée d'Art National à Ljubljana, le 18 septembre 1918, remonte aux jours orageux où se relâchaient les liens millénaires, par lesquels la monarchie habsbourgeoise entravait la conscience politique et culturelle slovène. Ce Musée réalisait le vœu centenaire des Slovènes de la formation de leur propre personnalité culturelle. Nous avons marqué le jubilé de cette importante institution culturelle slovène par l'exposition de «L'art du XVIIe siècle en Slovénie». A l'inauguration ont parlé le doyen des historiens de l'art slovènes, le dr. France Stele et le dr. Emilijan Cevc. Le dr. Stele a parlé de la naissance et de l'activité du Musée d'Art National Slovène et de sa signification pour les Slovènes. La première collection fut ouverte au public dans ce Musée déjà en 1919. Une date importante pour cette institution fut aussi l'année 1928, où elle déménagea dans les locaux du Foyer National et s'étendit. Le Musée d'Art National fut ouvert dans son envergure actuelle en 1933. Après la guerre, en 1946, le Musée d'Art National fut inclus dans le budget de la R.P. de Slovénie d'alors, l'institution obtenant par là un caractère slovène général. Importante fut ensuite l'année 1951, où le Musée d'Art Moderne fut rattaché au Musée d'Art National.

De son cadre «carniolien» à l'institution culturelle panslovène d'aujourd'hui, le Musée d'Art National Slovène a fait un pas énorme en avant. Il est devenu aujourd'hui une institution scientifique importante pour notre histoire de l'art.

POUR LE CINQUANTENAIRE DE LA MORT D'IVAN CANKAR

Le 11 décembre de cette année, ce sera le cinquantenaire de la mort de l'écrivain et auteur dramatique Ivan Cankar, qui reste de nos jours mêmes un des plus grands artistes de la littérature slovène. A ce jubilé culturel important du peuple slovène, il y aura de nombreuses manifestations commémoratives.

La fête centrale aura lieu le 10 décembre à Ljubljana et, le lendemain, au jour anniversaire de la mort de Cankar, les

fêtes se poursuivront à Vrhnika, lieu natal de l'écrivain. Il y aura aussi des commémorations dans les écoles et les diverses institutions culturelles. L'Union de la Jeunesse de Slovénie a préparé aussi son programme des fêtes, la Société Slovène organisera un symposium sur Ivan Cankar et l'Association des Ecrivains Slovènes fera plusieurs soirées littéraires, consacrées au grand écrivain.

Ivan Cankar ne fait pas seulement partie des plus grands maîtres de la parole slovène, mais il est encore un des publicistes politiques yougoslaves les plus importants de son temps, qui dans sa perspicacité a vu aussi bien des choses à venir. Il accorda une attention particulière également à l'évolution future du peuple slovène et à la réunion de tous les peuples yougoslaves en une république fédérative indépendante, où dans le cadre de la communauté étatique, chaque nation pourrait se développer librement et à égalité de droits. La république socialiste et fédérative de Yougoslavie a réalisé en bien des points ce que Cankar exigeait et annonçait déjà en 1913 dans sa conférence publique à Trieste sur «les Slovènes et les Yougoslaves». Le dr. Bratko Kreft a écrit récemment une brève étude sur le rapport de Cankar envers le caractère slovène et le caractère yougoslave. Nous en publions dans ce numéro les paragraphes les plus importants, afin de nous acquitter nous aussi à la mémoire du grand écrivain, dont l'oeuvre entière est la manifestation d'une profonde humanité qui ne connaît pas de frontières.

LE JARDIN D'ENFANTS D'ANDERSEN A LJUBLJANA

Dans l'agglomération des grands édifices d'habitation neufs de Zgornja Šiška à Ljubljana, on a récemment inauguré un jardin d'enfants qui porte le nom du célèbre auteur danois de contes, Hans Christian Andersen, et cela en présence d'une délégation des villes danoises de Copenhague et d'Aarhus, avec lesquelles la commune de Šiška échange depuis quelques années déjà des enfants au cours des vacances, etc. La plaque au-dessus de l'entrée avec l'inscription: «Institution de garde éducative Hans Christian Andersen» fut découverte par le maire de Copenhague, M. Borge Jensen, qui dit à cette occasion:

«Je suis heureux de voir que chez vous aussi vous vous êtes décidés — ce qui est de tout temps l'habitude au Danemark — de pourvoir à la protection enfantine avant même que tous les appartements soient occupés.»

Le nouveau jardin d'enfants a huit salles de jeu claires, aménagées d'une manière moderne, et quatre salles pour les plus jeunes. Dans celui-ci, 17 «Blanche-neige» — 12 éducatrices et 5 jardinières d'enfants — prendront soin d'environ 300 enfants. Tous les locaux, avec la cuisine, le réfectoire, les lavabos, etc., sont aménagés comme dans le monde féerique des lutins et très bien équipés.

Le maire danois a dit lors de l'inauguration: «Je souhaite que ce jardin d'enfants, qui porte le nom de l'ami danois de tous les enfants, soit un foyer agréable pour vos enfants, ainsi que tous les enfants des autres pays qui y viendront.»

DE ŠENTILJ A GORICA EN DEUX HEURES

Tandis que la Yougoslavie est presque en queue de «l'échelle automobile» européenne, puisqu'elle a à peine une voiture pour 42 habitants, la Slovénie — avec une voiture pour 15 habitants — s'est fortement rapprochée de certains pays de l'Europe occidentale. De la sorte, les routes slovènes, qui dans la décennie précédente correspondaient encore à peu près à leur but, sont devenues tout à coup trop étroites. Les conditions sur nos routes sont devenues particulièrement intenable dans les dernières années, où au cours de la saison touristique des millions d'étrangers motorisés encombrèrent davantage encore nos artères.

Dans l'Autriche voisine, on construit déjà une route moderne de Vienne à Graz et à Klagenfurt vers l'Italie. Les Italiens construisent de même une route moderne du nord au sud le long de la frontière italo-yougoslave. Ainsi, la Slovénie, malgré son excellente position géographique (point de contact entre l'Est et l'Ouest), deviendrait une île isolée, autour de laquelle passeraient les routes les plus modernes, si l'on ne prenait ici aussi des mesures décidées.

L'artère principale qui relie la plaine du Pô aux Balkans et au bassin de Pannonie, va de Šentilj via Maribor, Celje, Ljublja-

La nageuse Djurdja Bjedov, la représentante yougoslave la plus efficace aux Jeux Olympiques: elle a obtenu une médaille d'or et le lendemain encore une médaille d'argent.

d'argent, et les gymnastes en prenant une excellente sixième place. Le champion yougoslave Miroslav Cerar, qui fêta son 29e anniversaire à Mexico, fut l'unique vainqueur au tournoi de gymnastique à Mexico, qui défendit sa médaille d'or d'il y a quatre ans au cheval-arçons. Tout comme les basketteurs, les joueurs de water-polo yougoslaves prennent place depuis quelques années déjà parmi l'élite mondiale. Mais jusqu'ici ils n'avaient jamais encore réussi à conquérir le trophée le plus précieux: la médaille d'or olympique. C'est ce qu'ils réussirent aux XIXes Jeux Olympiques au Mexique.

«Les Yougoslaves rentrent chez eux avec plus de médailles que jamais jusqu'ici. Ils les ont méritées honnêtement et honorablement,» a noté le journal mexicain «Esto». Et le journal «Excelsior» écrit: «Il y a peu de petits pays avec une équipe aussi petite que l'équipe yougoslave qui aient obtenu autant de médailles. Et nous devons dire que les Yougoslaves, là où ils n'ont pas obtenu de médailles, ont eu du succès et obtenu la faveur du public à cause de leur combativité, de leur esprit sportif et de leur morale élevée».

na, Postojna et Razdrto à Gorica. Aujourd'hui, cette route est non seulement trop étroite pour la circulation, mais encore elle est surannée, puisqu'elle a 250 virages trop brusques; sur un tiers de sa longueur, elle passe par 73 localités et elle a 79 côtes trop raides. Presque les trois-quarts de cette route ont moins de 7 mètres de largeur, de sorte que les automobilistes ne peuvent y atteindre qu'une moyenne de 62 km à l'heure.

Juste avant les grandes vacances, à l'Assemblée de la République on a adopté une proposition pour la publication de la loi sur la construction de routes automobiles modernes en Slovénie. Les projets pour la première route automobile à quatre voies en Slovénie et en Yougoslavie ne sont pas encore prêts pour tous les secteurs, nous avons cependant déjà les plans-projets qui indiquent à peu près la direction de la future «magistrale».

Cette nouvelle route moderne ira de la frontière austro-yougoslave à Šentilj à Pesnica et à l'est de Maribor à Hoče et Spodnja Polskava. De là à Celje elle épousera la direction de la voie ferrée de Maribor—Celje. Un peu avant Celje elle évite Celje par le nord et, passant devant Levec et Ločica près de Vransko, elle suit dans les grandes lignes le tracé actuel par Trojane. De Ljubljana elle passe par le Barje jusqu'à Vrhnika, puis à côté de Logatec elle monte légèrement à travers bois, contourne le Planinsko polje et passant à côté d'Unec arrive aux environs de Postojna. De là elle va par Hrašče et Hruševje à Razdrto, puis elle descend lentement vers la Vallée de la Vipava, évite Ajdovščina et par sv. Križ et Črniče près de Šempeter à côté de Gorica elle atteint la frontière yougoslavo-italienne.

La nouvelle route n'aura certes que vingt kilomètres de moins que l'ancienne, mais elle sera si moderne et en pente douce que les automobilistes pourront avec facilité parcourir la distance entre Šentilj et Gorica en deux heures. Environ les deux tiers du tracé passent en terrain plat, où une vitesse de 140 km à l'heure est possible.

La construction du tracé entier exigera beaucoup d'argent — environ 366 milliards d'anciens dinars.

Dans la seconde moitié de cette année, les préparatifs pour la construction de cet-

te route en sont arrivés à la phase finale. Le vice-président du gouvernement yougoslave, Kiro Gligorov, a eu des entretiens, lors de sa visite aux U.S.A., où il a assisté à la session d'automne de l'Assemblée Générale de l'ONU, aussi avec le directeur de la Banque internationale pour le renouvellement et le développement, McNamara concernant les emprunts pour la construction de routes modernes en Yougoslavie. Les derniers jours d'octobre, une délégation de trois membres de la Banque internationale est déjà venue en Slovénie et pendant plusieurs jours elle s'est entretenue avec les spécialistes des nombreuses questions en connexion avec la route moderne future de Šentilj—Gorica.

SUCCÈS RECORD DES SPORTIFS YOUGOSLAVES AU MEXIQUE

Malgré quelques faux pas inattendus (l'abandon de la championne d'athlétisme Vera Nikolić), les sportifs yougoslaves ont été jusqu'ici les plus efficaces aux XIXes Jeux Olympiques. Alors que l'équipe yougoslave avait obtenu aux Jeux Olympiques de Tokyo cinq médailles: deux médailles d'or, trois d'argent et deux de bronze. A côté de ces huit médailles, ils ont obtenu encore six places, de la 4e à la 8e. Le succès total de notre équipe est d'autant plus visible qu'ils ont obtenu des médailles dans les épreuves, où la concurrence est de plus en plus forte. Ceci vaut particulièrement pour la natation et la gymnastique.

Nous avons été quelque peu déçus par nos lutteurs et bien sûr par Vera Nikolić, qui était la favorite olympique yougoslave reconnue du monde entier. Mais en compensation de son abandon imprévu, nous nous sommes classés là où nous nous y attendions moins. Ici il nous faut avant tout mentionner l'excellente nageuse Djurdja Bjedov de Split, qui est devenue la grande surprise de notre équipe olympique. Au finale sensationnel du 100 mètres brasse, elle a battu toutes ses concurrentes, établissant un nouveau record olympique et yougoslave et conquérant le trophée le plus précieux de l'histoire de la natation yougoslave. Elle fut première malgré la concurrence extrêmement forte des meilleures nageuses au monde.

Les basketteurs aussi ont obtenu un succès extraordinaire en gagnant la médaille

EL CINQUENTENARIO DE LA MUERTE DE IVAN CANKAR

Este año, el 1. de diciembre, se cumplirán los 50 años de la muerte del escritor y dramático Ivan Cankar quien aún hoy continúa siendo el mayor escritor esloveno.

Con motivo de este significativo aniversario cultural del pueblo esloveno tendrán lugar numerosos actos conmemorativos. El más importante tendrá lugar el 1 de diciembre en Ljubljana y al día siguiente el acto se continuará en Vrhnika, lugar natal del escritor.

Actos recordatorios tendrán lugar también en escuelas y distintas instituciones culturales.

La Unión de jóvenes de Eslovenia también preparó su programa de actos. Slovenska Matica organizará un simposio sobre Ivan Cankar. El club de literatos eslovenos organizará numerosas veladas literarias dedicadas al gran escritor.

Ivan Cankar no es solamente el más grande maestro de la lengua eslovena, es también uno de los más significativos propagandistas políticos yugoslavos de su tiempo que con su inteligencia previó muchas cosas. Especial atención dedicó al futuro desarrollo del pueblo esloveno y a la unión de todos los pueblos yugoslavos en una república federal independiente, en la cual, dentro del marco de un fuerte país, cada nacionalidad se pudiera desarrollar independientemente y con iguales derechos.

La República Socialista Federativa de Yugoslavia concretó mucho de lo que exigió y expresó Cankar ya en el año 1913 durante las conferencias públicas que dictó en Trieste bajo el título: «Eslovenos y yugoslavos».

El escritor Dr. Bratko Kreft escribió un corto estudio sobre la relación de Cankar hacia el esloveno y yugoslavo. En el presente número de nuestra revista publicamos los párrafos más importantes de este estudio y de esta manera también nosotros recordamos al gran escritor que en su obra une lo mejor y más lindo de lo esloveno y yugoslavo y que, al mismo tiempo, representa una honda manifestación de humanidad que no conoce límites.

JARDÍN DE INFANTES «ANDERSEN» EN LJUBLJANA

En los nuevos bloques para viviendas en Zgornja Šiška, en Ljubljana, abrieron un jardín de infantes que lleva el nombre del célebre escritor dinamarqués Hans Cristian Andersen. A la solemne inauguración asistió una delegación de las ciudades dinamarquesas Copenhague y Aarhus con las cuales el municipio de Šiška mantiene, hace ya algunos años, contactos amistosos. La placa colocada junto a la entrada al jardín de infantes que lleva la inscripción: Institución educacional y guardería Hans Cristian Andersen, fue descubierta por el alcalde de Copenhague. Sr. Borge Jensen quien expresó: «Veo con gran satisfacción que también Uds. se hayan decidido por algo que ya es una antigua costumbre en Dinamarca: preocuparse por la institución infantil antes que todas las nuevas viviendas estén habitadas.»

El nuevo jardín de infantes tiene ocho salones para juegos modernamente equipados y cuatro salones para los más pequeños. En ellos 17 Blancanieves, 12 educacionistas y 5 cuidadoras atenderán alrededor de 300 niños. Todos los salones, la cocina, el comedor, los baños, etc., están equipados como en el país de enanos del cuento y hermosamente amueblados.

El alcalde durante la inauguración expresó: «Deseo que este jardín de infantes que lleva el nombre del dinamarqués amigo de los niños, signifique un amable hogar para vuestros niños, como también para los niños de otros países que vengan aquí.»

EXITOSO RECORD DE LOS DEPORTISTAS YUGOSLAVOS EN MÉJICO

La actuación de los deportistas yugoslavos en los XIX juegos olímpicos fue, a pesar de algunos inesperados inconvenientes como la deserción de la atleta Vera Nikolić, la más exitosa actuación hasta la fecha, de los yugoslavos en los juegos olímpicos.

Mientras que la representación yugoslava en las olimpiadas de Tokio se adjudicó cinco medallas: dos de oro, una de plata y dos de bronce, nuestros deportistas en Méjico recibieron tres medallas de oro, dos de plata y dos de bronce. Además de las ocho medallas los deportistas yugoslavos lograron seis colocaciones entre el cuarto y el octavo lugar.

El éxito de nuestra representación es aun mayor pues lograron medallas en categorías en las cuales la competencia es muy fuerte. Esto vale especialmente para natación y gimnástica. Algo nos desilusionaron nuestros boxeadores y Vera Nikolić que fue la favorita yugoslava en las olimpiadas. Para consuelo de su inesperada deserción nos colocamos allí donde menos lo esperábamos. Aquí es necesario mencionar ante todo, a la excelente nadadora Djurdja Bjedova de Split que fue la mayor sorpresa de nuestra representación. En la final, 100 metros pecho para damas, logró un nuevo record olímpico y yugoslavo y conquistó el trofeo más caro en la historia de la natación yugoslava. Fue, a pesar de la fuerte competencia, la mejor nadadora del mundo. Excepcional éxito lograron también nuestros basquetbolistas que conquistaron la medalla de plata y los gimnastas que se adjudicaron el sexto lugar.

El campeón yugoslavo Miroslav Cerar quien en Méjico festejó su 29 cumpleaños, fue el único ganador que conservó, en la categoría gimnasia, la medalla de oro conquistada cuatro años atrás en Tokio.

También en waterpolo los yugoslavos hace ya algunos años se destacan entre los mejores del mundo pero hasta ahora no habían logrado conquistar la medalla de oro. En la XIX olimpiadas en Méjico nuestros waterpolistas lograron el mayor reconocimiento: la medalla de oro.

«Los yugoslavos regresan a casa con mas medallas como hasta ahora. Las ganaron con corrección y honor,» escribió el diario mejicano «Esto». El diario «Excelsior» expresó: «Raramente un pequeño país, con una pequeña representación como Yugoslavia, conquista tantas medallas, Debemos decir que los yugoslavos allí donde no lograron medallas, fueron los favoritos del público por su espíritu de lucha, su actuación deportiva y su gran moral.»

Jubilej Ladka Korošca

Z naslovno vlogo Don Pasquala v istoimenski Donizettijevi operi je prvak ljubljanske Opere Ladko Korošec proslavil nadvse lep jubilej — 25-letnico umetniškega delovanja. Kljub vabljivim ponudbam iz tujine, kljub velikim mednarodnim uspehom in priznanjem je Ladko Korošec ostal zvest Ljubljani in vsemu slovenskemu opernemu občinstvu. V svoji karieri je kot gost različnih opernih hiš obiskal skoraj ves svet in tako razširjal tudi slavo Slovenije in Jugoslavije. Veliko priznanj je požel še posebej kot Sancho Pansa v Massenetovi operi »Don Kihot«. Zanimivo je, da je Ladko Korošec s svojo interpretacijo navdušil operno občinstvo prav v Sanchovi domovini Španiji. Ponovno in ponovno so ga vabili na gostovanja v Barcelono in Madrid. Pred dvema leti je gostoval tudi v ZDA, kjer se je v Chicagu in v nekaterih drugih krajih srečal tudi z nekaterimi ameriškimi Slovenci. Ladko Korošec nikoli ne pozabi omeniti, da je z velikim veseljem povsod, kjerkoli je gostoval, srečaval tudi naše ljudi. Ganljiva so bila srečanja v Tokiu, Kairu in drugod. Spominov, nepozabnih vtisov s številnih gostovanj pa je toliko, da jih je že kar težko obuditi. Nekaj jih je zapisanih na filmskem traku, še več le v spominu.

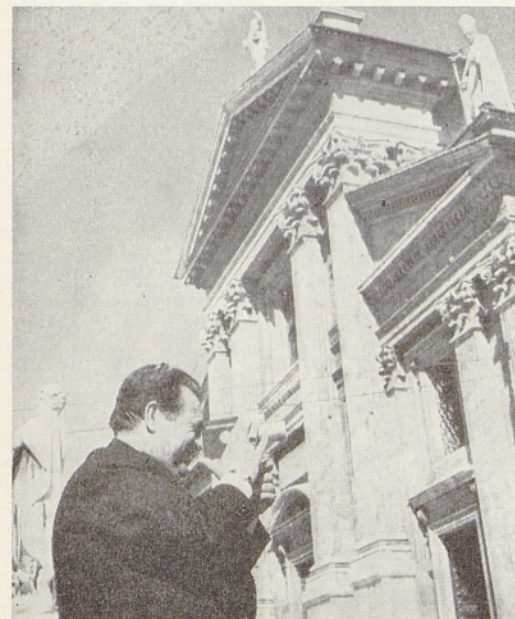

Mladi plesalci nastopajo

V slovitem baletu Valpurgina noč v Gounodovem Faustu so letos v ljubljanski Operi v solističnih vlogah nastopili mladi diplomanti ljubljanske baletne šole. V vlogi Margarete je nastopila Etkla Klinčeva, ta vloga ima še drugo zasedbo, pri kateri nastopa naša mlada plesalka Jelena Marković. Klinčevo že poznamo iz vrste solističnih vlog, predvsem naj tu omenimo njeno glavno vlogo v ruskem baletu Volk. Fausta je pri tej zasedbi plesal Milo Basajlovič, ki je v prejšnji sezoni uspešno nastopil v vlogi Merkucija v baletu »Romeo in Julija«. Lik babilonske hotnice je bil zaupan mladi Sonji Divač.

Film »Sedmina«

V novem slovenskem filmu režiserja Matjaža Klopčiča »Sedmina«, ki je posnet po romanu Bena Zupančiča, igra glavno žensko vlogo Marije mlada beograjska igralka Snežana Nikšić, ki jo Slovenci prav dobro poznamo že iz dveh Klopčičevih filmov. Iz filma »Zgodba, ki je ni« in »Na papirnatih avionih«. Za vlogo v filmu »Na papirnatih avionih« je mlada umetnica lani dobila na filmskem festivalu v Pulju največje priznanje — Zlato areno za najboljšo žensko vlogo. Film »Sedmina« so snemali v Ljubljani in ga bomo kmalu gledali v naših kinematografih. Na slikah vam predstavljamo filmsko igralko Snežano Nikšić in režiserja »Sedmine« Matjaža Klopčiča.

IVAN CANKAR — SLOVENEK IN JUGOSLOVAN

Vsa Slovenija se skrbno pripravlja, da dostojno proslavi petdesetletnico smrti enega izmed največjih svojih mož — Ivana Cankarja, ki je komaj dvainštirideset let star umrl 11. decembra 1918. leta. Cankar ni bil le pisatelj, pesnik in dramatik, tudi ne sodi zgolj med največje mojstre slovenske besede, marveč je tudi eden izmed najpomembnejših jugoslovanskih političnih publicistov svojega časa, ki je v svoji bistroumnosti videl tudi marsikaj naprej. Posebno pozornost je posvečal bodočemu razvoju slovenskega naroda in združitvi vseh južnoslovanskih narodov v samostojno federativno republiko, v kateri se bo mogel v okviru trdne državne skupnosti svobodno in enakopravno razvijati vsak narod. Socialistična federativna republika Jugoslavija je v marsičem uresničila, kar je terjal in napovedal Cankar že leta 1913, ko je imel v Trstu javno predavanje »Slovenici in Jugoslovani«. Pisatelj **dr. Bratko Kreft** je pred nedavnim napisal krajšo študijo o Cankarjevem odnosu do slovenstva in jugoslovanstva. Iz nje prinašamo najvažnejše odstavke, da se tudi mi oddolžimo spominu velikega pisatelja, v čigar delu se združuje vse najboljše in najlepše iz slovenstva in jugoslovanstva, prav tako pa je celotno njegovo delo manifestacija globoke človečnosti, ki ne pozna meja.

Uredništvo

Reševanje slovenskega nacionalnega vprašanja se vleče skozi našo zgodovino cela stoletja. Tudi danes še žal ni mogoče trditi, da je rešeno dokončno in v zadovoljivi meri,

kljub temu, da je bilo že nekaj let pred drugo svetovno vojno, še posebej pa med osvobodilnim bojem teoretično in idejno jasno ter odločno postavljamo. Prav tako pa ni mogoče spregledati, da smo vsaj v zadnjih letih pri reševanju tega vprašanja v marsičem in marsikje napredovali, saj se skušamo zmeraj bolj vračati na tiste idejne, politične in družbene temelje, ki jih je ob ustanovitvi federalistično urejene države ustvarjal skupni boj vseh jugoslovanskih narodov. 25-letnica zбора slovenskih poslancev v Kočevju, obletnica zasedanja AVNOJ in razglasitev 27. aprila, ko se je ustanovila z Osvobodilno fronto Slovenije tako rekoč prva revolucionarna vlada slovenske republike, so politične manifestacije s trajnim nacionalnim, socialnim in državnim bistvom, od katerih ni več poti nazaj, marveč samo naprej. Za Slovence in Makedonce je dokončna rešitev nacionalnega vprašanja še posebej otežena, ker živi precej njenih članov še zunaj meja naše federacije. Čim manjši je narod, ki se je do svoje zavesti priboril skozi burjo in viharje zgodovine in razmer, tem bolj je občutljiv za svoje pravice in za vsako, pa tudi za najmanjšo stvar, naj prihaja od koderkoli, če mu skuša njegovo individualno nacionalno rast ovirati. Kakor se bije za vsako ped svoje zemlje, se prav tako bije za vsako dih svojih pljuč, za vsak polet svojega duha in utrip svojega srca. Pri tem boju pa ne gre zgolj za pritiske nasilja ali vplive, ki prihajajo od zunaj, to se pravi zunaj njega, marveč tudi za tiste slabosti, malodušnosti in klavrne nemarnosti, ki se zdaj zdaj pojavljajo tudi pri nekaterih in v njem samem kot posledica premajhne zavesti, odločnosti in vere vase. Zoper to slabost je zapisal že Fran Levstik v »Tugomerju« ostre in udarne besede: »Tvrđ bodi, neizprosno mož jaklen, kadar brani ti česti in pravde jeziku in narodu svojemu!« Prav tako pa se porajajo v takšnem položaju tudi spletni in pogubne ideje nasprotnih skrajnosti, ki so sicer same po sebi lahko na prvi pogled mamljive, pa kljub temu ne sodijo kot nekaj realnega v trdi svet mednarodne politike, ker ne upoštevajo vseh stvarnih silnic, ki neizprosno določajo tvoj biti in nebiti. Marsikdo, ki se navdušuje za skrajnostne rešitve, se tudi ne zaveda, da jih pomagajo netiti bolj ali manj podtalne sile, ki nam v bistvu niso niti prijazne, marveč so le makiavelistično premišljeni razdiralni elementi večjih in največjih, ki radi uporabljajo male narode le za drobiž na borzi svoje krvave in nekrvave politike interesnih sfer.

Narodnostni boj Slovencev je pod avstro-ogrsko monarhijo bil dolgo in celo predlog predvsem boj za najpreprostejše osnovne pravice, kakor priznanje naše narodnosti in jezika v uradih in šoli, hkrati pa za zedinjenje vseh Slovencev v eno deželo, saj so bili razkropljeni v več avstrijskih deželah. Tako je nastala v revolucionarnem letu 1848 zahteva po zedinjeni Sloveniji v okviru te monarhije, kljub temu, da so posamezniki sanjarili sporedno tudi razne vseslovanske in južnoslovan-

ske formacije v državnem in jezikovnem smislu. Takšna so bila osrednja prizadevanja od revolucije leta 1848 do razpada Avstro-ogrške leta 1918. Z majniško deklaracijo se je zahteva konkretizirala na združenje s srbskim in hrvaškim narodom v okviru stare monarhije in njene dinastije. Sporedno s temi težnjami, ki so vznikle že pred letom 1917, so na nacionalni levici mislili nekateri — pri nas predvsem prepovedci — na združenje tudi mimo avstro-ogrške monarhije v samostojno državo. To misel in težnjo so zlasti spodbujale zmage srbske, bolgarske in črnogorske vojske nad Turki v balkanski vojni leta 1912—13, v kateri pa je sodelovala tudi Grčija. Kraljevina Srbija, Bolgarija in Črna gora so se osvobodile turške nadoblasti in izrinile osmansko cesarstvo v trikot med Črnim in Marmorskim morjem. Nekoč Evropi nevarna velika turška država je bila premagana in njeno večstoletno prodiranje v Evropo ustavljeno, njena oblast okrnjena. Evropa bi ne smela nikoli pozabiti, da so turško prodiranje v Evropo cela stoletja ustavljali predvsem južnoslovanski narodi, ki so nosili na sebi poglavitno breme in plačevali tudi za Evropo najbolj krvave žrtve, ko so se hkrati borili za svoj obstoj. Z balkansko vojno leta 1912—13 je bilo to krvavo poglavje končano. Zdaj piše o njem le še zgodovina in pojo o bridki preteklosti le še ljudske pesmi južnoslovanskih narodov.

Zgodovinski uspeh Srbov, Črnogorcev in Bolgarov v zadnji balkanski vojni je med drugim spodbudil Cankarja, da je napisal l. 1913 predavanje »Slovenici in Jugoslovani«. V njem je izpovedal svoje temeljne misli o slovenskem in jugoslovanskem vprašanju, ki sta spričo vojnih in političnih dogodkov močno oživila, čeprav nikoli nista docela zamrli. Osrednja misel, ki jo Cankar poudarja v predavanju, je v ugotovitvi, da je tako imenovani jugoslovanski problem izključno, kakor pravi, političen problem:

»... za problem razkosanega plemena, ki se v življenju človeštva ne more uveljaviti, dokler se ne združi v celoto. To je vse! Kakšno jugoslovansko vprašanje v kulturnem ali celo jezikovnem smislu zame sploh ne eksistira. Morda je kdaj eksistiralo, toda rešeno je bilo takrat, ko se je jugoslovansko plemo razcepilo v četrto narodov s četrtem čisto samostojnim kulturnim življenjem.«

Za Cankarja je bila ta ugotovitev dokončna in nepremakljiva. Vztrajal je z njo vse življenje, čeprav so bili mnogi tja do jugoslovanske deklaracije maja 1917 drugačnega mnenja in še pozneje, zlasti v kraljevini Jugoslaviji. Ni pa mogoče trditi, da bi tu in tam še zdaj ne srečali nasprotujočih si teženj. Doma jih ni več veliko, pač pa so še zmeraj zunaj Slovenije v nekih krogih, ki trpe na dedni obremenjenosti iz stare Jugoslavije, ki je prav gotovo tako hitro podlegla nacistični agresiji tudi zaradi tega, ker ni priznavala narodne enakopravnosti v tisti meri, kakor jo je že Cankar terjal in določal v svojem predavanju »Slovenici in Jugoslovani«.

Ne smemo pa spregledati, da je Cankar vsaj že od svoje kandidature na socialnodemokratski listi za državnega poslanca leta 1907 nedeljivo vezal nacionalno vprašanje nesvobodnega malega naroda s socialnim. Že v svojem prvem volivnem govoru 1. aprila 1907. leta v Ljubljani je med drugim dejal: »Brnski program socialne demokracije... je obudil narodni program Slovencev iz leta osemindesetega, ki so ga liberalci že davno pozabili. Edina stranka, ki zahteva zedinjeno Slovenijo, je socialna demokracija.« Nedeljivost nacionalnega in socialnega izpričuje tudi njegovo klasično politično kulturno predavanje »Slovensko ljudstvo in slovenska kultura«, v katerem dokaže, kako je od rešitve nacionalnih in socialnih vprašanj odvisen tudi kulturni razvoj slovenskega ljudstva. Svoje misli sklene z dandanes že klasičnim odstavkom, v katerem veje duh bodoče revolucije, ko pravi: »Edina pot je boj ljudstva, brezobziren boj, dokler ne pade poslednja barikada, dokler ni dosežen poslednji cilj! Boj za popolno socialno in politično osvobodjenje — zakaj brez socialne in politične svobode je nemogoča kulturna svoboda. Dokler bo ljudstvo suženj družbe, suženj tega anonimnega naroda — dotlej bo tlačanila, dotlej bo brezpravna in ponižana tudi duševna kultura. Boj za osvobodjenje ljudstva je kulturni boj — kdor ta boj obrekuje, kdor mu podstavlja nečiste cilje, je sovražnik ljudstva in sovražnik kulture.«

Prav tako se je pri sestavljanju predavanja »Slovenci in Jugoslavlani« kakor malo kdo med tistimi, ki so pri južnoslovanskih narodih pisali o nacionalnem vprašanju in o združenju jugoslovanskih narodov v federativno republiko, zavedal, da takšna združitve ne bo mogoča brez spremembe družbene reda. V nadaljevanju odstavka, katerega prvi del sem že navedel, ko govori o človeku z naravno kmečko pametjo, pravi: »Tak človek z naravno kmečko pametjo pa bi moral **obsoditi in zavreči ves sedanji ustroj človeške družbe** (podčrtal K. B.), zato ker je bil že v naprej obsodil in zavrgel njega žalostne posledice, tako imenovane mednarodne probleme.« Povedano z drugimi besedami: v okviru meščansko-kapitalističnega reda je enakopravna združitve južnoslovanskih narodov v federativno republiko nemogoča. Zato tudi takšne enakopravnosti ni mogla ustvariti monarhistična Jugoslavija, čeprav bi bila federalna monarhija. Tudi ta trditve je zajeta v Cankarjeve teze.

Cankar je dobro poznal našo nacionalno in politično zgodovino in znal na podlagi zgodovinskih izkušenj in spoznanj sklepati samostojno in dialektično. Te dialektike si ni pridobil zgolj s študijem moderne sociološke in politične književnosti, med katero je treba v okvir njegovega študija šteti tudi marksistična dela, čeprav podrobnosti ne vemo ne o enih ne o drugih veliko v smislu pozitivistične bibliografije. V spisu »Kako sem postal socialist«, pripoveduje, kako se je šolal iz knjig, še bolj pa v življenju samem, v katerem je že pred sociološkimi

knjigami spoznal marsikaj, kar je našel pozneje v knjigah. Ko pripoveduje najprej o svoji mladosti, o zaljubljenosti v poezijo, o krivicah, ki jih je sam občutil, in krivicah, ki jih je opazoval vsak dan v življenju, nadaljuje:

»Prav kmalu sem občutil, kar sem še krepkeje občutil pozneje, ko sem bral znanstvene knjige o socializmu: da ne berem novega evangelija, temveč da sem bil vse to spoznanje že ob mukah in dvomih sam v sebi doživljal; ter da sta mi znanost in zgodovina le dobrega dokazali, kar mi je bilo povedalo življenje samo.«

Takrat, ko se je nekaj časa intenzivneje ukvarjal s politiko, je študiral podrobneje tudi zgodovino slovenskega naroda, kar pričajo med drugim njegovi sestavki oziroma predavanja »Slovensko ljudstvo in slovenska kultura« iz leta 1907, ki ga dopolnjujejo predavanja »Očiščenje in pomlajenje« in »Slovenska kultura, vojna in delavnost« leta 1918, ter »Trubar in Trubarjeve slavnosti« iz leta 1908. Zadnje je v neposredni zvezi z bridkim Jermanovim stavkom v »Hlapcih«: »Zdaj pregledujem zgodovino protireformacije. Takrat so v naših krajih pobili polovico poštenih ljudi, druga polovica pa je pobegnila. Kar je ostalo, je bila smrdljiva drhal. In mi smo vnuki svojih dedov.«

V razmišljanju o Cankarjevem odnosu do slovenskega in jugoslovanskega nacionalnega vprašanja ne smemo prezreti še zelo pomembnega dejstva: njegove kritike **domaćih** nacionalno-političnih in nacionalno-kulturnih razmer ne smemo ločiti od vprašanja njegovih nazorov o ureditvi nacionalnih razmer oziroma mednarodnih odnosov med jugoslovanskimi narodi, o slovenski nacionalni individualnosti ter novoilirstvu. Pri oblikovanju in razjasnjevanju nazora o vprašanju slovenstva in jugoslovanstva je izrekal kritiko na levo in desno. Ni le abstraktno povelečeval slovenskega nacionalnega idealizma, marveč je gledal na slovenstvo realno in kritično, kar pričajo med drugim v njegovi dramatik zlasti »Hlapci«. Prav zaradi tako kritičnega stališča do domácih razmer samih, kritika in obračun z našimi domačimi slabostmi, ki nam prav tako ovirajo nacionalni individualni razvoj, sta ga opravičevala, da je ostro odklanjal tudi poskuse novoilirstva in likvidatorstva slovenstva, ker takšno likvidatorstvo že v njegovem času ni imelo nobene družbene ne politične in kulturne opravičenosti več, saj je šel ves razvoj od ilirstva štiridesetih let prejšnjega stoletja kljub vsemu vendarle v smeri čim večje in globlje individualizacije in s tem dokončnega družbeno-nacionalnega formiranja slovenskega naroda v modernem socialnoškem smislu.

Cankar se je globoko zavedal vseh težav, ki nas čakajo na poti k državni združitvi jugoslovanskih narodov, ko je zapisal: »Treba bo silnega napora in dolgega potrpljenja, da se uravna, kar sta izkrivinčila zgodovina in pa zlohota politika.« Kljub vsemu pa je Cankar izpovedal vero in nujnost političnega združenja jugoslovanskih narodov.

Ko je Cankar 25. aprila 1907. leta v Trstu bral drugi del svojega predavanja »Slovensko ljudstvo in slovenska kultura«, se je v posebni uvodni besedi imenoval vseslovenskega socialista. Tak je bil tudi tja do svoje smrti, ker ni nikoli odstopil od svojega prepričanja, da je rešitev nacionalnega vprašanja nedeljiva od rešitve socialnega. Veroval je, da pa je oboje mogoče pozitivno rešiti v državnem smislu le v federalni republiki južnoslovanskih narodov. Zaradi vmešavanja reakcije južnoslovanskega meščanstva in raznih velesil, premajhne pripravljenosti in homogenosti progresivnih sil tega ni bilo mogoče uresničiti leta 1918. Bolgari so celo ostali v svoji monarhiji z nemško dinastijo. Ni pa ga bilo mogoče uresničiti po Cankarjevi zamisli docela niti po letu 1945, čeprav je bil baje vodja revolucionarnega gibanja v Bolgariji G. Dimitrov naklonjen takšni južnoslovanski federaciji, kakor si jo je v temelju zamišljal Cankar že leta 1913 v svojem predavanju »Slovenci in Jugoslavlani«.

Zadnji dogodki na Češkoslovaškem pričajo, da nobena velesila ne izbira sredstev, ko skuša podrediti male narode in njih države svoji etatištni politiki. Ko sovjetski okupatorski voditelji niso mogli dobiti svojih kvislingov ne med Čehi ne med Slovaki, so menda skušali zadnje pridobiti z vabo, da si ustanovijo svojo republiko — seveda pod protektoratom moskovskih neostalinistov. Podobnost takšne politike po geslu »Divide et impera!« se bridko sklada s politiko, ki jo je izvedel Hitler leta 1938—39. Do razcepitve ČSSR zdaj ni prišlo, ker so bili in so si Čehi in Slovaki še zmeraj enotni iz prepričanja, da morejo tujim silam kljubovati le enotni in združeni v enakopravni federaciji, ki jo skrbno pripravljajo, čeprav poskuša okupator tudi to ovirati. Kdo ve, če ne dela tega še zato, ker ga je nemara strah tudi pred pravo socialistično-leninsko rešitvijo ukrajinskega in beloruskega vprašanja. Če sem rekel leninsko, sem prav tako mislil na Cankarjeva načela, na njih nacionalno enakopravno in državno federalno uveljavitev. Le socialistično nacionalno enakopravno in smotrno urejena federacija jugoslovanskih narodov, kakor si jo je zamišljal že Cankar, in njihove federalno trdno med seboj povezane republike bodo mogle tudi v prihodnje kljubovati vsem pritiskom od zunaj, hkrati pa se bomo mogli v okviru takšne, dosledno nacionalno enakopravnost uresničujoče federacije, razvijati svobodno gospodarsko in kulturno vsi skupaj in vsak posebej. Če se bomo vsi zavzemali za to, — in potrebno je, da napnemo znova vse sile — če se bomo povezali z vsemi zares progresivnimi in poštenimi silami federacije, se bo uresničilo še tisto, kar še ni. Uresničeno pa bo le, če bo v nas ista vera v sebe, v našo pravico in moč, v poštenost in odgovornost, če bo v nas vseh ista nacionalna in socialistična pamet, kakor je bila v vseslovenskem socialistu in jugoslovanskem republikancu-federalistu Ivanu Cankarju.

Pol stoletja Narodne galerije v Ljubljani

Letoŕnjjo jesen smo praznovali izreden slovenski kulturni praznik, petdesetletnico Narodne galerije v Ljubljani, prve slovenske umetnostne galerije. Rojstni dan slovenske Narodne galerije, 18. september 1918, pa ne pomeni nekaj nepripravljenega in nenadnega, ampak je bil logiĝno nadaljevanje pojavov, ki so ŕe desetletja oblikovali našo lastno kulturno osebnost v druŕini kulturnih evropskih narodov. Iz skromnih zaĝetkov v letu 1918 je Narodna galerija vse bolj oblikovala svojo podobo in se izpopolnjevala, tako da so v letu 1933 z izrednim navduŕenjem odprli galerijo v današnjem obsegu. Po drugi svetovni vojni je Narodna galerija tudi uradno dobila sploŕno slovenski znaĝaj, poleg nje pa je bila kmalu ustanovljena ŕe Moderna galerija.

Narodna galerija je tudi dokaz zbirateljskih teŕenŕ, ki so tako znaĝilne za kulturne narode. Tudi v naŕi deŕeli je ŕe danes znana vrsta zbirateljev, ki so v preteklih stoletjih ustvarjali prave zasebne galerije; pri tem naj omenimo predvsem Janeza Vajkarda Valvasorja, Janeza ŕiga Breckerfelda na Starem gradu pri Novem mestu, ŕkofa Attemsa, ki je ustvaril pravo galerijo na gradu Goriĝane, in ŕe vrsta drugih.

Istoĝasno z Narodno galerijo se je pojavila v slovenskem kulturnem ŕivljenju tudi skupina domaĝih umetnostnih zgodovinarjev, ki je slovenski umetnosti dala pravo ĝasovno opredelitev in oznako.

V poĝastitev jubileja Narodne galerije so v njej pripravili obseŕno razstavo umetnosti 17. stoletja na Slovenskem. Spomeniŕko gradivo tega ĝasa doslej ni bilo pregledano in zbrano, zato je ta jubilejna razstava ŕe toliko pomembnejŕa.

Knjiga za vse

Staro ljudsko umetnost cenijo v svetu bolj in bolj. Tudi pri nas se radi pohvalimo z umetno rezljanimi skrinjami, z izvorno poslikanimi panjskimi konĝnicami, s kovanimi okraski za okna in vrata in ŕe z marsiĝem. Na ĝudovite vezenine, ki so jih ustvarile marljive in spretne roke naŕih babic, pa smo skoraj pozabili. Ves ŕe ohranjeni zaklad teh vezenin se skriva v muzejih in ga zaradi obĝutljivosti materiala lahko vidijo le redki obiskovalci. Zato smo ŕe toliko bolj veseli knjige o slovenskih narodnih vezeninah, ki

jo je izdal zavod za napredek gospodinjstva, zbrala in uredila pa Neli Nikelsbacher-Bregar, najboljŕa strokovnjakinja za narodne vezenine na Slovenskem.

Neli Nikelsbacher ljubi in neguje vse, kar je lepo in naŕe. Na svilo riŕe roŕe, ki jih najde v naravi, na plato nas uĝi vesti stilizirane cvete, prav take, kot so jih pred sto in sto leti vezle naŕe babice.

Knjiga »Narodne vezenine na Slovenskem«, ki jo je v zaloŕbi Mladinske knjige izdal Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, je plod vestnega in dolgotrajnega dela. Avtorica je veĝ let pouĝevala na ŕoli za oblikovanje. Predavala je o zgodovini tekstila, o vezeninah, gobelinah, preprogarstvu in ĝipkarstvu. Pri tem se je s posebno ljubeznijo lotila preuĝevanja slovenske narodne vezenine. V ŕelji, da bi s svojimi dognanji seznanila ĝim veĝ ljudi, je ŕe pred petnajstimi leti zaĝela sestavljati knjigo v narodnih vezeninah.

Edina podobna zbirka, ki jo je pred petdesetimi leti uredil Albert Siĝ, je slovensko javnost seznanila z zakladi kranjskih vezenin. Med obema vojnama je bila ta knjiga zelo razŕirjena, med vojno pa se je porazgubila in je danes prava redkost. Zato je ŕe toliko bolj potrebno, da smo konĝno dobili novo delo, ki bo naŕim ljudem, zlasti mladiŕi, znova odkrilo skoraj pozabljeno bogastvo starih ljudskih vezenin.

Knjiga obravnava skupino starih pisanih vezenin po ŕetih nitih, v katero spadajo gorenjske vezenine s kriŕci ter belokranjsko tkaniĝenje, ŕtepanje in raliĝenje. Tej bosta sledili ŕe dve: ena, ki je ŕe v delu, o pisanih vezeninah po prosti riŕbi, ki so nekoĝ krasile velikonoĝne prte, in druga o beli vezenini, ki so jo naŕe babice rabile pri izdelavi peĝe.

Prvo mesto v knjigi zavzemajo gorenjske ljudske vezenine s kriŕci iz obdobja od 16. do 19. stoletja. V drugem delu so opisane belokranjske vezenine: tkaniĝenje, ŕtepanje in raliĝenje. Tkaniĝenje spada v tehniko vzorĝasteĝa roĝnega tkanja, ki v Beli krajini ŕivi ŕe danes. S tkaniĝenjem so okraŕeni dolgi platneni otiraĝi, ki so nekoĝ rabili za ŕenska pokrivala. ŕtepanje imenujemo drobne vezene okraske na platnenih srajcah, ki so sestavni del ŕenske belokranjske narodne noŕe. Raliĝje pa je neŕna ĝrna vezenina na bellem platnu, s katero Belokranjice krase svoja opleĝja.

Knjiga, ki nam razkriva ĝudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti, nam bo vzbudila ŕeljo, da bi tudi sami ustvarili podobne umetnine in krasili z njimi naŕ dom, sebe in svoje drage. Katera rojakinja si ne bi ŕelela praveĝa »kranjskeĝa puŕeljca«, ki ne bo nikoli zvenel? V zabavo in razvedrilo ji bo, kadar ga bo vezla, in ko ji bo krasil dom, jo bo zmeorom spominjal na daljno domovino.

Knjiga bo primerna tudi za tiste mlade potomce, ki jim slovenski jezik dela teŕŕave, saj je kratek opis dela preveden kar v ŕtiri tuje jezike.

Jana Milĝinski

Janko Mlakar:

Iz mojega nahrbtnika

Ob letoŕnji 75-letnici slovenskeĝa planinstva je zaloŕba Mladinska knjiga v Ljubljani izdala zbirko potopisov znanega slovenskeĝa planinskeĝa pisatelja Janka Mlakarja. Gradivo za zbirko, ki je izŕla pod naslovom »Iz mojega nahrbtnika«, je zbral, uredil in jezikovno pregledal Tine Orel. Knjigo bogatijo ŕtevilne fotografije naŕih planin. Na naslovni strani pa je barvna fotografija Ferda Premruja: Jalovec s Slemenama.

Janko Mlakar je bil med najbolj znanimi in priljubljenimi slovenskimi planinskimi pisatelji. Njegove zgodbe in potopisi so polni vedrine, iskrega humorja, s katerim si je pridobil med bralci izredno priljubljenost.

Janko Mlakar je bil rojen v ŕeleznikih na Gorenjskem 25. junija 1874. Kmalu po njegovem rojstvu so se Mlakarjevi preselili v Ljubljano, kjer se je Janko ŕolal, maturiral in nato ŕtudiral bogoslovje. Tri leta je bil nato kaplan v Postojni, pozneje je kot katehet pouĝeval v Ljubljani, najprej na osnovnih ŕolah, nato na ŕenski realni gimnaziji, dokler ni bil leta 1926 upokojen. Umril je 11. avgusta 1953.

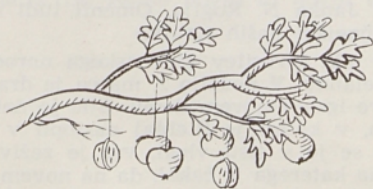
Vse ŕivljenje je bil vnet planinec. Obiskoval je domaĝe in tuje gore in vse to ŕivo in zanimivo opisoval v svojih potopisih. Bil je med naŕimi prvimi planinci. Pred ŕestimi desetletji je obiskoval vrhove naŕih gora, hodil je po gorskih stezah in se vzpenjal na vrhove — to so bile ture, ki se nam zde danes nekaj navadnega, a pred ŕestimi desetletji so bila velika in pogumna dejanja izkuŕenega planinca. Veliko je napisal. Najveĝ njegovih prispevkov je objavil Planinski vestnik. Sodeloval pa je tudi pri drugih slovenskih revijah. V prvem desetletju tega stoletja so izŕle v koledarju Mohorjeve druŕbe njegove ŕegave planinske zgodbe o Trebuŕniku (Trebuŕnik na Triglavu, Trebuŕnik v Trstu in na Dunaju), ki jih je z navduŕenjem bralo staro in mlado. Malo pred drugo svetovno vojno je Slovensko planinsko druŕstvo izdalo njegove planinske potopise in spomine v ŕtirih debelih knjigah. Mnogo njegoveĝa pisanja je raztresenega po raznih podlistkih. Poleg potopisov je pisal tudi ljudske povesti, igre in se udejeŕstvoval kot reŕizer. Iz mladih let ga je vezalo tesno prijateljstvo s F. S. Finŕgarjem, ki je Mlakarja leta 1893 vzel s seboj na Triglav. ŕegavi in zanimivi opis tega vzpona je ponatisnjen tudi v knjigi »Iz mojega nahrbtnika«. Tesno prijateljstvo ga je vezalo tudi z ŕupnikom Aljaŕem. ŕe v zadnjem letu svojego ŕivljenja je v dalŕšem spisu pod naslovom »Jakob Aljaŕ, triglavski ŕupnik« toplo spregovoril o njem.

Izbor Mlakarjevih spisov v knjigi »Iz mojega nahrbtnika« obseĝa osemnajŕt potopisov in zgodb. V njih Mlakar pripoveduje o svojem ŕivljenju, o prvem vzponu na Triglav ter ŕe o ŕtevilnih vzponih na domaĝe in tuje gore.

O praznovanju božiča

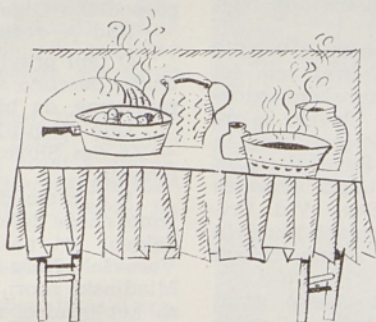
Prastar slovenski božični običaj je **zažiganje drevesnega panja ali čoka**, o katerem so po starem verjeli, da ima veliko obrambno, zdravilno in plodonosno moč. Goriški Slovenci so še okrog leta 1850 dajali na ogenj panj ali čok, ki so ga imenovali »božič«, ter ga zažigali. Okrog ognjišča so posedli gospodar, gospodinja in vsa družina, se grel pri ognju, tolkli orehe in lešnike, prepevali ter božiču ponujali vino iz majolike, kakor da bi bilo živo bitje. Ostaline tega starega božičnega običaja so se ohranile tudi drugod po Slovenskem. Tako mora v Krki pri Stični na sveti večer vso noč goreti v peči panj, debela grčava klada, ki se odbere zato že v jeseni, ko se pripravljajo drva za zimo. V okolici Velikih Lašč na Dolenjskem dajo na božični večer v peč debel panj, ki mu pravijo zglavnik. Če kdo pride ta večer na obisk in noče sesti, pravijo, da bo za zglavnik. Na Kozjaku na Štajerskem pa hodijo v drvarnico na kladu poslušat novice, ki se bodo prihodnje leto uresničile. Ponekod pa je hišna luč, ki mora vso božično noč goreti, nadomestila ogenj božičnega panja, ki ga v Beli krajini in sosednih južnoslovenskih deželah nazivajo badnik ali badnjak.

V zvezi z božičnim panjem moramo omeniti **božično drevo**, ki je na Slovenskem v navadi šele v zadnjem času. Po poročilu Buchenhaina v Carniolii l. 1839, je bilo božično drevo (Cristbaum) takrat na Kranjskem še neznano. Mnogo starejši pa je vsekakor običaj, okraševati hišo za bo-

žič z **zelenjem** in drugim okrašjem. V Beli krajini okrase hišni strop s pisanim papirjem, pozlačenimi orehi in jabolki. Na vzhodnem Štajerskem okrasijo sobo z bršljanom, smrekovimi vejami in pisanim papirjem. V Prekmurju denejo v okna in na vrata hrastovo vejo. Po novejši navadi navežejo na vejo jabolka, fige, pozlačene orehe ter tako okrašene veje pritrldijo na stene in strop. Temu pravijo v Prekmurju in

vzhodnem Štajerskem »betlehem«. Vse to okraševanje je bilo prvotno tudi obrambnega značaja, v Istri na primer okrasijo domove že pred sončnim vzhodom z lovrom in oljčnimi vejicami, da bi jih obvarovali strele.

Božična miza je bila bogata raznih jedi, kar je bilo za začetek leta najboljše poroštvo, da med letom pri hiši ne bo pomanjkanja. Večerja je bila sestavljena večidel iz postnih jedi: kuhanega sadja, krompirja v oblicah, zelenjavnih juh in raznih krapcev in gibanic.

Poglavitna obredna jed je bil **božični kruh**, ki je ostal na mizi vse praznike, največkrat do praznika Treh kraljev. Gorenjci, Dolenjci in Štajerci so spekli ob tej priliki tri božične kruhe: pšeničnega, rženega in ajdovega. Pšeničnega so imenovali poprtnik ali poprtnjak. Okrasili so ga s testenimi okraski ter ga načeli šele na praznik Treh kraljev. V Beli krajini so spekli tri velike hlebce pšeničnega kruha, dva stabila iz mešane ali ržene moke, eden pa iz pšenične. En hlebec so imeli za božič, drugega so načeli na novo leto (imenovali so ga novoletnica), tretji pa je počakal praznika Treh kraljev in so ga imenovali božičnik. Ta je bil lepo okrašen z raznimi iz testa narejenimi liki domačih živali. Okrog tega drobnega živalskega sveta, ki je predstavljal željo po sreči in blagoslovu v novem letu, so spletli kito iz testa. O božičnem kruhu je bilo udomačenih na Slovenskem precej imen: na Primorskem so mu rekli tudi župnik, župnek ali župnjak; ponekod na Dolenjskem in Notranjskem mižnik, pomižjek; v okolici Celja v Mislinjski dolini: bobov ded, kuc-kruh itd.

Razen božičnega kruha je gospodinja dala na praznično mizo (ponekod pa pod njo

ali v kot ob mizi) več vrst žitnega semena in kakšne druge poljske pridelke, razno drobno poljsko orodje in drugo, kar naj bi priklicalo kar največ žegna za prihodnje leto. V Beli krajini je gospodinja na sveti večer pogrnila mizo z belim prtom. Na prt je položila na dva ali vse štiri vogale po en hleb božičnega kruha, pod prt pa je natrosila po nekaj zrn različnih semen, kakor pšenice, turščice, prosa, fižola itd. Verjeli so, da ta semena potem dobe zdravilno moč. V Prekmurju so že zjutraj dali pod mizo košaro z vsakovrstnim semenjem, tikey (bučo), da bi svinje raje jedle, plužno železo, koso in drugo, da bi bila letina plodna.

Na božični večer so se spomnili tudi umrlih. V Soški dolini so gospodinjke zadelale žerjavico s pepelom, ga poravnale z lopatico ter naredile na vrh znamenje križa: »Bog in sveti križ nas varuj in se usmili vseh vernih duš, ki so se ločile iz naše hiše in naše žlahte!« Na mizo so dale poprtnjak in ga obdale z vencem jabolk. Vse to je bilo namenjeno vernim dušam, ki v božični noči ob polnoči obiščejo svojo rojstno hišo. V Mojstrani na Gorenjskem je bil tudi doma ta običaj, enako v Beli krajini, kjer so pred leti devali na mizo še kupo vina za duše v vicah.

(Iz knjige »Narodopisje Slovencev«, Boris Orel: Slovenski ljudski običaji)

NAŠI P SVETU

ZDA

Janko N. Rogelj

John M. Steblaj režiser in igralec

John M. Steblaj je bil rojen 11. septembra 1893 na Igu pri Ljubljani. V Ameriko je prišel leta 1913. Umrl je 6. novembra 1964 po šestmesečni hudi bolezni na svojem domu v Biloxi, Mississippi. Njegovo truplo je bilo na njegovo željo upepeljeno.

S prijateljem Steblajem sva se prvič srečala ob koncu leta 1918 na stopnicah stare Birkove Dvorane v Clevelandu. Takrat sem bil režiser igralske skupine pri Jugoslovanskem republikanskem združenju v Clevelandu. Na stopnicah me je ustavil mlad človek, se mi predstavil in mi povedal, da je prišel iz mesta Barbertona, Ohio, in da bi tudi on rad igral na odru, če bi mu omogočili. Povedal mi je, da je igral že doma na Igu, enkrat vlogo študenta v burki »Pravica se je izkazala«, takoj zatem pa glavno vlogo v igri Sveti Vid. Pripomnil je, da je skušal v Barbertonu organizirati dramski klub. In res se mu je posrečilo, da so enkrat igrali v Srbskem domu, enkrat pa v tamkajšnji višji šoli.

Povabil sem ga, naj pride na našo prireditve, ko bomo igrali Divjega lovca. Prišel je. Srečal je nove prijatelje, s katerimi se je pogovarjal in s katerimi je potem živel več let v Clevelandu.

Po sklepnih prireditvi mi je prijatelj Frank Belaj prigovarjal, naj organiziramo med Slovenci v Clevelandu novo igralsko skupino. To sem tudi storil. Takoj po novem letu 1919 smo izvolili pripravljajni odbor, ki je osnoval dramsko društvo Ivan Cankar.

Na ustanovni seji je bilo 36 moških in žena, fantov in deklet, ki so danes vpisani kot ustanovniki. Ta skupina me je izvolila za režiserja dramskega društva Ivan Cankar; med ustanovniki je bil tudi John M. Steblaj.

Navdušenje je bilo veliko. Takoj smo se odločili za drugo igro, za Jurčičevega Desetega brata. V njej je dobil Steblaj vlogo starega graščaka Piškava. Menda sem imel s temi igralci eno bralno vajo. Takrat sem odpovedal službo urednika pri dnevniku Enakopravnost, ker sem hotel študirati angleščino, ameriško zgodovino in ekonomijo v takratni Dubuque College (kolegij) v državi Iowa. S Steblajem sva se ločila za dve leti.

Po šoli sem se vrnil v Cleveland. Spet sva se srečala kot stara znanca. Društvo Ivan Cankar me je povabilo k sodelovanju. S Steblajem sva obnovila prijateljstvo. Sledil sem njegovemu vedenju in izražanju na odru. Hodil sem na igralne vaje, opazoval njegovo nemirnost, včasih skoraj raztresenost, če je imel za soigralca koga, ki ni mogel nemoteno slediti dvogovoru. To ga je hudo motilo, poznalo se je v stopicanju in čakanju na odru. Spoznal sem, da je nadarjen in bistroumen. V njem sem zaslužil dobrega igralca.

John M. Steblaj je bil že vzljubljen odrske deske. Postajal je vodilna moč, prvak med igralci dramskega društva Ivan Cankar. Iz igralca je postal še — režiser.

Ko sem pred leti bral knjigo Sezam, odpri se!, ki jo je napisal Osip Šest, sem z velikim zanimanjem bral odstavek: »Pravi režiser ima ostro začrtano in jasno obličje; je nekoliko histeričen, nekoliko brutalen, siten, pedanten in natančen, a pošten, iskren in blazno zaljubljen v poklic, ki ga uresničuje v delu... To je lik pravega režiserja!« sem na rob knjige zapisal — Steblaj.

Zanimivo je, kako se je izražal o sebi. V svojih spominih, ki jih je napisal za dvajsetletnico dramskega društva Ivan Cankar, pravi:

»Spomini, ah spomini! Včasih se človek naslaja ob njih, včasih pa bi bilo bolje, da bi jih ne bilo. — Zame so najlepši spomini na delo, ki sem ga opravil na odru. Vsaka predstava, soigralci in soigralke so prinesli kopico zanimivosti, ki sem jih zapisal v album prijateljskih dogodkov svojega življenja. Igralke in igralci, s katerimi sem nastopal, so mi najboljši prijatelji. Še več! Kadar srečam koga izmed njih, se mi zdi, da sem srečal drago sestro in brata. Ljubši in dražji so mi kot marsikdo, saj ljubijo isto kakor jaz — dramo.

Med najbolj hvaležnimi vlogami, ki sem jih imel, so: Ciril v Ganglovem Sinu, dr. Grča v Grči, Smirnov v Čehovem Medvedu,

Herod v Oscar Wildejevi Salomi, Zorè v Kmečki osveti, Lord Babberley v Čarlijevi teti, Prior v drami Bratje sv. Bernarda, Matiček v Matiček se ženi, grof Straženski v Elgi, Bombek v Kuri g. Bombeka in Kantor v Cankarjevi drami Kralj na Betajnovi.

V najlepšem spominu bom ohranil gospe Danilovo, Debevčevno, Petrovčičevo-Kastelic, Oblak-Plemlovo; poleg gospe Josie Močnik, Amalije Plut, Koprivec-Šviglijeve, Grill-Ivanusheve, Simčičeve, štejemo sedaj med najboljše igralko tudi gospodično Josie Milavec in gospodično Olgo Marn, in da ne pozabim gospe Jeraj-Slabe.«

Rad je režiral igre z velikim ansamblom.

O tem pravi: »Seveda zahteva režija z velikim ansamblom mnogo truda, posebno še, če režiser sam igra... Ni čuda, da se človek včasih razvname, da bi se razpočil kot raketa.«

Dne 30. julija 1958 je zapisal v Prosveti med drugim: »Cleveland! — Za nas Slovence v Ameriki je bil in bo središče našega kulturnega gibanja.

V Cleveland sem se naselil 1918 ter sem živel tam vseskozi z izjemo enega leta, torej kar polnih štirideset let. V teh letih sem sodeloval pri naslednjih kulturniških skupinah: Ivan Cankar, Anton Verovšek, Naša zvezda, Adria, Slovan, Zarja, Glasbena matica, Jadran. Mladinski zbori, Soča, Progressivne Slovenke in Slovenska ženska zveza kot igravec, režiser ali pisec ocen pri predstavah. Poleg tega sem sodeloval pri prireditvah domov in pri raznih prireditvah naših podpornih društev.«

Potem navaja na stotine imen naših poznanih in delavnih mož in žena v Clevelandu in okolici, imena, ki res sodijo v zgodovino slovenskih kulturnih delavcev in delavk. Čudovita je zbirka teh Slovencev in Slovenk, ki so nastopali na prizorišču slovenskega življenja v Clevelandu in clevelandskih predmestjih. To bo najboljša zbirka slovenskih imen za naše zgodovinarje, če bodo kdaj pisali zgodovino ameriških Slovencev.

Ni bil samo igravec in režiser, bil je tudi zgodovinopisec, posebno izrazit in dosleden je bil, ko je pisal kolono v listu Enakopravnost z naslovom: Pred petindvajsetimi leti.

Bil je zastopnik lista Enakopravnost in dolga leta je pobiral naročnino. Naenkrat pa je Enakopravnost zaprla vrata, prenehala izhajati ter se spojila s Prosveto v Chichagu. To ga je hudo prizadelo, skoraj potrla. Tega udarca ni nikoli docela prebolel.

Dne 10. septembra 1958 pa je spet objavil dopis v Prosveti. Delni odlomki se glasijo: »Ko sem zadnjič pisal o Clevelandu, o središču slovenskega kulturnega delovanja v Ameriki, sem omenil celo vrsto imen (skoraj štiristo), ki so doprinesli svoj del k temu. Skrbno sem pazil, da ne izpustim koga. Dobil sem celo vrsto pisem, v katerih se mi mnogi zahvaljujejo, da sem se spomnil njih in mnogih, ki jih že ni več med nami.

Ko sem prebiral imena v listu, sem opazil, da sem izpustil ime svojega dolgoletnega prijatelja Janka N. Roglja. Omenil tudi nisem imena Olge Marn, ene najodličnejših naših igralk.«

V soboto 1. marca 1924 je bila otvoritev Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. v Clevelandu. V nedeljo 2. marca je dramsko društvo Ivan Cankar imelo prvo igro v novem domu. Bila je narodna igra Brat Martin v 4 dejanjih, v kateri je Steblaj nastopil v vlogi mlinarja Kremena. Razbohotil se je v tisti vlogi, vse je zaživelo v njegovem srcu, saj je bil dan, na katerega je čakal, da na novem odru pokaže vse, kar je zmogel. Zanj se je pričela nova igralska doba v tem letu, kajti 6. aprila istega leta je gostovala na novem odru bivša članica Narodnega gledališča ga. Avgusta Danilova v igri Elga.

Tako je prišla med nas gospa Danilova iz Ljubljane. Na odru Slovenskega narodnega doma se je pričelo novo življenje. Danilova je takoj odprla šolo, v kateri nas je učila izgovorjave, prave in potrebne fonetike, dihalnih vaj in gibanja. Steblaj je bil njen zvest učenec. Z vso pazljivostjo in z velikim zanimanjem je hodil v šolo, ves srečen in zadovoljen, da bo imel priliko dozorevati v vedi in znanju, ki je potrebno gledališkemu igralcu. Postal je odličen igravec na slovenskih odrih v Ameriki. Bil je pravi umetnik — igravec in režiser.

V času Steblajeve bolezni, 7. aprila 1962, so v Clevelandu razpustili dramsko društvo Ivan Cankar. To ga je hudo prizadelo. Prehitro

Miss SNPJ za leto 1968 Jane Gregorin iz Waukegana Ill. in njene spremljevalke
 Člani društva Bratstvo v Montevideu, na sliki spodaj članice istega društva
 Slika s slavlja zlate poroke Jeana in Jožefe Jelen, ki so jo praznovali 30. junija
 v Porcelettu, Moselle, Francija
 Umrli rojaki: Jože Gorišek in Jože Kogovšek iz Aumetza ter Vinko Ropas iz
 Merlebacha

Resolucija Slovenske narodne podporne jednote

Pred predsedniškimi volitvami v ZDA je Slovenska narodna podporna jednota na polletnem zborovanju glavnega odbora, ki je bilo v dne 26. in 27. septembra v Chicagu, sprejela resolucijo, v kateri jasno in odločno izpoveduje svoj program. Ta je še posebej poudarjal, da se je Jednota že od svoje ustanovitve leta 1904 zavzemala za enakopravnost vseh ameriških prebivalcev. SNPJ je vseskozi proti zapostavljanju narodnostnih manjšin in plemen v javnem življenju, proti kratenju pravic na vseh področjih. Resolucija obsoja rasizem in diskriminacijo, kakor tudi vse tiste kandidate in politične stranke, ki s svojo propagando povzročajo v deželi nemir, sovraštvo in zastraševanje.

V soglasju z znano Jednotino resolucijo v svetovnem miru, ki je bila ponovno sprejeta na pretekli redni konvenciji SNPJ, besedilo glavnega odbora nasprotuje nenapovedani vietnamski vojni z moralnega stališča. Prav tako je resolucija proti tistim predsedniškim kandidatom, ki so še vedno proti prenehanju bombnih napadov na Vietnam.

Dirigentka Zarje prestala težko operacijo

Sredi priprav za koncert je morala naša dirigentka Josie Turkmanova v bolnišnico, kjer so jo operirali na želodcu. Njeno življenje je nekaj dni viselo na nitki, zdaj je najhujše za njo, česar smo seveda vsi zelo veseli. Seveda pa bo trajalo še precej časa, da bo okrevala. Njeno delo pri koncertu Zarje je prevzel naš sposobni dobri sodelavec Edwin Poljšak, na njegovo mesto pianista smo pa dobili drugo moč. Seveda smo pa imeli pri tem veliko problemov in skrbi, saj je naša dirigentka zbolela tri tedne pred koncertom. Imamo pa to srečo, da so naši člani zelo pridni. Sestanemo se in si razdelimo delo, tako da ne pade vse le na nekaj ljudi. Trud pa se nam je povrnil z obrestmi, saj je bil naš koncert 27. oktobra nadvse uspešen. Obiskovalcev je prišlo več, kakor pa je bilo zanje prostora v Recherjevi dvorani in očito je bilo, da so bili vsi zelo zadovoljni. Na koncert naše Zarje se je spet pripeljal poln avtobus Slovencev iz Girarda in okolice, pa iz Chicaga, Detroita in iz Pa. Imeli smo tudi to čast, da smo navzočim predstavili našega novega jugoslovanskega konzula v Clevelandu g. Kacijana.

Na programu smo imeli koncert in opereto v dveh dejanjih Danila Cerarja »Čevljar in vrag«. V opereti so nastopili: Frank Kokal, Ann Safred, Jennie Fatur, Edi Zeller, Frank Mramor, Andrew Turkman in zbor Zarje. Po programu je bila družabna zabava s plesom.

V glavnem smo z vsem zadovoljni, zdaj pa se bomo za nekaj časa kar oddahnili.

Jennie Fatur

Gospo Josie Turkmanovi toplo želimo, da čimprej okreva, Zarjanom pa iskrene čestitke k lepo uspelemu koncertu in zglednemu sodelovanju. Še veliko novih in novih uspehov!

Uredništvo

so to storili. In njega ni bilo na pogrebščini, da bi povedal zadnjo besedo.

Na smrtni postelji, nekaj dni pred smrtjo na njegovem domu, mi je pričel pisati pismo, ki ga ni dokončal in tudi ne podpisal. Njegova žena mi ga je poslala po njegovi smrti.

Zapustil je ženo Pavlino, sina Marjana, snaho in vnuka Johna, Marka in vnukinjo Amy, v Ljubljani sestro dvojčeko Elo Peterlin, v Karlovcu brata Jožeta, na Igu brata Lojzeta in sestro Micko Pire, v Smyrna Beach, Florida, pa Franka Steblaja.

Tako je umrl John M. Steblaj daleč od svoje rodne zemlje in prave slovenske govorice, ki jo je tako ljubil in poudarjal v igrah na slovenskih odrih v Ameriki. Bil je plemenit človek, režiser in igralec, za nas ameriške Slovence, ki smo poznali njegovo dušo, pa res velik umetnik.

KANADA

Prireditve Bratstva in Jedinstva

Dne 2. novembra smo imeli tradicionalno vinsko trgatavo. Sodeloval je prvovrsten orkester s harmonikarjem. Dne 30. novembra bo kanadsko jugoslovanski odbor priredil proslavo ob 25-letnici jugoslovanskega narodnega praznika. Prirejen bo slavnostni banket s programom naše narodne glasbe in plesov. Združenje Bratstvo in Jedinstvo pripravlja več družabnih prireditev. Tako že tradicionalno novoletno prireditev ter 1. februarja predpusno zabavo.

Dne 2. februarja prihodnje leto pa bo imelo združenje svoj letni občni zbor. Ob tej priliki čestitamo jugoslovanskim narodom in še posebej vsem povratnikom in Slovenski izseljenski matici ob 25-letnici narodnega praznika 29. novembra!

Branko Mihić, tajnik združenja Bratstvo in Jedinstvo

ARGENTINA

Prireditve Ljudskega odra

Po daljšem presledku se spet oglašamo in upamo, da bomo s tem ponovno vzpostavili redno in prepotrebno zvezo z Matico, kajti brez nje smo podobni odsekani veji.

Dne 29. septembra smo imeli piknik na »otoku« Tigre, na zemljišču »Recreo Europa«, ki je last slovenske družine. Kljub temu, da je prej ves teden deževalo in celo na predvečer prireditve, se nas je zbralo nad stopenjdeset. Zjutraj je bilo precej mrzlo, ko pa je posijalo sonce, je bilo prav prijetno in smo se res imenitno imeli.

V nedeljo 12. oktobra smo imeli v društvu običajni asado, ki ima vedno lepo udeležbo. Ženski odsek, ki je pravi steber društva, je poleg dela v kuhinji organiziral tudi dobro uspel srečolov. Tamburaški zbor nam je zaigral nekaj lepih melodij, nekatere so bile spremljane s petjem. Maestro R. Kubik pride s soprogo večkrat med nas. To pot nas je prvokrat obiskal tudi prof. Drago Šijanec in se je med nami kar zadovoljno počutil.

Isti večer je naš tamburaški zbor nastopil tudi na prireditvi nekoga poljskega društva. Povabljeni so pa bili tudi v Montevideo, kjer je tamburaški zbor sodeloval na prireditvi tamkajšnjega društva Bratstvo. Materinski dan praznujemo pri nas v oktobru. Dne 20. oktobra smo v našem društvu proslavili ta dan s čajanko.

Jože Drašček

URUGVAJ

Društveni obletnici

V oktobru sta naši izseljenski društvi Hrvatski dom in Bratstvo, vsako posebej slavili 40-letnico ustanovitve. To je bil pomemben dogodek za našo naselbino. Na slavnih je bilo nad 1500 udeležencev. Prireditve Bratstva je bila pravi jugoslovanski ljudski praznik. Enotnost in narodna zavest naše naselbine je na teh slavnih spet bila polno poudarjena.

AVSTRALIJA

Slovensko društvo Sydney

Preteklo leto je bilo eno izmed najbolj pomembnih za naše društvo. Ponovno se je izkazalo, čeprav v majhnem, da je narodna zavest tista sila, ki nas ohranja pri življenju in svobodi. Deset let nam je vzelo, da smo dali društvu trdno slovensko kulturno osnovo in ga približali širšim plastem naših izseljencev v Sydneyu. Z delom smo lahko zadovoljni, ne pa še z uspehi, čeprav smo bili kar veselo začudeni nad številom rojakov, ki so se udeležili našega društvenega tabora v januarju. Tabor smo imeli v proslavo desetletnega obstoja društva in v počastitev stoletnice prvega slovenskega narodnega ta-

bora v Ljutomeru. Upajmo, da bo naš vsakoletni društveni tabor postal ena naših najvidnejših vsakoletnih prireditev in da bo na njej sodelovalo več in več rojakov. Prijetno je, ko človek vidi in ne samo ve, da nas tudi v Sydneyu ni tako malo, ki hočemo ostati Slovenci.

Pomembna za nas je tudi povezava s Slovensko izseljensko matico in sploh z domovino. Ločeni od vsega gotovo ne bi mogli v nedogled vztrajati pri narodnostnem delu, še manj pa rasti in napredovati s svojim narodom v domovini. Naj končno poudarim še obisk 63 društvenih članov v Sloveniji. Naše društvo je le slovensko, ne pozna nobene strankarske politike. Edini cilj je ohraniti in razvijati v srcih tukaj živčih rojakov lepo dediščino našega naroda: našo pesem, našo besedo, naše običaje...

**Jože Čuješ, predsednik
(iz poročila na občnem zboru)**

ŠVICA

Lepo uspela prireditev

Zabavna prireditev s programom, ki smo jo organizirali v Amriswilu dne 19. oktobra, je lepo uspela. Prireditvi smo dali naslov »Po Koroškem po Kranjskem že ajda zori«. Tak je bil tudi napis na odru, okrašen z živopisanimi slovenskimi ornamentami, kar je naredilo še posebej prijeten, domač vtis. Za uvod je isto pesem zapel naš ženski pevski zbor s spremljavo domačega orkestra »Moris 5« iz Maribora, pod vodstvom Rudija Pernata (Ansambel sestavljajo sami naši fantje, zaradi nastopanja v tujini pa so si privzeli tako tuje ime.). Predsednik podružnice je pozdravil navzoče goste, med njimi tudi jugoslovanskega konzula iz Züricha Red. Džiho s soprogo ter predsednika vseh jugoslovanskih klubov na področju züriškega konzulata ing. Ladislava Cerarja.

V vselem domačem vzdušju se je odvijal skoraj dveurni program, ki je obsegal tri šaljive enodejanke Marjana Marinca, nastop ženskega pevskega zbora, ki je zapel nekaj slovenskih narodnih ter pevke Milice Kosove, ki je zapela dve domači pesmi s spremljavo mariborskega ansambla.

Pri izvedbi, kakor tudi v tehničnem pogledu, so bile v programu manjše pomanjkljivosti, toda od nas skromnih amaterjev se ne sme pričakovati prevelikih stvaritev. Kljub temu je vladalo pri občinstvu vsesplošno zadovoljstvo. Dvorano hotela »Schwert«, kjer je bila prireditev, je napolnilo nad 250 naših ljudi, večji del Slovencev. Veselo razpoloženje se je še stopnjevalo po programu, ko so fantje iz Maribora zaigrali za ples domače in moderne. Čeprav so prišli nekateri na prireditev tudi po več kakor 100 km daleč, so mnogi spraševali, kdaj se bomo spet zbrali na podobni prireditvi. Prav gotovo je to lepo zadoščenje za organizatorje in vse nastopajoče. Upamo in želimo, da bomo do prihodnjic uspeli pridobiti širši krog sodelavcev, da bodo naše prireditve še lepše in kvalitetnejše.

Veseli smo bili priznanja, ki nam ga je izrekel naš generalni konzul iz Züricha. Poleg nastopajočih so bili v pomoč pri organizaciji in pripravi za prireditev Janez Istenič, blagajničarka Danica Korun, Nada Fabjan, Štefan Horvat in Stanko Vovk.

dk

V Badenu novi klubski prostori

Oktobra so bili v Badenu v naselju Brizgi, kjer živi največ naših ljudi, slovesno odprti novi društveni prostori Kluba Jugoslovancev. Prostore je klub odstopila tvrdka »Brown Boweri and Cie«. V Badenu trenutno živi blizu 1200 Jugoslovancev, ki so tam zaposleni. Tvrdka Brown Boweri se trenutno pogaja z jugoslovanskim zveznim uradom za zaposlovanje za zaposlitev od 70 do 100 novih delavcev.

Slovesne otvoritve so se udeležili tudi Jugoslovani, ki žive v Zürichu, Arauu in drugih bližnjih mestih ter tudi številni italijanski in španski delavci. Med povabljenimi gosti so bili jugoslovanski generalni konzul Redžep Džiha, predstavniki mestnega sindikata, predstavniki direkcije podjetja Brown Boweri, predsednik Kluba Jugoslovancev iz Züricha inž. Cerar in drugi.

Prostori so bili svečano okrašeni s cvetjem in jugoslovansko ter švicarsko zastavo, veliko je bilo panojev s slikami lepih jugoslovanc-

skih krajev. Pozdravnim govorom je sledil zabavni program, v katerem sta nastopili folklorna in glasbena skupina badenskega kluba in zabavni ansambel. Ob prijetni družabni zabavi je potekalo prvo srečanje naših delavcev v novih prostorih. Očitno je bilo, da so takšnih srečanj zelo veseli.

V klubu bodo nabavili televizor in razne družabne igre. Urediti nameravajo tudi knjižnico in čitalnico. V novih klubskih prostorih bodo prirejali tudi jezikovne tečaje in razne druge seminarje za izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje.

FRANCIJA

Novice iz Aumetza

Preden podrobno spregovorim o delu Slovenskega delavskega društva v letošnjem letu, naj sporočim žalostno vest, da sta nas zapustila dva naša mlada člana: 30-letni Jože Kogovšek in Jože Gorišek, ki je doživel tudi komaj 33 let. Oba sta bila neutrudna člana našega društva ter izvrstna pevca pri našem društvenem pevskem zboru. Kogovšek je bil tenorist, Gorišek pa je pel drugi tenor. Kako smo oba cenili in ju imeli radi, je bilo očitno tudi na njunih pogrebih, saj ju je na zadnji poti spremlila velika množica. Pokojni Gorišek je bil naš društveni blagajnik. Preden je začel bolehati, je bil tudi odličen nogometaš. Uveljavil se je tudi v Jugoslaviji leta 1957, ko je nogometno moštvo iz Aumetza gostovalo v Sloveniji in so nastopili v Kopru, na Bledu, Ljubljani in Domžalah. Oba bomo zelo pogrešali, ne samo kot dobra društvena sodelavca, ampak tudi kot iskrena tovariša.

Naše društvo je imelo letos nekaj uspešnih prireditev. V marcu smo priredili pustno zabavo. Ob zvokih veselih viž smo se zasukali stari in mladi. V juniju smo šli na izlet v Gerardmer, v hribovite Vogeze, kjer je slikovito jezero. Čeprav nam je nagajal dež, nam ni pregnal dobre volje. Zapeli smo, Petkovškov Ernest nas je pa spremljal s harmoniko.

Vsako prvo nedeljo v mesecu se zberemo na društvenem sestanku, za katerega je med članstvom dosti zanimanja. Na zadnjem smo predvsem govorili o pripravah za vinsko trgatavo v soboto dne 9. novembra. Ta prireditev je med našimi ljudmi zelo priljubljena in je vedno dobro obiskana, letos pa bo še bolj, ko bo med nami gostoval zabavni ansambel Mahkovič iz Zagorja.

Jože Peternel

Ni ozdravel

Član našega društva Jadran, 64-letni Vinko Ropas iz Merlebacha, doma iz Braslovč v Savinjski dolini, je upal, da bo v domovini spet našel zdravje. Zdravil se je najprej v toplicah, nato pa v bolnišnici v Celju, kjer pa je njegovo opešano srce po treh tednih za vedno zastalo. Pokopan je bil 26. julija na celjskem pokopališču. Žalostna vest je vse njegove znanke in prijatelje v Merlebachu, posebej še člane društva Jadran, globoko pretresla. Pokojni je bil dober pevec in je rad sodeloval pri pevskih nastopih, posebej pa še takrat, kadar smo se s pesmijo poslavljali od umrlih tovarišev. Mi pa se žal od njega ni smogli posloviti. Zato je bila na željo društva v Merlebachu 22. septembra v njegov spomin maša, katere se je udeležilo mnogo članov z društveno zastavo.

A. Škruba

ITALIJA

»Ti boš Prešernov naslednik...«

Zelo sem bil vesel številke Rodne grude, ki je imela na naslovni strani Prešernov spomenik. Bil sem zraven, ko so ga v Ljubljani odkrili.

Prešeren se je rodil 3. 12. 1800, jaz pa 3. 12. 1888. leta. Ko sem vandral po svetu, mi je pokojna sestra večkrat pisala: »Ti boš Prešernov naslednik v šali, pesmi in pijači!« Nič kolikokrat

sem ji pisal kaj šaljivega in tudi pesmi, pa jih je brala vsem vaščanom. Največ pesmi pa sem namenil Jarčevi Tončki.

Še ko sem hodil v šolo v Perniče, sem imel sošolca, ki si je kot majhen otrok razbil koleno, pa mu ga niso dobro ozdravili. Težko je hodil in jaz sem ga spremljal v šolo in nazaj. Po končani šoli se je šel v Ljubljano učiti šivat in je še mene zvabil sabo. Tam sva se učila šivanja in nemščine in marsikatero veselo uganila. Bila sva pri odkritju Prešernovega spomenika, potem pa sva šla še v gledališče, kjer so igrali igro »Pot okoli sveta v 80 dneh«. Takrat se mi je prvič zbudila želja, da bi tudi sam odšel v svet.

Vajenci smo takrat delali 12 do 14 ur na dan, jesti nam ni manjkalo, celo beli kruh nam je ostajal. Le denarja ni bilo. Naš mojster je bil dober človek, šivali smo za semnje; večkrat sem šel z njim in spoznaval nove kraje in nove ljudi.

Tončke pa nisem mogel pozabiti. Večkrat sem ji pisal v Presko in jo vabil, naj tudi ona pride šivat v Ljubljano. Toda niso je hoteli pustiti in zato sem ji napisal pesem:

Tako se je končalo eno poglavje mojega življenja. Drugič vam napišem še o svojem prvem vandrangu in o tem, kaj sem doživel v širnem svetu.

Andrej Cvajnar, Rim

VPRAŠANJA ? ODGOVORI

Carina za traktor in prikolico

Za novoletne počitnice nameravam priti domov v Prekmurje. Rad bi pripeljal s seboj rabljen traktor, če ni previsoka carina. Prosim vas, če mi sporočite, koliko bi moral plačati in na kakšen način se carina obračunava. Zanima me tudi, koliko bi znašala carina za tritonsko rabljeno prikolico. Morda pa bi ceneje kupil rabljeni traktor doma?

B. V., Götzis, Avstrija

Morali bi nam poslati bolj točen opis traktorja, ki ga nameravate uvoziti, namreč ali bo na diesel ali na bencinski pogon, in pa kakšno moč bo imel. Ker tega niste storili, vam lahko damo le splošno informacijo:

Pri traktorjih tipa diesel z močjo prek 20 KM se zaračunava carina na vsako KM po 380 N din, če pa ima traktor manj kot 20 KM, potem znaša carina za vsako KM 480 N din.

Za traktorje na bencinski pogon je carina nižja, in sicer znaša 355 N din za vsako KM, če ima traktor moč nad 20 KM, in 410 N din za vsako KM, če je moč traktorja manjša od 20 KM.

Za prikolico ni mogoče vnaprej povedati, koliko bi znašala carina. Carinarnica mora napraviti ocenitev, pri čemer vzame za podlago cene na mednarodnem trgu in to za novo prikolico, četudi je uvožena prikolica že rabljena. Od tako določene cene se izračuna potem 50,75 % carinskih dajatev.

Rabljen traktor lahko kupite pri podjetju Emona, obrat Poljedelstvo, Mengeš. Tam imajo na prodaj rabljene traktorje znamke Ferguson po približni ceni 10.000 do 12.000 N din, odvisno do tega, kakšnega boste izbrali.

M. Mehle

NAŠI P OMENKI

Tamara Viviana Blažina iz Buenos Airesa je že kar korajžno dekle. Lepo jo pozdravljamo, staršem pa iskrene čestitke!

Naš Franci se je spremenil

Naš sinko je postal zadnji čas tako čuden, da sva z možem v resnih skrbih. Šest let ima in prihodnje leto bo šel v šolo. Je zelo bister, občutljiv in doma je bil vedno zelo ubogljiv. V zadnjem letu pa se je hudo spremenil. Postal je zamerljiv in uporen, včasih kar zloben. Lani se je naša družina povečala. Franci je dobil sestrico. Dete smo težko čakali in tudi Franci je bil naše ljube male Lenke zelo vesel. Zdaj pa se je do nje hudo spremenil. Enostavno je ne more prenašati. Nekajkrat jo je celo udaril, ko je jokala. Sploh si je več ne upam prepustiti njegovi skrbi. Pri tem ne pomaga niti beseda niti palica. Z možem sva v resnih skrbih: zakaj se je naš sinko tako spremenil in kaj naj ukrepeva, da bi bilo v naši družinici spet tako lepo kakor prej?

Marjeta P. iz Avstrije

Draga naročnica!

Razumemo vašo zaskrbljenost, prepričani pa smo, da se bo v vaši družinici s pravilnim ravnanjem dalo vse lepo urediti. Ali ste kdaj pomislili na to, da so lahko tudi otroci ljubosumni? Vzrok, da se je vaš sinko tako spremenil v zadnjem času, je v tem, ker je ljubosumen na svojo malo sestrico. Ljubosumnost se poloti otroka tedaj, kadar ima občutek, da je zapuščen, ko vidi, da starši posvečajo nekomu drugemu več pozornosti kakor njemu.

Res pri tem ne bosta zalegli ne karajoča beseda in ne palica. Pomagati je treba, da bo svojo ljubosumnost premagal. To boste dosegli tako, če boste predvsem pazili na to, da boste svojo ljubezen enako razdelili med sinka in malo hčerkico. Poleg tega pa sinka uvajajte v skrb za njegovo malo sestrico. Premalo je, če mu samo ukažete, da naj pazi nanjo. Otrok mora čutiti, da je tudi on najmlajšemu članu družine potreben in važen. Poudarjam pa ponovno, da moramo predvsem paziti, da enemu otroku nikoli tudi nehote ne pokažemo, da imamo drugega rajši, pa čeprav je morda drugi še dojenček, ki terja večjo skrb od nas. Prav gotovo se bo v vaši družinici vse lepo uredilo. Lepo pozdravljeni!

Jelka

Kaj bo domačega na mizi?

Praznično kosilo po prekmursko

Meso iz tunke s hrenom
Smetanova juha
Puran z mlinci
Rdeče zelje v kislu
Prekmurska gibanica
Sadje

Smetanova juha

Slan krop odišavimo s kumino in počasi vlivamo vanj med mešanjem skodelico dobre kisle smetane, katero smo prej zgostili z dvema žlicama moke. Juho prevremo ter ponudimo s kruhovimi kockami. Juho še zboljšamo, če kocke povaljamo v jajcu in ocvremo.

Puran z mlinci

Očiščenega, uležanega mladega purana nasolimo in namažemo znotraj in zunaj z maščobo. Damo ga v pekač, ostanek maščobe pa segrejemo in z vročo poškropimo purana, nato prilijemo še nekaj žlic tople vode in pečemo. Vodo med pečenjem pridno dolivamo. Soka mora biti več kakor pri drugem pečenju, ker ga potrebujemo za mlince. Ko je puran skoraj pečen, polijemo z vrelim kropom ali mlekom razlomljene mlince, ter jih pustimo nekaj minut. Nato tekočino odcedimo, mlince pa zložimo okrog purana in vse skupaj do konca spečemo.

Purana nato zrežemo na kose, ki jih zložimo na krožnik ali plitvo skledo, v katero smo že predejali in lepo razvrstili pečene mlince.

Mlinci

IZ 40 dkg moke, 2 jajc in malo vode naredimo bolj trdo testo. Testo razvaljamo na krpe, katere bolj posušimo kot spečemo na čisti štedilnikovi plošči. Po starem so pekli mlince v krušni peči po peki kruha. Biti morajo lepo zarumeneli na obeh straneh.

Rdeče zelje v kislu

5 kg rdečega zelja (lahko tudi mešamo z belim) zrežemo ali narijemo na tanke rezine, solimo ter pustimo prek noči na hladnem, da se zelje razsoli. Posebej zavremo 1 l dobrega vinskega kisa s 25 dkg sladkorja, katerega smo odišavile z nekaj klinčki, lovorovim listom in nekaj zrni popra. V vreli kis postopoma zdevamo zelje. Vre naj še 5 minut, nato zelje s penovko pobereemo, malo ohladimo in napolnimo manjše kozarce. Zelje, ki mora biti v kozarcu tesno zloženo, zalijemo z ostankom prevretega in ohlajenega kisa, tako da je z njim pokrito. Polne kozarce zavežemo s celofanom in hranimo na hladnem.

Prekmurska gibanica

Za gibanico naredimo dve vrsti testa. Krhko testo zgnetemo iz 30 dkg moke, 15 dkg surovega masla, 1 rumenjaka in 2 do 3 žlice smetane. Vlečno testo pa zgnetemo iz 30 dkg moke, 1 jajca, žlice olja in mlečne vode. Za nadev potrebujemo: zmlete orehe, skuto, malo smetane, rozine, zmlet mak, raztopljeno surovo maslo.

Krhko testo razvaljamo v velikosti pekača in ga položimo vanj. Pekač prej pomastimo. Testo potresemo z zmletimi orehi in rozinami ter pokapamo s surovim maslom. Nato razvaljamo in razvlečemo vlečno testo, ki ga razrežemo na več kosov v velikosti pekača. Prvo plast položimo na nadev v pekaču. Nato testo potresemo z zmletim makom in pokapamo s surovim maslom. Čez ta nadev spet damo plast vlečnega testa, katerega pomažemo s skuto, ki smo jo razredčile z nekaj žlicami smetane. Zopet pokrijemo s testom, ki ga potresemo z zmletimi orehi in rozinami. Nadev menjavamo, dokler imamo testo. Na vrhu mora biti testo, katerega polijemo s smetano in obložimo s koščki surovega masla, nato gibanico spečemo.

Pečeno gibanico potresemo s sladkorjem, razrežemo na rezine ter serviramo toplo ali mrzlo.

(Po knjigi: Slovenske narodne jedi)

IZ PISEM NAŠIH BRALCEV

So ptičke priletele, pa zopet odletele

V letošnji sezoni je prišlo veliko turistov na obisk v Jugoslavijo. Posebno iz Amerike je prišlo veliko obiskovalcev, naših izseljencev k svojcem na obisk. Kot ptice selivke radi prihajajo k svojcem v domovino, kjer jim je tekla zibelka. Poleg svojcev pa radi obiščejo tudi svoje prijateljke, bivše Amerikance. Tudi jaz sem imel veliko obiskov, saj je bila med rojaki v Clevelandu zelo znana moja pisarna Steve E. Pirnat, kjer sem vodil potniške in notarske posle. Mnogi so me obiskali tudi zato, da osebno spoznajo avtorja dopisa »Kako sem zidal hišo«, ki je izšel letos 19. februarja v priljubljenem slovenskem dnevniku Prosveti, ki izhaja v Chicagu.

Med prvimi obiskovalci je bila dobro znana Mrs. Jennie Troha iz Barbertona, Ohio, ki je že velikokrat obiskala Jugoslavijo, in objavljala dopise v Prosveti. Prinesla mi je tudi lepo darilo. Dalje me je obiskala Mrs. Angela Bučar iz La Salle, moj sorodnik Joseph Drobnič iz Clevelanda, Ohio, s katerim sva bila v Ameriki zvesta prijateljka skozi 50 let. Zelo sem se razveselil tudi obiska dobro znanega tenorista clevelandske Glasbene matice Mr. Edvarda Kenika z njegovo ljubko soprogo in hčerko ter njegovega tasta, dobro znanega Mr. Franka Viranta, člana direktorija največjega Slovenskega narodnega doma v Ameriki. Srečanje je bilo slučajno, ko so se peljali skozi Velike Poljane proti vasi Bukovec, kjer je bila rojena pokojna soproga Franka Viranta. Na letališču Brnik sem srečal dobro znano Mrs. Cecilijo Šubelj, vedno nasmejana, agilno sodelavko pri organizaciji Progresivnih Slovencev v Ameriki.

Tako sem imel v letošnji sezoni kar precej obiskovalcev iz Amerike. V pristrčnem pogovoru smo obujali spomine iz preteklih let. Vsem se lepo zahvaljujem za obisk ter želim, da bi se še videli v prihodnjih letih.

Steve F. Pirnat, Velike Poljane 42, p. Ortnek

Revijo je mož skrbno hranil, ko sem bila v bolnici

Zelo me veseli, da mi tako vestno in redno pošiljate Rodno grudo. Zadnjih žal nisem čitala, ker sem bila poleti nekaj mesecev v bolnici. Prestala sem težjo operacijo. Zaradi oslabele živce in oči še ne morem dosti čitati. Revije pa mi je vse mož skrbno hranil, da bom imela kaj za čitati, ko bom spet mogla. Pošiljam vam ček za 10 dolarjev za naročnino revije za leto 1968 in 1969.

Stanislava Biro, Toronto, Kanada

Letos smo bili na obisku

Zgodaj spomladi smo bili letos tri mesece na obisku v domovini, že 21. maja pa smo se vrnili nazaj v Kanado. Težko je bilo slovo od rojstnega doma, sorodnikov in prijateljev, pa od prelepe domovine, s katero se ne more kosati nobena tuja dežela. Bili smo na morju in na Bledu, obiskali smo Postojno in Ljubljano, najdelj pa smo bili v rodnem Prekmurju, kjer smo doma blizu Murske Sobote. To je bil že naš drugi obisk. Vsi trije otroci govore naš prekmurški jezik, ki ga uporabljamo doma. Pošiljamo 10 dolarjev za Rodno grudo in 1 dolar za tiskovni sklad. Želimo vam mnogo uspehov in napredka naši lepi domovini, na katero mislimo s ponosom.

Gizela in Alek Fujs z otroki:

Vesno, Zoro in Zdenko Brandon, Kanada

Dva nova naročnika

Z veseljem in velikim zanimanjem redno prebiram vašo Rodno grudo, ki se nam je tako priljubila. Posebno všeč mi je ena zadnjih izdaj, kjer veliko pišete o letošnjem obisku ameriških Slovencev in seveda o vaših krasnih krajih, ki so jih letos v velikem številu obiskali tudi naši otroci in se na tleh lepe Slovenije seznanili z našimi sorodniki. Ko preberem Rodno grudo, jo dam še svojim prijateljem, da jo preberejo in spoznajo lepoto naših slovenskih krajev. Upam, da nam bo Rodna gruda tudi v bodoče prinesla na svojih straneh še veliko slik naših lepih domačih krajev. Prilagam ček za naročnino zame

za vnaprej in za dva nova naročnika. Naročam se tudi na koledar za leto 1969. Hvala vam, da nam prinašate to veselje!

Tilie Kuhar, Waukegan Ill.

Mnogo uspehov in novega naročnika

Pošiljam vam naročnino za leto 1968 in 1969. Upam, da mi boste še nadalje pošiljali revijo tako točno, ker jo vsi zelo radi beremo. Pošiljam vam naročnino in naslov mojega prijatelja — vašega novega naročnika in vam želim mnogo naročnikov in uspehov pri urejanju.

Stane Pajnič, Etobicoke, Kanada

Zares ste pridni

Zares ste pridni, da nam pošiljate revijo tako redno, čeprav smo nekateri v zamudi s plačilom naročnine. Nismo na to pozabili, pri nas pa je bila tega kriva bolezen mojega moža in tudi prezaposlenost. Lepe Rodne grude pa ne moremo pogrešati, saj se mi zdi, da bi s tem pozabili na košček naše ljubljene domovine. Zares nas vsak dan misli neso daleč čez ocean na lepa domača tla. Pred tremi leti sem bila na obisku s sinkom, ki ima šele 5 let, a vendar ni pozabil, kako lepo je bilo v starem kraju. Lepe pozdrave od

Vincenta in Ane Mlakar, Montreal Quebec, Kanada

Z revijo sem zadovoljen

Z revijo sem zadovoljen in če bi mi čas dopuščal, bi kdaj pa kdaj napisal kakšen članek. Toda zdaj sem preobremenjen z delom in študijem poslovne administracije. Z željo, da bi naša vez ostala trdna in trajna, vas pristrčno pozdravljam.

Jakob Chuk, Perth, Avstralija

Najbolj pogrešam pevsko društvo

Z veseljem prebiram v vaši reviji besede od doma, saj tujina ne nudi vsega in človeku je nekam lažje, ko prebira domače besede. Jaz spadam k mladi generaciji našega izseljenstva, tujino »uživam«
že šesto leto v svojem samotnem življenju. Minili so prijetni večeri v domačem okolju, posebno pevsko društvo zelo pogrešam.

Štefan Žižek, Frankfurt, Nemčija

Najlepša vam hvala!

V Franciji živim že osem let, a še vedno mislim dan za dnem na svoj rodni kraj, predrago Slovenijo. Iz srca se zahvaljujem uredništvu Rodne grude, že to ime tako toplo zveni in ti govori o domači zemlji, dragi rodni grudi, da ta list prihaja med nas po svetu. Ko sem začela prebirati Rodno grudo, skoraj nisem verjela, da sem tako daleč od doma in vendar vem, kaj se dogaja doma v Sloveniji. Posebej sem hvaležna gospodu Jakiču, ki živi tu nedaleč od mene, kajti prav on me je seznanil z Rodno grudo, ko mi jo je začel posojati. Srčno vas pozdravljam in prosim, da mi odslej pošiljate drago Rodno grudo vsak mesec na moj naslov. Naročam tudi Slovenski izseljenski koledar za leto 1969.

Hermína iz Francije

Oba s sinom rada bereva Rodno grudo

Ze devet let sem naročnik Rodne grude. Oba s sinom jo rada bereva. Mene zdaj vid zapušča. Starost prihaja. V januarju bom izpolnil že 76 let. Pri društvu št. 59 SNPJ sem tajnik že 43 let, član pa 55 let. Priporočam, da bi v bodoče na prvi strani Rodne grude vpisali datum, do kdaj ima vsak plačano naročnino. Iskrene pozdrave vsem pri matici in Rodni grudi.

John Zugich, De Pue, Illinois

Cestitamo k rojstnemu dnevu. Se na mnoga leta!

Uredništvo

OT BE ROCI RITE

Oton Župančič:

POVABILO

STARI PRIJATELJI, PRAVO POŠTENJE –
PRIDITE, PRIDITE K NAM NA PROŠČENJE!
KOLIKOKRAT SMO SE PRI VAS ŽE GOSTILI,
ENKRAT BI RADI LJUBAV VAM VRNILI.
VSE JE PRIPRAVLJENO: SKLEDA PRI SKLEDI,
NOŽI IN VILICE, KUPICE V REDI;
VI PRINESITE S SEBOJ LE PRIGRIZKA,
MALO PRIGRIZKA IN MALO OBLIZKA,
PA BOMO JELI IN PILI IN PELI,
STARI PRIJATELJI, SKUPAJ VESELI!
STARI PRIJATELJI, PRAVO POŠTENJE –
PRIDITE, PRIDITE K NAM NA PROŠČENJE!

UGANKA

SMEŠEN, DEBELUŠEN MOŽ
PTIČEK NE MARA NITI ROŽ,
KO POSIJE SONCE VROČE,
KAR DO SMRTI SE RAZJOČE.

(sneženi mož)

Niko Grafenauer:

USPAVANKA

TRILILI, TRALALA,
PEDENJPED JE SAM DOMA.
V PEDENJPOSTELJI MIŽI,
RJUHO VLEČE NA OČI.

TRALALA, TRILILI,
ZDAJ ŠE PEDENJPEDA NI.
ŠEL JE ZA DEVET GORA,
PRAV NIKOGAR NI DOMA.

Branko Žužek:

KAJ IMAMO RADI

SONCE, KI NAS PREBUDI
IN OŽARJA NAŠE DNI.

OGENJ, KI NAM IZBO GREJE,
KO JE ZUNAJ ŠE HLADNEJE.

LUČ, KI NAM NAD MIZO SVETI,
KADAR DAN PRIČNE TEMNETI.

KRUH, KO PRIDE IZ PEČI
IN SLADKO NAM ZADIŠI.

POSTELJO, KI V NJEJ ZVEČER
SPANEC NAM PRINESE MIR.

Stana Vinšek:

ČE...

ČE NAŠ ZVONČEK NE ZVONI,
ČE NAŠ PTIČEK NIČ NE POJE,
ČE ŽREBIČEK NIČ NE SKAČE,
ČE FANTIČEK STRGA HLAČE,
ČE DEKLIČ SE NE SMEJI –
TAKRAT NEKAJ V REDU NII

Jana Milčinski:

VESELA PESEM

Bil je pust in neprijazen zimski dan. Matičku je bilo dolg čas. Odprl je okno, da bi poklical prijatelje, toda nikjer nikogar. Namesto prijateljev je priklical burjo, ki je žvižgala okrog vogalov. Z vso silo se je zapodila proti odprtemu oknu. Matiček je ni čakal. Pred nosom ji je zaprl okno. Burja

pa ni odnehala. Z ledenimi prsti je trkala po šipi in piskala:

»Fiu! Fiii! Odprii!«

»Saj nisem neumen,« je rekel Matiček. »Premrzla si, da bi te spustil v sobo.«

»Pa vseeno odpri,« je moledovala burja. »Zapiskala ti bom in zagodla, da bo vse plesalo okrog tebe.«

»Hvala,« je rekel Matiček. »Ni mi za tvoje piskanje. Če hočem, si lahko sam zapiskam na svojo piščalko in stavim, da bo moja pesem bolj vesela od tvoje.«

»Stavim, da ne bo!« je zapiskala burja.

Napela je svoj mrzli meh. Ledena sapa je zavela po ulici. Potem se je vrnila k Matičku in ga vprašala:

»Kako ti je všeč moja ledena pesem?«

Matiček ji ni odgovoril. S police je vzel svojo piščalko in zapiskal veselo pesem. Na ulico so pritekli otroci in si ob pločniku zgladili drsalnico. Veselo so se drsali sem in tja.

Burji to ni bilo všeč. Še glasneje je zapiskala. Zagnala se je v oblake, jih podila in vrtnčila toliko časa, da je nastal pravi snežni metež. Sneg je na debelo prekril ulice in hiše, travnike in gozdove.

Burja je spet potrkala na Matičkovo okno in vprašala:

»Si slišal, kako lepa je moja ledena pesem?«

»Moja vesela pesem je lepša!« je rekel Matiček, vzel piščalko in znova zapiskal. Otroci so ga slišali. Tekli so po sanke in se napotili na klanec za hišo.

Matičkovo pesem so slišali celo oblaki. Njeni zvoki so jih zazibali in odnesli daleč, daleč. Prikazalo se je jasno nebo in na nebu so se prižgale svetle zvezde.

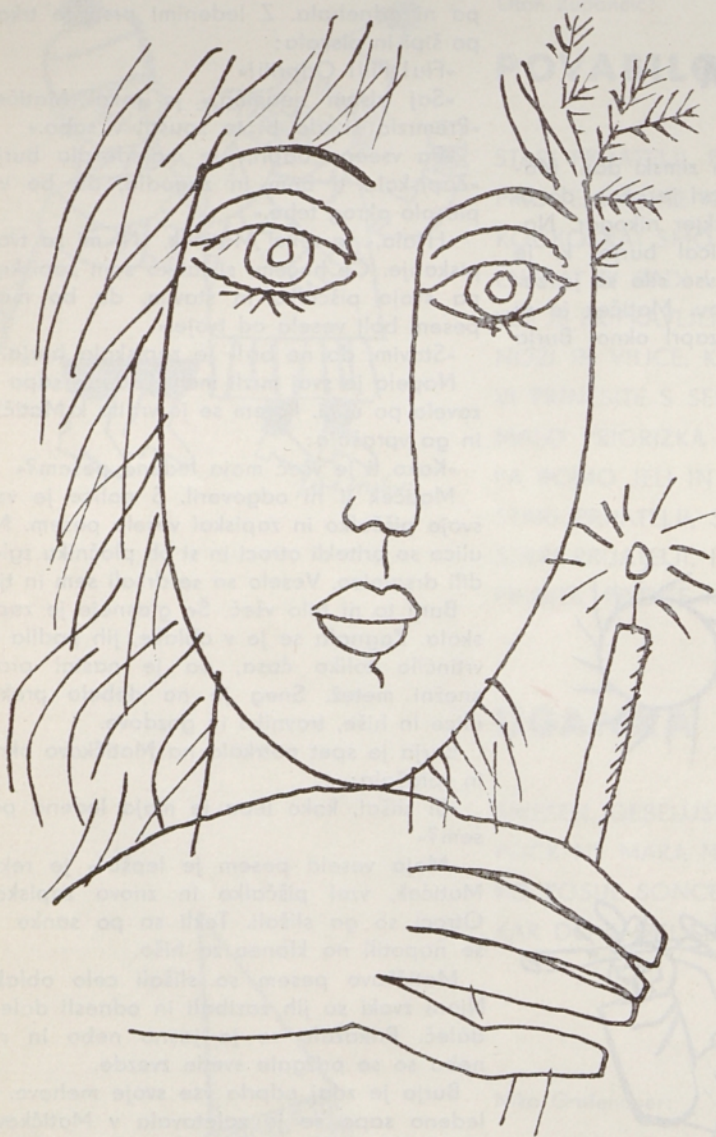
Burja je zdaj odprla vse svoje mehove. Z ledeno sapo se je zaletavala v Matičkovo okno. Kmalu so na njem vzcvetele bele ledene rože.

Matičku so bile te rože všeč. Ob njih se je spomnil pisanih rož, ki so cvetele poleti. Vzel je piščalko in zapiskal svojo najbolj veselo pesem. Ledene rože na njegovem oknu so se pobarvale od sija neonskih luči, ki so se prižgale na cesti. Postale so rdeče in modre in zelene in rumene. Bile so prav take kot tiste, ki jih je mama poletni v lončkih postavila na okno.

»Poglej, burja,« je zaklical Matiček. »Izgubila si stavo! Moja pesem je lepša od tvoje.«

Burja se je od jeze prekopicnila v zraku in odpiskala kdo ve kam.

ERVIN FRITZ

Iz pesmi za Marijo

PESEM I.

Najdeva se v tej mali izbi na večer.
Ti prihitiš od knjig za tvoj izpit,
jaz od sestanka, iz kavarne, ali od koder že.
In skuhaš kavo in med Lenini
in malimi brošurami na mizi napraviš red
in daš na mizo jabolka.

In slečeš krilo.

Ta najina ljubezen je preprosta. Lepa.
Z nama prihaja na večer, ker se imava radu,
ker je ne sanjava,
ampak med tisoč dnevnimi opravki
od nje živiva.
To je vrč čiste radosti
z okusom tvojih ust,
z milino tvojih rok,
z zamolklo težo mojega telesa.

Tvoje prsi sta dve krotki ptici,
ki se ne umakneta, ker si vsa moja.
In tvoja usta dajejo pogum za jutri,
za delo in poštenost,
ker so pogumna in poštena.

Ti najini večeri niso beg,
del dneva so: kot jabolka na mizi,
kakor kruh, kot Lenin,
kot dela, ki so čista pred ljudmi.

PESEM II.

Nikoli te ne bom nehal ljubiti:
ti ne ponujaš svojih ust za rubin
ali za vlogo spogledljivke pri gledališču.
Tvoja strast ne splahni z zapravljenimi
tisočaki,
ampak ohrani jedre prsi in močna stegna
in še tako utrujenih poljubov ne omadežuje
gnus.

Tvoja ljubezen je preprosta in srce bogato.

Če sem s teboj razprt, se mi srce na pol
prekolje,
v duši je praznina in misel mi ostane brez
poleta,
oko se mi zmegli in glej,
pogum, ki je potreben za življenje, me zapusti,
svet pade v zmedo in ni razumen, kot se zdi.

Nikoli te ne bom nehal ljubiti,
ljubil te bom za vse življenje.
Najina radoživost je most od srca do sveta,
z vsemi vezmi sva zamotana v svetli klobčič
življenja.

Ljubil te bom,
ker so stvari, ki so v življenju več od ljubezni,
a jih zmore le tisti, kdor ljubi dekle, kot si ti.

Pesmi, ki jih objavljamo, sta iz pesniške zbirke »Hvalnica življenja«, knjižnega prvenca mladega slovenskega pesnika Ervina Fritza. Med mlajšimi slovenskimi pesniki je prav Ervin Fritz razveseljiv obet, saj so njegove pesmi polne radoživega optimizma, preproste, po obliki vendar sodobne, odkrite in polne resničnih podob naše vsakdanjosti.

GOSPOD STOTNIK

Dokaj časa je že, da so zadobile moje sanje in pač sanje vsakega človeka čisto novo, prav posebno lice. Nič več niso puste blodnje, bežne megle, ki se brez smisla in vzroka prelivajo druga v drugo ter se nazadnje razpuhte v nič. Niso več tiste sanje, ki jih človek zjutraj strmeč ugleda z zaspanimi očmi ter na pol smehljaje, na pol jezen zamahne z roko: »Vrag vas vzemi, od koder vas je dal!« — in ki nato grozno smešno odkobalijo v brezno, kakor se ob rani zarji škratje poskrijejo v gozd. Sanje, ki jih sanjam zdaj jaz in ki jih sanjaš ti, so senca prave resnice; pač so oblike strahotno povečane, nadvse čudno pokvečene in skrivenčene, toda resnica le ostane, spoznaš jo koj in srce ti je žalostno.

Hladno jesensko jutro je bilo, megle so se vlačile po dolini in se plazile ob strmih rebrih gora, na vrhovih se je v žarkih zgodnje zarje belil prvi sneg, ki je bil zapadel ponoči. Nebo je bilo jasno; še se je spominjalo na polnočni sneg in na mrzle jutranje zvezde, ali že je čakalo sonca.

Gledal sem skozi okno; to okno še nikoli ni bilo umito, zato sem gledal kakor skozi pajčolan, razločil pa sem natanko vse, kar se je godilo pred menoj; tudi glasovi so bili v čistem jutranjem zraku tako jasni, da sem slišal in razumel vsako besedo. Dvorišče je bilo za ped na visoko posuto s črnikastim prahom, ki se je bil čez noč spremenil v mastno blato; s prav takim prahom so bile pokrite tudi nizke strehe barak in uvelo listje oreha, ki je stal samoten sredi dvorišča; pod tem orehom je držal vojak na uzdi osedlanega konja, ki je pohrskaval in vztrepetaval od hlada in nemira.

V dolgi, ravni vrsti je stala kompanija, napravljena, da se še tisto uro napoti na bojišče. Stali so tam kakor iz kamna, nobeno oko ni trenilo; sloka telesa so bila narahlo upognjena pod bremenom težkih nahrbtnikov. Nikoli poprej nisem videl na enem samem tesnem kraju toliko mlade lepote. Vsi obrazi so bili še zelo mladostni, skoraj otroški in vsi so bili sveži, kakor v rosi in zarji umiti; tudi v očeh je bila svetla rosa, gledale so kakor iz daljnih krajev, iz lepih sanj; vse pa so bile nepremično uprte v gospoda stotnika, ki je s počasnim, malobrižnim korakom stopal pred nemo vrsto gor in dol.

Stotnik je bil sila visokega života, za glavo je bil višji od kompanije; ogrnjen je bil v ohlapen, črn plašč, izpod tega je gledalo dvoje zelo dolgih in tenkih nog; v roki, ki je bila še v rokavici koščena in krempljasta, je držal palico, na katero se je gredoč opiral. V obraz mu nisem videl, ker je bil ves čas obrnjen proti vrsti. Korak za njim je stopal mlad praporščak, ki se je časih plaho ozrl, kakor se morda ozre človek, ki bi rad pobegnul, pa občuti, da je priklenjen brez usmiljenja.

Še enkrat je gospod stotnik začel od kraja svoje ogledovanje. Postal je pred prvo številko v vrsti, pred visokim, vitkim fantom, ki je strmel vanj s črnimi, zamolklimi očmi. Stotnik je stopil tik predenj.

»Kako ti je ime?«

Fant mu je povedal svoje ime in tedaj mi je presunilo dušo: saj te poznam, ti lepi, mladi fant! Ti zamišljeni, s polnim srcem v veliko prihodnost strmeči! Mož med tovariši, poslušen otrok med modrimi starci! Živa veja na drevesu; če bi jo odžagali, bi bilo ranjeno drevo samo!

Stotnik je vprašal dalje:

»Ali imaš očeta doma?«

»Nimam ga več.«

»Pa koliko bratov in sestra?«

»Nimam jih!«

»Ali ti vsaj mati še živi?«

»Mater še imam!«

In luč se je vžgala v zamolklih očeh.

Tedaj je stotnik vzdignil palico, dotaknil se je z okovanim koncem fantovih prsi in pomignil praporščaku, ki je stal za njim. Ta je potegnul iz rokava zapisnik ter je s tresočo roko zapisal fantovo ime. In fant je prebledel.

Stotnik je šel mimo njega in se ni ozrl nanj; stopil je do tretjega in si ga ogledal natanko. Ta je bil pač vesel, glasen in zgovoren mladič, slovit pevec in ljubljeneček deklet. Imel je zdrav, okrogel obraz, ob drobnih ušesih se je vilo par svetlo pšeničnih kodrov, sinje oči so naglas prepevale, temno rdeče ustnice so krožile v prijetnem smehljaju.

»Ali imaš nevesto doma?« je vprašal gospod stotnik.

»Imam jo, gospod stotnik!«

Še glasneje so prepevale sinje oči, v svetlo daljavo je segla pesem.

Stotnik je vzdignil palico, praporščak je pisal. In pesem je ugasnila v sinjih očeh.

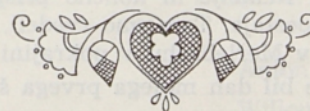
Tako je stopal gospod stotnik počasi dalje ob dolgi vrsti; pregledoval je, izpraševal in izbiral. Časih je izpustil po dva in tri, nekaterega niti pogledal ni, časih pa jih je zaznamoval kar pet in šest zapovrstjo. In zdelo se je, da nalašč in preudarno izbira najmočnejše in najlepše.

Prišel je do kraja, poslednjikrat je vzdignil palico, nato se se je okrenil. Takrat sem videl njegov obraz in srce mi je utihnilo. Ta obraz je bil brez kože in mesa, namesto oči je bilo izkopanih v lobanjo dvoje globokih jam, ostri zobje so se režali nad golo, silno čeljustjo. Stotniku je bilo ime Smrt.

»Naprej... marš!«

Kompanija se je sunkoma zaokrenila ter se napotila s čvrstimi koraki v meglo nizdol. Pred njo je jezdil gospod stotnik; visoko iznad megle se je dvigal njegov črni plašč.

(To črtico je Ivan Cankar napisal v zadnjih letih svojega življenja. Pobudo zanjo je dobil v Judenburgu, kjer je moral nositi vojaško suknjo konec leta 1915.)

IZ NAJINEGA ŽIVLJENJA

Bilo je nekega jutra v majniških ali junijskih dneh leta 1915, ko me je sestra zgodaj zjutraj poklicala, naj vstanem, ker so mati hudo bolni. Šel sem k materi, ki me je prosila, naj grem po duhovnika. Okleval sem, saj mi je bilo komaj devet let in pol, do župnišča pa je bilo daleč. Nad dve uri hoje je bilo od sv. Kolomana v Lokavcu pa tja do Loke pri Zidanem mostu. Toda to je bila materina želja in sem jo izpolnil.

Štirinajst dni pozneje je mati umrla in nas zapustila tri ne-dorasle otroke, oče pa je bil takrat v vojski.

Pozneje sem se večkrat spominjal materinih besed, ko je težko bolna ležala in so jo sosede obiskovale. Večkrat je rekla: »Otroci se mi smilijo, ko bodo dobili mačeho.«

»Mama, kaj pa je to mačeha?« sem jo vprašal in mati mi je odgovorila: »Boš že videl in spoznal.«

To se je res zgodilo.

Imel sem dve leti mlajšega brata in štiri leta starejšo sestro. Ostali smo sami, pod varstvom skrbnika sosedu. Velikokrat smo bili lačni, saj je bila zemlja slabo obdelana, skrbnik je pač najprej mislil na svoja polja.

V jeseni l. 1918 je bil oče odpuščen iz vojske. Sprva smo kar živeli. Otroci smo rasli. Sestra je gospodinjala. Na spomlad pa se je oče oženil. Dobili smo mačeho. Napoved pokojne matere se je uresničila. Za nas otroke iz prvega zakona je bilo potem vse slabše. Z bratom nisva imela niti obleke za v cerkev. Izmed vseh fantov sva bila najslabše oblečena, da naju je bilo sram, čeprav sva bila še otroka. Zato sva z bratom sklenila, da greva od doma. Težko je bilo, ker sva bila še mladoletna, toda sosed nama je pomagal, da sva šla služiti na kmetijo v sosedno občino.

Pri Videnšku je bilo majhno posestvo, zato tudi dela ni bilo veliko in sem hodil še gozd čistiti pri Laškem, da sem malo prislužil. Delo je bilo zame ugodno zato, ker niso zahtevali delavske knjižice. Zaposlil sem se tudi pri gradnji ozkotirne proge do rudnika v Laškem. Naredil sem pa samo 17 šihfov, ko so me odpustili, ker je inženir zvedel, da delam brez očetovega dovoljenja. Videnškova sta bila postarna in brez otrok. Delal sem jima zastoj, obljubila pa sta mi, da mi prepiseta posestvo, ko pridem od vojakov. To pa seveda ni bilo vseč Videnškovim sorodnikom. Jaz pa sem si mislil, do takrat je še daleč.

Leta 1927 sem šel k vojakom v Beograd in tam služil osemnajst mesecev. Tam mi je nekdo povedal, da naše spet sprejemajo na delo v Franciji. Odločil sem se, da se jim pridružim, ko odslužim vojsko.

Ko sem nato doma očetu povedal, da sem se odločil, da grem v Francijo, je potožil, da se ne bova več videla. Odgovoril sem mu, da grem le za nekaj let, da si nekaj prihranim, pa tudi na dopust bom prišel. Oče me je molče spremljal do cerkve sv. Kolomana, ki je kakšnih sto metrov oddaljena od naše domačije. Na pokopališču za to prijazo cerkvi je pokopana moja mati.

V aprilu 1929 sem odpotoval. V skupini nas je bilo štirinajst, med njimi pet Slovencev, česar sem bil posebej vesel. Potovali smo preko Avstrije, Nemčije in končno prispeli v Francijo. V Tulu je bila zbirna postaja. Tam smo zvedeli, da so nas dodelili na delo v rudnikih v Merlebachu v pokrajini Moselle.

29. april 1929 je bil dan mojega prvega šihta v francoskem rudniku.

Težko je, ko pride človek v tuj kraj. Ne znaš jezika, pa še zaradi denarja si v težavah. S prijateljem sva k sreči dobila stanovanje in hrano pri slovenski družini. Delo v rudniku je bilo težko, naporno. Zraven pa še vse polno prahu, ki je težko legal na pljuča. Počasi pa smo se navadili in domov sem pisal, da se ne kesam, ker sem šel na delo v Francijo. Novi delavci so še prihajali. Med njimi je bilo precej Slovencev in Hrvatov.

Po enem letu smo si lahko izbrali druga dela, po želji tudi druge jaške, nekateri so se odločili, da bodo kopali premog na akord, da bi bolje zaslužili. Od doma pa so prihajala k nam žalostna pisma. Domači so nam sporočali, da je v Jugoslaviji vse več brezposelnih.

Naša naselbina v Merlebachu je bila že kar velika. Prav tako tudi v Freymingu, Stiring Wendlu, L'Hopitalu in Creutzwaldu, kjer so rudniki premoga. Začeli smo govoriti, da bi šli na dopust v Jugoslavijo. Tudi rojaki iz Aumetza, Ticquegnieuxa in Tionwilla, kjer so železni rudniki, so imeli enake želje. Izseljenski duhovnik Anton Hafner se je zavzel za organizacijo skupinskega obiska s posebnim vlakom. Prijavilo se je blizu 400 rojakov, ki so se sredi poletja 1930 pripeljali iz pokrajine Moselle-Metz na obisk v Slovenijo. Takrat pri rudnikih ni bilo tako z dopusti, kakor zdaj, zato so prišli le za štirinajst dni.

Kmalu je izbruhnila gospodarska kriza, ki je zajela skoraj ves svet. Podjetja so začela odpuščati delavce. S strahom smo čakali vsakega prvega v mesecu, ko so na pisarniških vratih viseli dolgi sezname delavcev, ki so bili odpuščeni. Pri redukcijah so kapitalistični delodajalci najprej odpuščali slabotne delavce, francoske organizacije so posredovale, da domačinov ne smejo odpuščati, tako so bili potem na vrsti za odpust le inozemci. Rudniška uprava je sporočila inozemskim delavcem, če kateri želi nazaj domov, da mu plača na osebo po 250 frankov in poskrbi za brezplačno vožnjo in brezplačni prevoz pohoštva. Nekateri so šli, a so bili razočarani. Brezplačno vožnjo so imeli samo do meje, naprej pa so morali plačati sami, enako so morali plačati tudi carino za stvari, ki so jih pripeljali s seboj. Tako so mnogi, ki so bili odpuščeni, raje ostali v Franciji in se zaposlili pri gradnji trdnjavskega pasu — Maginotove linije. Jaz k sreči nisem izgubil službe pri rudniku.

Delali smo samo osemnajst šihfov na mesec, praznovali vsak ponedeljek, včasih tudi v soboto. Ljudje pa so se nekako znašli. Hodili so h kmetom pomagat pri poljskih delih, obdelovali so vrtničke in redili domače živali. Brezposelni so prejeli podporo.

Leta 1936, ko so zmagali socialisti pod vodstvom Leona Bluma, se je življenje za delavce zboljšalo. Takrat smo prvokrat v zgodovini dobili 12-dnevni plačan dopust. Uvedli so 40-urni delavnik, povišali plače, nadurno delo pa je bilo plačano posebej. Rudniki so delali s polno paro in kmalu je spet začelo primanjkovati delavcev. Spet se je začelo povpraševanje po Slovincih, ki so kot delavci zelo cenjeni.

Svoj prvi rudarski dopust v letu 1936 sem izkoristil, da sem ob Božiču obiskal domače v Sloveniji. Imel sem pa še en namen, da si doma izberem dekle, ki bo postala moja življenjska družica.

Po dolgih letih sva si krepko segla v roke z očetom. Vsi smo bili veseli in veliko smo si imeli povedati.

Že naslednji dan pa sem šel v Šmiklavž v vas Lažiše k Funkljevim, kjer je bila doma zala Karlina. Prijazno so me sprejeli in bili veseli daril, s Karlino pa sva si vpricho domačih toplo segla v roke. Ko sem odhajal, me je spremljala lep kos poti. Drug za drugim sva stopala po ozki snežni gazi in se pomenkovala o tem, kar nama je ležalo na srcu — o nama in najinem bodočem skupnem življenju.

Obljubil sem, da prihodnje leto spet pridem in takrat bova postala mož in žena in z menoj bo odšla v novi svet — v Francijo.

»Ko ptičica v daljavo gre — v kljunčku nese pisemce...« Potovala so pisemca sem in tja — topla ljubezen dveh mladih src je zvenela iz njih...

Z veseljem sem medtem pripravljaval domek zase in svojo družico, ki je imela komaj 18 let. Prebelil sem stanovanje, kupil pohištvo. V soboto 21. avgusta 1937 pa sem se pridružil veliki skupini rojakov, ki je šla na obisk v Jugoslavijo. Veseli smo bili — jaz pa še dvakrat bolj, saj me ni čakala le domovina — temveč tudi moja mlada bodoča žena.

Domovina nam je priredila lep sprejem. Jugoslovanske zastave so plapolale. Na Jesenicah nam je v pozdrav zaigrala godba in pevci so nam zapeli. Moje misli pa so hitele naprej — tja, kjer me je čakalo moje dekle.

Sklenili smo, da bomo naredili veliko svatovščino in povabili vse ožje sorodnike in prijatelje. Mati in oče sta dejala: »Samo eno hčerko imava, naj bo veselo in prijetno, ko se možič.« Sod vina je bil pripravljen za gostijo, moka za kruh, pa za potico in kolače, svinjina je bila tudi domača — vse drugo smo pa kupili.

Muzikanta sta igrala, sosed pa je streljal z možnarjem. To je bila svatba, kakršna je bila v teh krajih včasih v navadi.

Ne pomnim več, kateri od naju je drugega prvi ogovoril, ko smo prišli iz cerkve: jaz Karlino, ali ona mene. Kajti pregovor pravi, da mora tisti zakonec, ki drugega po poroki prvi nagovori, pozneje v zakonu, kadar se kdaj sporečeta, prvi začeti govoriti.

V nedeljo 12. septembra 1937, ko sva se s Karlino poslavljalala od domačih, je bilo oblačno. Vlak je prisopihal iz Laškega, hitro smo si segli v roke in že smo se peljali proti Ljubljani... Tu se je zbirala skupina za povratek v Francijo. Godba je igrala v slovo. Objemi, solze, stiski rok in že je vlak drvel proti Gorrenjski in nato dalje čez mejo proti Franciji.

Na postaji v Merlebachu nas je znanec pričakal z avtomobilom. Moja mlada žena je bila srečna, saj se je prvič peljala z avtom. In potem so ji spet od sreče sijale oči, ko je stopila v najin novi lep urejen domek. »Je vse to naše?« je nekam začudeno vprašala. Srečen sem bil.

Za oba se je začelo novo življenje, posebej pa še za mojo Karlino. Takoj je poprijela za delo. Z veseljem se je lotila kuhe in bila prav spretna, saj se je izučila v toplicah v Laškem. Prvikrat v zakonu mi je žena povila v svitek delovno obleko, ko sem odhajal na šiht. Objel sem jo in poljubil za slovo. Po nekaj dnevih, ko sem prejel zaslužek, sem dal denar na mizo pred ženo in rekel: »Tukaj imaš ves denar, zdaj pa gospodari z njim, da bo prav.«

Bila je začudena in obenem ponosna, da ji toliko zaupam. Izkazalo se je, da sem ji lahko, saj je dobra in varčna gospodinja. Šel sem na vrt, ki je bil ves zarasel, ker ga že več let ni nihče obdeloval. Prekopal sem ga in na spomlad sva z ženo zasejala gredice. Življenje je teklo...

Nekega zimskega večera, ko sem se vrnil s popoldanskega šihta, mi je Karlina potožila, da se slabo počuti kot še nikoli. Sosea Bregarica mi je svetovala, naj stopim po zdravnika. Zdravnik je prišel in je ženo dobro preiskal, nato pa se je nasmehnil in naju navihano pogledal: »Ali želita otroka?«

Seveda sva bila presrečna te novice, čeprav je zdravnik dejal, da nekaterim ženam v tem stanju ni posebno lahko in morajo marsikaj pretrpeti. Karlina je vdano sklonila glavo — otroka sva si tako želela.

Prišla je pomlad, vsa sončna in zelena. Minevali so dnevi in tedni in tudi moji Karlini se je iztekal njen čas. In nekoč sredi noči je v najinem domu zajokalo drobno bitje — najin prvi otrok — hčerkica Bronislava-Ivanka.

(V skrajšanih odlomkih povzeto iz povesti Toneta Skrube »Ženin iz Francije«.)

Zaljubljeni fant

<i>Gor po lestvi</i>	<i>Upal sem —</i>
<i>sem prišel,</i>	<i>je pač tako —</i>
<i>skozi okno</i>	<i>bo pa drugič</i>
<i>notri šel.</i>	<i>bolje šlo.</i>

<i>V hiši dekle</i>	<i>Spavaj, spavaj</i>
<i>bilo je,</i>	<i>dekle ti,</i>
<i>v srcu se</i>	<i>mene še</i>
<i>smehljalo je.</i>	<i>srce boli.</i>

<i>Jaz pa bil sem</i>	<i>Tisti ki</i>
<i>preboječ,</i>	<i>sramuje se,</i>
<i>še glasu</i>	<i>nad seboj</i>
<i>ni bilo več.</i>	<i>žaluje le.</i>

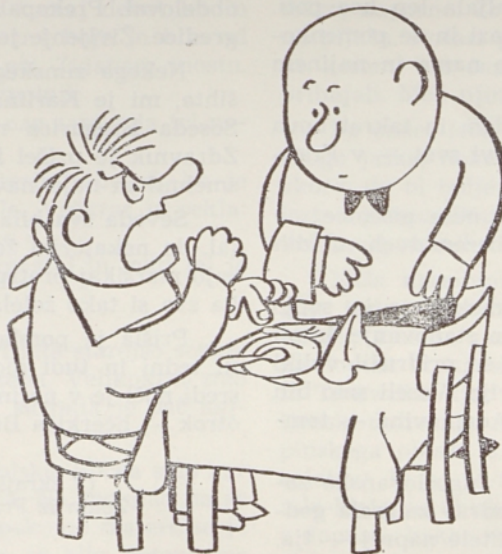
Anton Sadar, JR
Willoughby, Ont.

— In tale tukaj je najnevarnejša zver v naših gozdovih.

— Kaj pa se vam je zgodilo?
 — Katrca me je.
 — Torej avtomobilska nesreča?
 — O ne, moja žena.

— Presneto, spet las v juhi.
 — Pomirite se vendar. Prisežem, da je bil to zadnji.

Na pošti

— Pismo je pretežko. Morali boste prilepiti še eno znamko.

— Ja, potem bo pa vendar še težje!

Nasvet

— Jaka mi je zagrozil, da me bo zadaj brcnil, ko me prvič sreča. Kaj naj storim?

— Ko ga boš srečal, se usedi na tla.

Logika

— Žena, ne dovolim ti, da bi si dala kratko pristriči lase.

— Ja, ali si ti mene kaj vprašal, ko si postal plešast?

Piščanci

— No, povej Tonček, zakaj prilezejo piščanci iz jaje?

— Zato, ker se bojijo, da bi jih skuhali.

Zakonska

Žena gleda novo moževo fotografijo:

— Tone, na suknjiču ti manjkata dva gumba.

— No, si le opazila, — zavzdihne Tone.

RIBNIČAN URBAN PRIPOVEDUJE

Saj se še spomnite tistega, ko smo cerkev pognojili, okoli nje položili rekelce, se uprli ob notranje stene, da bi cerkev razširili, ker se nam je zdela premajhna. Šli smo ven, rekelcev ni bilo nikjer več in od veselja smo si segli v roke in se objeli. Bili smo zadovoljni, da smo cerkev toliko razriniili, da se ni več videlo rekelcev. No, eni pravijo, da so tam videli mimo iti nekega cigana, pa da je on pobral rekelce. Ampak to pravijo gotovo tisti, ki so nam »fouš«, da smo delo tako dobro opravili.

Ob neki priložnosti je prišel v našo vas r'bniški župan. Poiskal je mojega očeta, da bi malo vas pogledala. Šla sta od hiše do hiše in kakor je župan šel na očetovo levo stran, tako so oča brž skočili na desno.

»No, oče, pustite maniro,« pravi župan, »saj je vseeno, po kateri strani hodim.«

Moj oče pa ne bodi »faulast« pravijo: »Gospod župan, to ni le zaradi manire, to je zato, ker sem jaz navajen, da zmerom peljem vole na svoji desni strani.«

Nekoč sem šel grabit seno pod goro. Nekaj časa grabim, ko nenadoma zagledam zajca. Brž obrnem grablje, pomerim, pa pravim: »Bum!« In glej ga zlomka, zajec pade. Ves vesel tečem k njemu in ga hočem pobrati. Tedaj pa zagledam dve nogi. Ozrem se gor in zagledam graščaka s puško. Kar sapo mi je zaprlo, potem sem pa le našel toliko korajže, da sem rekel: »Ne zamerite, gospod, nisem vedel, da so bile grablje naladane.«

Dali so me v bolnico, ker me je bolela noga in ena prav čedna deklica me je vsak dan drgnila po njej. Hudirjevo me je šče-

getalo, da sem se moral smejati. Zraven mene pa je bil še eden. Ta pa je jamral na vse viže.

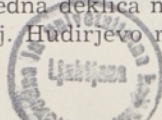
»Kako pa da tebe nič ne boli, Urban, ko imava oba revmo in te sestra prav tako drgne kot mene.«

»Ja,« sem mu dejal, »lahko tebe noga boli, ko daješ tabolno masirat. Tazdravo daj, pa bo tudi tebe samo žgečkal!«

Vse nas je imelo rado. Oča so kar iz rokava stresali ribniške in »kšeft« je šel kot po maslu. Ob neki taki priliki sva prišla tudi v Ljubljano. Lačna in žejna sva bila in naš šimel se je vlekel po cestah kot sedem laških let.

»Ha, ha,« pravi nek Ljubljčan, »vidite, to je pa ribniški tramvaj!«

Takrat so pa oča, ki so slišali te besede, jezno dvignili rep šimelnu in rekli: »No, če je že tako, pa pojdite v kabino.«

Mali oglasi:

PRODAM enonadstropno hišo z vpeljano gostilno in 5000 m² vrta, 300 metrov od glavne ceste Postojna—Reka. Gostilna Franc KRNEL Koče št. 67, p. Prestranek.

V CENTRU DOMŽAL PRODAM vseljivo, 5-sobno komfortno stanovanje, 160 m² površine. Vrta in dvorišča je 780 m², podstrešje, pralnica, 3 kletni prostori. Možnost obnovitve garaže. Cena 170.000 ND. PAVLOVIČ, DOMŽALE, LJUBLJANSKA 68/I.

PRODAM MANJŠE POSESTVO na izredno lepi legi, dobre četrt ure od Laških Toplic. Stanovanje s petimi sobami, tri kleti, takoj vseljivo. Sadni vrt, gozdiček in del kamnoloma. ERNA KUJUNDŽIČ, LAŠKO 250 pri Celju.

ROJAKI V NEMČIJI!

vsak petek, imate vlak za Jugoslavijo, vsako soboto pa se vrača v Nemčijo. Na razpolago je spalni vagon. Vožnja prek Ljubljane do Reke in nazaj je 131,50 DM. Za informacije se oglasite pri:

JOŽE JAKLIČ
413 MOERS a/RH,
Alsenstr. 27 b
DEUTSCHLAND

Štipendisti Slovenske izseljenske matice

Svojim dragim staršem, sestram, bratom, vsem sorodnikom in prijateljem doma in v Jugoslaviji
želijo veliko sreče in uspehov v novem letu 1969!

Franc SMRKE iz Eisdna, Belgija
Marta KUHAR iz Montevidea, Urugvaj
Juan Angelo SAVLI iz Rosaria, Argentina
Karmen KLAUZAR iz Buenos Airesa, Argentina

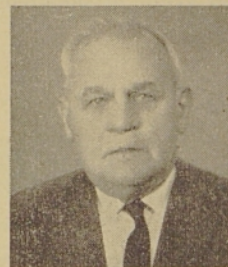
JOŽE SMERAJČ
Duplica 20
KAMNIK

VSEM PRIJATELJEM IN ZNANCEM
V ZDA

kjer sem živel od 1912. pa do 1965. leta
in vsem bralcem Rodne grude doma
in po svetu

želim mnogo zdravja in sreče v letu 1969

Zvesti naročnik Smerajc! Mi pa vam ob
tej priložnosti iskreno čestitamo k 80-let-
nici, z željo, da bi še veliko let bili tako
čili!

Vsem dragim rojakom iz Amerike in evropskih držav,
ki so se udeležili izseljenskega srečanja v Kamniški Bistrici,
in vsem, ki jim je segla v roko za dobrodošlico na Brniku,
želi srečno novo leto 1969

tajnica podružnice SIM
KAMNIK
KLARA PERČIČ

Skupinska potovanja

Če želite prihraniti, potujte s skupino, saj vas bo potovanje
stalo za 278 dolarjev manj kot sicer:

1. MONTREAL—LJUBLJANA—MONTREAL
od 26. junija do 26. avgusta
2. MONTREAL—LJUBLJANA—MONTREAL
od 7. julija do 6. avgusta
3. MONTREAL—LJUBLJANA—MONTREAL
od 21. julija do 11. avgusta

Do Montreala odlične letalske zveze in vseh ameriških mest:
iz Clevelanda, Chicaga, Detroita, Toronta, Los Angelesa, Vancouverja itd.

Najemnina za avtomobil v Ljubljani za en, dva ali tri mesece \$ 180.—
s 4.500 km proste kilometrine.

V zvezi z vašim potovanjem v Slovenijo v letu 1969 pišite takoj
na naslov:

v Ljubljano z JET avionom

ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 St. Lawrence Blvd.
MONTREAL 131 CANADA
Telefoni: 844-5292
844-5662

PROSVETA

najbolj razširjen slovenski časnik v ZDA želi vsem Sloven-
cem po svetu in domovini SREČNO 1969. leto in jih lepo
pozdravlja!

»PROSVETA«

Glasilo

SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, Illinois 60623
ZDA

GORENJSKI SLAVČEK

Ali ste že slišali čudovito slovensko opero
»GORENJSKI SLAVČEK«, polno narodnih
glasbenih motivov in lepih melodij?

Slovenska izseljenska matica

vam jo nudi na dveh long play ploščah. V svojem domu
lahko slišite najboljše pevce in orkester ter zbor ljubljanske
Opere. Ne zamudite izredne priložnosti. Plošči sta v lepem
ovitku z gorskim motivom slikarja Pavlovca na naslovni
strani, na ovitku pa je tudi riskana vsebina opere v sloven-
skem in angleškem jeziku. Cena za obe plošči je s poštnino
vred, v stereo tehniki 8,5 USA dolarja ali protivrednost v
drugi valuti oziroma dinarjih.

Naročila sprejema: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana,
Cankarjeva 1/II.

NAŠ DOM

je jugoslovanska revija za
praktičnost, lepoto in kulturo
stanovanja. Tudi ta revija vam
bo pričarala košček vaše do-
movine, zato si jo izvolite čim-
prej naročiti.

Revija izhaja enkrat mesečno
na odličnem papirju in z barv-
nimi posnetki in je med svo-
jimi bralci zelo priljubljena.

Naslov uredništva je

NAŠ DOM
MARIBOR, Svetozarevska 14

Celoletna naročnina je 35.—
novih dinarjev (za tujino en-
krat več).

VSEM BRALCEM RODNE GRUDE IN ŠE PO-
SEBEJ SLOVENCEM V ZDA ŽELIMO SREČNO
IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1969

in se priporočamo!

Tivoli Enterprises, INC.

Andy in Josephine TURKMAN
6407 St. Clair Avenue
Cleveland, Ohio 44103

ZDA

ZAVODI CRVENA ZASTAVA

Če razpolagate s konvertibilnimi deviznimi sredstvi, se vam ponuja izjemna prilika, da si nabavite vozilo s **popustom do 12 %** pod naslednjimi pogoji:

Tip vozila	USA \$	Prometni davek v S din
ZASTAVA 750	1008.—	58.050.—
FIAT-ZASTAVA 850	1360.—	78.840.—
FIAT-ZASTAVA 1100 R	1640.—	94.230.—
ZASTAVA 1300	1800.—	103.275.—

Cene so preračunane na USA dolarje, vplačate pa lahko tudi s katerokoli drugo konvertibilno valuto.

Način vplačila:

Vplačilo iz inozemstva:

— z bančnim nakazilom v korist deviznega računa Zavodov Crvena Zastava pri Jugoslovanski banki za zunanjo trgovino v Beogradu, št. 608-620-5-1-10101-32009-1361;

— s čekom na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd;

— z mednarodno poštno nakaznico na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd;

— s tujimi valutami v gotovini, poslanimi direktno na Zavode Crvena Zastava — Sektor izvoz-uvoz, Beograd.

Vplačilo iz domovine:

— prek lastnega deviznega računa.

Dobavni roki:

Računa se od končnega vplačila, tj. obvestila banke, da so prispela devizna sredstva na devizni račun Zavoda, po tipih vozil pa so dobavni roki naslednji:

ZASTAVA 750	do 15 dni
FIAT-ZASTAVA 850	do 90 dni
FIAT-ZASTAVA 1100 R	do 90 dni
ZASTAVA 1300	do 15 dni

Vse informacije: ZAVODI »CRVENA ZASTAVA«, izvoz-uvoz, BEOGRAD, Gavrilina Principa br. 44, telefon 646 733.

SERVISI PO VSEJ DRŽAVI

KVALITETA — UDOBNOŠĆ — VARNOST — EKONOMIČNOŠĆ

Izlet v zimskem jutru. Foto: Ančka Tomšič

